RUDIMENTA HISTORICA

SIVE

Brevis facilisque

METHODUS

Juventutem Orthodoxam Notitiâ Historicâ imbuendi,

Pro Gymnasiis Societatis JESU, in Polona Provincia.

Authore

Ejusdem Societatis Sacerdote.

OPUSCULUM QUARTUM

De Regnis, aliisque Orbis Provinciis.

Cum Superiorum Permissu.

L U B L I N I

Typis Collegii S.R.M. Societ. Jesu. A.D. 1761.

PRÆFATIO
ad
Benevolum Lectorem.

OPuſculum hoc, Catholicæ potiſſimùm Juventutis, in Societatis noſtræ Gymnaſiis inſtituendæ, uſibùs deſtinatum eò collimat, ut tenera hæc ætas brevi, caputque haud admodum difficili de variis Regnis, & Orbis Regionibus notitiâ jam nunc imbuatur. Benevolus Lector amicè convenitur, uti meminiſſe iterum non gravetur, etiam hoc quartum Opuſculum æquè ac priora, non niſi Rudimentum eſſe & experimentũ, quo demum faciliore modo noſtra Catholica Juventus citra diſpendium conſueti Laboris Scholaſtici ad hiſtoriarum cognitionẽ deduci poſſit. Quid verò in hiſtorico hoc noſtro Tyrocinio emendandũ ſit magìsque elimandum, experientia ipſa, & exercitatio docebit. Quocirca ſi cui quidpiam de præcipuis maximè familiis, prætermiſſum videatur, veniam dabit: neque enim hæc Rudimenta Hiſtorica viris ſcribimus, ſed Scholarũ noſtrarũ tyronibus, qui nimia rerum mole non erant obruendi; præſertim quòd aliqua, quæ deeſſe videntur, alibi recurrant.

Di-

Distributio Opusculi.

PARS I.

De Germania.

PARS II.
De aliis Europæ regnis.

CAPUT I.

De Catholicis Europæ regnis.

CAPUT II.
De cæteris Europæ regnis

PARS

PARS III.

De Europæ rebuspublicis.

PARS IV.

De regnis extra Europam.

CAPUT I.

De Asiæ regnis.

CAPUT II.

De Africanis & Americanis regnis.

PARS I.

De Germaniæ Provinciis.

In prima hac parte agemus primò de veteri, dein etiam de hodierna Germania generatim, ac demum speciatim de præcipuis Germaniæ statibus.

CAPUT I.

De veteri Germania.

§. I.

De situ veteris Germaniæ, ejúsque partibus potioribus.

1. *Quæ veteris erat Germaniæ facies?*

Quantum quidem ex Historiographis compertum est, erat olim Germania regio amplissima; sed hinc sylvis vastissimis, illinc locis palustribus, alibi asperis montium jugis impedita. Neque ab horrido & inculto terræ ingenio abludebant incolarum mores.

2. *Quæ antiquorum Teutonum origo?*

De hac certi nihil fere constat, idoneorum auctorũ defectu. Quippe veteres Germaniæ populi de literis parùm, aut nihil soliciti, nihil admodum ad posterorum memoriã scripto reliquerunt. Cæterùm & Tuiscone͂ & Gigantem & Noëmi filium post diluviũ in terras has immigrâsse inter fabulas haud im͂eritò numeratur. Propior veritati est illorũ opinio, qui Teutones primos ex Scythia, Dacia, Pannonia pro-

fectos fuisse perhibent ex probabili conjectura, qua existimant post Babylonicā linguarū confusionē populos in diversa abiisse non è vestigio, & catervatim, sed sensim pro temporū vicissitudine, & populi magis in dies magisque augescentis multitudine novas quoquoversum colonias deduxisse.

3. *Quinam Veteris Germaniæ limites?*

Hæc Danubio, Rheno, Oceano septentrionali, & Vistula flumine conclusa, in quatuor colonias multò frequentissimas dividebatur, è quibus Ingævones magnū illum terrarum tractū, qui hodie tria Regna Borealia Daniā, Norvegiam, & Sueciā complectitur, incoluere. Istævones verò Rheni incolæ Frisiā, Grœningam, Westphaliam; Vandali verò Pomeraniā, Saxoniam inferiorem, Marchiā Brandeburgicam, & hodiernæ Poloniæ partem obtinebant. Hermiones denique dimidium ferè harum Regionum possidebant per Saxoniā superiorem, Frāconiam, Palatinatū, Bohemiam, Bavariam, Sueciam.

4. *Quibus limitibus Noricum, Vindelicia, & Rhætia terminabatur.*

Noricum, à Romanis ita cognominatum, complectebatur dimidiā Bojcæ terræ partem trans Oenum, Salisburgense nempe territorium, Austriam, Styriam, Carinthiā. Vindelicia alteram Bojariæ partem conficiebat, à Danubio ad Alpes usque pertingens, & lacum Podamicum.

Rhætiæ pars erat Grisonia, Vallis Tellina, Tyrolis, atque illa portio Italiæ, quæ illinc ad usque Alpes excurrit.

5. *Quæ celebriores erant Germaniæ urbes Romanorum temporibus?*

Tametsi veteres Germani perpaucas numerârunt urbes, in pagis plerumque commorari soliti; tamen vel ante Romanorũ adventum fundatores fuerunt aliquot in Germania urbium. Has inter præcipuæ sunt Treviri urbs Europæ antiquissima, Colonia, Augusta Vindelicorum, Solodorũ &c. Hæ subin à Romanis ampliatæ, & exornatæ alia nomina acceperunt. Sic Augusta in honorem Cæsaris Augusta Vindelicorum, Treviri Augusta Trevirorũ, & Augusta Rauracorum, inter Basileam & Rhenofeldam pridem diruta, est cognominata. Cæterùm Colonia hodiedum obtinet nomen ab Agrippina Neronis Matre, quæ hìc loci nata traditur, vel certè ab Agrippa (ut alii perhibent) Patre ejusdem, forti defensore, & amico veterum Ubiorum. Atque inde urbi alterum cognomen, quo Colonia Ubiorum dicitur.

6. *Quæ aliæ insuper veteris Germaniæ urbes?*

Juvavia, quasi urbis adjutorii, hodie Salisburgum à Romanis ad defendendam circumcirca regionem exædificata erat. Moguntiacũ, seu Moguntiã condidisse fertur Drusus, Romani exercitûs Ductor Augusti privignus. Extant ibidem in monte Jacobeo hodieque rudera tu-

muli

muli honorarii, ex ſolido ſaxo in Druſi honorẽ excitati. Argentina ſive Argentoratum, olim Triboccum, Wormatia Borbetomagus & Auguſta Vangionũ, Spira Nemetes, & Noviomagum: Vienna Auſtriæ, Vindobona Juliobona, vel Flaviana: Ratisbona ad Cæſaris Tiberii gloriam poſthumā Auguſta Tiberia eſt appellata.

7. *Quibus nominibus vocabantur veteres Germani?*

A Romanis dicebantur Germani, idque ut nonnulli exiſtimant, ob fraternam in pace & bello unitatem, & animorum conjunctionem. Ipſimet ſeſe nominabant *Teutonas*, quam nomenclaturā ex aliquorum ſententia ſibi adſcivêre à vetuſtiſſimo etymo Germanico *Theut.* Sonat hoc ipſum *DEUM* quo adeò nomine inſinuare volebant, ſe à DEO ipſis Theut dicto originé trahere. Sed & propter virilem prorſus fortitudinem & Animoſitatem Alemanni, perinde ac *omnes Viri* glorioſè nominabantur, quanquā id nominis etiam Svevis ſeparatim tribuatur. Alia porro nomina certis quibusdā Germaniæ nationibus à Romanis indita, cognoſci poterunt ex veterum Geographorum monumentis.

8. *Unde erui poſſunt veterum Germanorum acta?*

Cùm veteres Germani intermiſerint gentis ſuæ hiſtoriā conſcribere, neceſſe erit eandem ab exteris ſcriptoribus petere. Ex eo genere ſunt Julius Cæſar, Livius, Svetonius, Tacitus,

plu

pluresque alii. Hi de Germanis ea scripsêre, quæ vel propriâ experientiâ hauserant, vel bona fide aliunde acceperant. Id evenire antè non potuit, quàm Romani cum Teutonibus comitterentur. Singularis extat liber à Tacito conscriptus, quo toto tractat de moribus Teutonum. Atque ex hoc potissimùm exceptus est proximus paragraphus.

§. II.

De moribus, & ritibus veterum Germanorum.

1. *Qui se habebat Religio apud veteres Germanos?*

Erant hi idololatræ, atque ea potissimùm, quæ sub omnium aspectũ cadunt, divinis honoribus prosequebantur, puta, Solem, Lunam, cæterosque planetas cum lucido ignis elemento. Neque tamen his Diis suis fana statuebãt, rati, nequaquã conveniens esse, magna Numina ædificiorũ angustiis velle concludere, Itaque iisdem dicabant vastas & opacas silvas & saltus, quos ea propter singulari colebant industria, imolatis ibidem humanis nonnunquã victimis. Aliqui eorum litabant vel ipsi cacodæmoni, qui ab ipsis Swarte vel Tyvel, à vetustissimis autem Latinis Tybelinus vocabatur. Hic quidem cultus eò tendebat, ut ne à Tyfelino mali quid paterentur. Atque hæ superstitionis ethnicæ tenebræ durabant usque ad annum Christi 580. quo magna pars superioris Germaniæ, & nominatim Bojariæ Chri-

stia-

stianæ fidei lumine fuit illustrata. Eadem beata sors obtigit inferiori Germaniæ operâ S. Bonifacii circa annum 720. ut ad Lutheri usque tēpora fidei veritas inconcussa perstiterit.

2. *Quæ indoles & mores erant veterū Germanorū?*

Erant animosi, & bellicosi, cui jam inde à pueritia innutriti, venandi studiò, & omne genus laboribus durabantur. Unde ipsis procera & robusta corporis habitudo, par ferendis quibusvis arduis. Libertatis supra ipsam vitā fuerunt amantissimi, cujus conservandæ causâ nullū vitæ periculum reformidabant. Et quāvis extima eorum facies & gestus minax & truculentus videretur, tamen insignem animi candorem, ab omni fraude & perfidia alienum circumferebant. Cæterùm quā rudes omniū scientiarum erant, tam peritè & præcipuè tractabant lusum alearū, impendio & damno nō semel omniū suarum facultatū, ut postremùm suasmet personas deponere, ac ludendo perdere non dubitarent. Porrò omne genus superstitionum, & hariolationū mirè æstimabant: amabant præterea cantilenas simplice rhythmo ligatas, uti & ad flammantem pyram haustum probatæ cerevisiæ, ubi conventus agere consveverant, & de potissimis negotiis consultare, atque concludere.

3. *Quæ forma fuit reipublicæ, atque Regiminis apud priscos Germanos?*

Tametsi sat barbara vivendi ratio apud illos vide-

videretur, non defuit tamen suæ reipublicæ certus ordo. Quippe diversis Teuthonum regionibus præerant sui reguli, ex flore nobilitatis electi. His tamen nullũ jus fuit absque populi suffragio comũni aliquid majoris momenti concludendi, & decernendi, sed id tantùm illis incumbebat, ut intellectâ omniũ sententiâ plebiscitũ fortiter & gnaviter exequerentur. Et verò ad hujusmodi publica gentis Comitia comparebat quisque non nisi armatus, & cuivis vel minimo jus competebat suã sententiã proponendi. Sed & aliis Germaniæ populis regum vicè fuerunt ex comunitatis gremio denominati Duces, quos reipublicæ Patres appellitabant. Ad id officii non nisi sagacissimi & fortissimi quique eligebantur. Quem ergo sors ad id dignitatis evexerat, belli tempore ducebat agmen, primus in fronte exercitûs, primus in aggressione hostium. Transfugæ perfidiã luebant suspendio; socordes & abjecti nimiopere animi bellatores putri lacuna submergebantur. Delicta alia pro rei gravitate mulctabantur per exactionem pecorũ nunc majorem nunc minorẽ. Quippe argenteæ vel aureæ Monetæ usus ante Romanorũ adventum erat Germanis incognitus, quorũ comercia sola rerũ comutatio id temporis absolvebat.

Quem modum veteres Germani tenebant belli tempore?

Aliqui Germaniæ populi, in primis Svevi, di-

vide-

videbant inter se, Germano sanè candore & fide, militiæ instantis onera. Alternis enim vicibus bellatũ ibant, ita quidem, ut pars una expeditioni instaret, altera domi sarta tecta conservaret non tantùm sua, sed & bellantiũ foris, & absentiũ. A primis adeò annis militiæ assuefiebant ex patrio instituto. Spectacula proin non alia dabat gens bellicosa, quàm de bellis, quorum studia ipsis in summo pretio. Cæterùm agmen, ad quod alterno ordine expeditio bellica devolvebatur, secum abducebat & uxores, & proles, eo fine, ut harum præsentia ad certamen fortiùs incitaret. Quin uxores ipsæ in arma ruebant, ubi usus & necessitas poscebat. Eadem de causa consangvinei cæteri & necessarii amici interserebant sese aciei, ut nimirum alacrior pugnandi animus adderetur, & unà omne gravius periculũ à cognato sangvine præverteretur. Exordium pugnæ fiebat quà cantando, quà incondito clamore. Pugnaturis arma erant præacuti mallei, ponderosæ machæræ, breviores lanceæ, & arcus seu catapulta. Neque verò hujus armaturæ splendorẽ ullum affectabant, sed robur, & pondus ejusdem pensabant. Flagrante prælio stabant densati, ut corpore, ita animo Germano, ruentes intrepidè in hostes, quibus ea propter plerumque fuerunt in acie superiores. Atque ea pugnandi dexteritas vel ipsis Romanis ansam dicendi dedit, ut qui pugnãdo infelix vinci vellet, manus committeret cum Germanis. S.

§. III.

Synopsis de veterum Germanorum actis.

1. *Quas in partes hæc acta commodissimè possunt dividi?*

In sex tribui possunt capita. 1. Notanda veniunt acta Germanorū ante Julii Cæsaris tempora. 2. Acta sub eodem Julio Cæsare. 3. Acta sub Cæsare Augusto. 4. Status Germaniæ sub Ethnicis Imperatoribus. 5. Idem status sub Christianis Imperatoribus à tempore Constātini M. usque ad Carolum M. 6. Acta Germanorum à Caroli M. temporibus usque in hodiernum sæculum.

2. *Quid ante Julii Cæsaris imperium de Germania singulare est & memoratu dignum?*

Ea quidem tempestate Germani secura pace beati, non temerè se implicabant alienis bellis, sed mapalibus suis contenti, vota sua non ultrà ferebant. Primi omniū, qui extra patriā suam moverunt, fuerunt Cimbri, populus Aquilonaris idque integro ante Christum natū sæculo. Quippe cùm maris exundantis æstus illorum peninsulā, hodie Juttlandiam dictam, Daniæ partem, eluvione sepelisset, compulsi sunt loco cedere, & alias sedes quærere. Quingenta proin millia Cimbrorū patrio solo excesserunt, junctoque suo cum Germanorum cæterorum copiis agmine infestū Romanorum exercitum non una clade multarunt. Cimbri adeo per Noricum sive per Bojariam Teuto-

nes

nes, focii verò per Galliam attentare viam in Italiam ausi sunt, in felicioribus illis terris colonias formaturi.

3. *Quem exitum tenuit Germanorum expeditio in Gallia?*

Sanè funestum, cùm adverso Marte pugnârint post priores clades Romanis illatas. Cajus Marius enim Romanus Consul, non procul Aquis Sextiis (Metropolis est Provinciæ Gallicæ) propè ad internecionem illos cecîdit, cùm ducenta Germanorũ millia desiderarentur, octoginta autem millia captiva ducerentur. Unde factũ, ut incolæ longo post tempore accumulatis cæsorum ossibus sua vineta sepimenti loco incingerent, si Brietio quidem credimus. In perenne tantæ victoriæ monumentum Marius ibi locorum trophæum ex secto lapide statuit, cujus rudera aliqua superesse dicuntur. Perditâ dicto modo victoriâ Germanæ fœminæ flagitârunt Romanos, uti Vestalibus virginibus ad obsequia transmitterentur. Sed repulsam passæ, unà omnes post mactatas proles suas spontaneam sibimet mortem ferro consciscere non dubitârunt.

4. *Qui progressus Cimbrorum in Italia fuerunt?*

Catulus quidem Romanus Ductor, ut maximè quærebat, illos compescere non valuit, multò minus superior evasit, ut ipsius exercitus animo caderet, conspectâ maximè audiciâ Cimbrorum. Nam scutis hi suis insidentes, per altissi-

tissima Alpium juga nivibus tecta, devehi præcipiti lapsu non horrebant. Marius proin suppetias approperavit, qui Cimbrorum aciem ita disjecit, ut deinceps nemo unus illorum conspiceretur.

5. *Quæ sors Germaniæ fuit sub Julio Cæsare?* Stabilitâ in Gallia sede, quam in Romanã Provinciã redegerat, paulò post cũm Germanis rei ipsi esse cœpit. Quippe Ariovistus eorum Rex & belli ductor fœderatos cum Cæsare Heduos (Burgundos) valde infestabat, contemptis omnibus, qui dehortabantur. Itaque Cæsar Ariovistũ, qui Rhenũ trajecerat, fortiter aggressus, eam Germanorum stragem edidit, ut ingẽs spatium ad triginta passuũ millia prostratorum cadaveribus obtegeretur. In prælio hoc, quod prope Basileam comissum esse creditur, stabãt Germani more suo in arctos cuneos densati, conjunctis supra capita clypeis tecti adversùs Romanorum saxeam grandinem, & missilia tela. Cùm igitur Romani apud ita protectos loricæ in modum Germanos operam perderent, animoso tandem consilio in scutata capitum tegumenta insiliêre, dissolutisque vi scutis, desuper stantes cladem inferebant, ubi dolus tamẽ & virtus utrinque suas partes strenuè egerũt, certè non incruentâ Romanis victoriâ, quæ quinquagesimo quinto anno ante Christi in terras adventum contigit. Tertio post anno Rhenum ponte stravit Cæsar, subegitque pri-

mò Svevos, deinde circa Colonienſem tractū ſitos Sicambros.

6. *Quæ conditio Germanorū ſub Cæſare Auguſto?*

Julius Cæſar poſt omnes ex Germanis reportatas victorias, ſecuro necdum fixóque cum ſuis loco conſiſtebat, quod tamen effectui dedit Auguſtus. Hic Druſum, privignum ſuum, adversùs bellicoſos, & Romanis uſque infeſtos Germanos ſubornavit. Et verò expeditionis felicitas ea fuit, ut ad Rhenum inferiorem plerique Germani à Druſo ſubigerentur, exſtructis non uno loco munimentis còërcendi. Porrò Teutones fœminæ in præliis contra Drusū, intra curruum junctorū propugnacula conſtitutæ tam deſperato conſilio pugnabant, ut cōſumptis telis enectas alliſu terræ proles in Romanorum facies ejacularentur, ſtupentibus omnibus ſeu crudelitatem ſeu animoſitatem.

7. *Quā urbē Druſus exædificavit in Germania?*

Moguntiā, ubi Mœnus Rheno jungitur. Quin & Auguſtam Vindelicorū annis ante Chriſti natalem quindecim expugnatam à Druſo, & Romanorū coloniam factam fuiſſe perhibent. Bellum exinde contra Cattos & Cheruſcos, inferioris Saxoniæ gentem, non infeliciter geſſerat Druſus, cùm anno ætatis triceſimo morte imatura præreptus eſt, *Germanici* nomine ejuſdem familiæ indito. Tiberius Druſi frater, poſtea Cæſar, imperium militare contra Romanos ſuſcepit quidem, ſed nihil ſingulari dignū me-

moria gessit; ac multò minùs Marcus Lollius, Consul Romanus, qui ingenti clade à Germanis accepta, Romam revertit inglorius.

8. *Quam porrò victoriam Arminius à Romanis reportavit?*

Augustus Quintilium Varũ cum exercitu miserat ad Germanos intra officii limites continendos, quos cùm homo superbissimus, & inexplebilis avaritiæ tractaret asperrimè, Arminius jugum gravissimũ, à sua suorùmque cervicibus dejecturus, cum delecta populariũ manu Romanos haud procul Monasterio, Westphaliæ urbe, ad pugnam provocat, successu tam prospero, ut ad quinquaginta hostium millia in acie occubuerint. Qua clade accepta Varum indignatio & pudor eo perpulit, ut manus violentas sibi ipse intulerit. Cæsar verò Augustus eam jacturã tam iniquo tulit animo, ut præ iræ vehementia impos animi caput parieti impingeret, hæc identidem verba ingeminans: *Quintili Vare, redde mihi meas legiones!* Arminio porrò Germanicæ libertatis assertori ob perpetuum rei gestæ monumentũ statuam posuêre Teutones, cui tunc quidem non nisi profanos, posteri verò divinos adeò honores deferre non dubitârunt, donec Carolus Magnus, fervente bello Saxonico, eam funditùs evertendam curavit. In vetustis Germanorum commentariis statua hæc *Irmensul* appellatur.

9. *Quæ res subsequentiũ Imperatorũ Gentiliũ tẽporibus usque ad Constantinũ M. in Germania gestæ?*

Vincebantur quidem Germani non semel; at sæpius de Romanis triumpharunt, ut proinde hi nunquam Germaniam debellare, suóque subiicere imperio usquequaque potuerint.

10. *Quæ Germaniæ fortuna à Constantini M. temporibus usque ad Carolum M.?*

Circa dimidium tertii sæculi extulêre caput Franci, quo nomine convenerant populi ex Saxonia, Westphalia, & Franconia in unum agmen collecti. Verisimile est, id nominis sibi adscivisse ideò, quo docerent, sibi abjecto penitùs Romanorũ jugo patriã libertatem (hanc enim vox Germanica *Franck* notat) unicè cordi esse, eaque frui velle citra omnẽ servitutẽ. Optima ejus consilii exequendi occasio se obtulit imperante Honorio, quando Romani imperii res erant oppidò turbatæ. Quinto proin sæculo Franci in arma ruerunt Duce Rege suo Pharamundo, & in Galliã Romanorũ Provinciam irruptionem primò fecerunt, quin tamen firmum ibi pedem figerent. Regnante porrò Meroveo aliquot post annis alteram impressionem tentârunt, jacto Franconicæ Monarchiæ fundamento. Hanc postea Clodovæus omniũ primus firmato jam Imperio possedit, præter Lemanniã & Thuringiã, id temporis adjunctã.

11. *Qui porrò status Germaniæ ante Carolũ M.?*

Regnabat adhucdum avita magnã partem su-

perstitio, quamvis pluribus in locis Christianæ fidei germen efflorescere jam cœperit. Jam tū temporis Bojaria, Saxonia aliæque plures regiones à Ducibus suis regebantur.

11. *Quæ rerum Germanicarū vicissitudines imperante Carolo M. ejusque Successoribus?*

Carolus quidem magnus Germaniæ suam barbariem abstergere institit, optimis eandem legibus instruxit, veri DEI cultum, & universè Religionem promovit, bonis artibus scholas aperuit, cæteraque omnia in optimum ordinem redegit. Debet enimverò Germania huic verè Magno Monarchæ sua incrementa, & subsequentem felicitatem. Postquam ergo Bojariam & Saxoniam suo subjecit regno, in divisione vastæ tunc Francicæ Monarchiæ Germaniam in peculiare regnum evexit, quod Ludovicus Pius filio suo natu tertio Ludovico Germanico transcripsit. Henricus Auceps suo sub regimine quà exstructis pluscul*i*s urbibus, quà institutis artium, & mercimonii exercitiis, quà correcta bellicæ disciplinæ ratione admodum multa præstitit. Cæteri Cæsares, puta, Otho M., S. Henricus Bavarus strenuè perrexerunt excolere Germaniam, & ad sumā omnia promovere, donec tandem sub glorioso Austriacorum Cæsarum imperio, ad id fastigii ascendit, ut nec viribus, nec politiæ Christianæ legibus, nec promovendis sapientiæ studiis ulli orbis regno facilè cedat.

CAPUT II.
De hodierna Germania.
§. I.
De præcipuis partibus hodiernæ Germaniæ.

1. *Quibus limitibus circumscribitur hodierna Germania?*

Versùs Septemtrionem terminatur mari Balthico, Daniâ, & Oceano Germanico: ad ortū Poloniâ & Hungariâ; ad meridiem Italiâ; ad occasum comitatu Burgundico, Lotharingia, & Belgio.

2. *Quænā sunt quinque præcipua Germaniæ flumina?*

1. Danubius, etiam dictus Ister, 2. Rhenus. 3 Albis. 4. Visurgis. 5. Viadrus.

3. *Quomodo Germania dividitur?*

In superiorem & inferiorem. Illa complectitur decem Imperii circulos, hæc septemdecim Provincias, quæ alias Belgium vocātur.

4. *A quo facta est partitio Germaniæ in decem Circulos?*

A Maximiliano Primo Imperatore. 1512. juxta sequentem ordinem. Primus est Austriâcus. 2. Burgundicus. 3. Rhenanus inferior. 4. Bavaricus. 5. Saxonicus superior. 6. Franconicus. 7. Svevicus. 8. Rhenanus superior. 9. Westphalicus. 10. Saxonicus inferior. Quinā autem status cuilibet Circulo annumerentur, in opusculo quinto Geographico explanabitur.

 5. Qua-

5. *Quænam sunt præcipua Imperii Membra?*

1. Romanus Imperator est supremum totius Imperii Caput.

2. Novem Electores, quos inter sunt tres Ecclesiastici, Moguntinus, Trevirensis, Coloniensis, sex sæculares, seu Laici, nimirum Bohemus, Bavarus, Saxo, Brandeburgus, Palatinus ad Rhenum, Hanoveranus.

3. Duo Archi-Episcopi, Salisburgensis, & Bisuntinus, qui posterior tamen solo Principis Imperii titulo nunc gaudet.

4. Magnus Ordinis Teutonici, & Melitensium Equitum Magister.

5. Viginti duo Episcopi, nempe Bambergēsis, Herbipolensis, Wormatiensis, Eustettēsis, Spirensis, Argentinēsis, Constantiēsis, Augustanus, Hildesheimiēsis, Paderbornēsis, Frisingensis, Ratisbonēsis, Passaviensis, Tridentinus, Brixinēsis. Basileensis, Leodiensis, Osnaburgensis, Monasteriēsis, Curiensis, Lausānēsis, Sedunēsis.

6. Avitæ Principum Domus, nempe Palatinorum, Saxonum, Marchiæ Brandeburgicæ, Brunswicensium, Mechlenburgicorum, Hassorum, Holsatorum, Badensium: Dux Wirtebergicus, Saxo-Lauenburgicus; Principes Anhaltēses, quorum priores septem in varios iterum ramos dividuntur. Hæ divisiones, cum facile & passim inveniri possint, brevitatis ergo hîc intermittuntur.

7. Viginti novæ Principum Domus, scilicet

Arenbergica, Hochenzollerana, Lobkowizia, Salmensis, Dietrichsteinia, Nassaviana, Auersbergica, Frisiana Orientalis, Füistenbergica, Schwarzenbergica, Ottingana, Liechtensteinia, Croyensis, Piccolominia, Portiana, Schwarzburgica, Lambergica, Trautsonia, Lœwensteinia &c.

8. Principales Præposituræ & Abbatiæ, ut sunt Fuldensis, Campidunēsis, Elvacensis: Magister Ordinis Equestris S. Joannis, Præpositus Berchtesgadensis, Stabulensis & Corbejensis: Weissenburgica juncta Episcopatui Spirensi, Prumiana cum Archiepiscopatu Trevirensi. Murbacensis & Luderensis hodie spectant ad Gallos; aliæ aliò &c.

9. Aliquot Principes Abbatissæ, nimirum Essensis, Buchaviensis ad Lacum plumarium, Lindaviensis, superior & inferior Parthenon Catholicus Ratisbonæ: Acatholicus Conventꝰ Quedlinburgensis, Heervordensis, Burscheidensis, Gandershemiensis. Abbatia Andlaviana hodie Gallorum est.

10. Duplicis generis partitio Prælatorum Sacri Romani Imperii, scilicet in ita dicta subsellia, hinc in Svevicum, illinc Rhenanum divisa.

11. Vario ex stemmate S.R.I Comites, puta, Wetteraviēses, Westphalici, Svevici, & Franconici.

12. Rhenanæ, & Svevicæ S. R. I. liberæ Civitates.

13.

13. Franconica, Svevica, & Rhenana Sacro Romano Imperio devota Nobilitas.

6. *Ad quot Collegia omnes Imperii Statg reducũtur;* Ad tria. Primum est Electorum Collegium: alterum est Principum: tertium S.R. I.Urbium.

7. *Qui status pertinent ad Principũ Collegiũ?* Omnes tam Ecclesiastici, quàm Laici Principes: omnes S. R. I. Prælati, Abbatissæ, & Comites, hac tamen ratione, ut omnes Prælati simul sumpti in Imperii Comitiis tantùm duobus gaudeant votis ex Rhenano, & Svevico Gremio. Comites S. R. I. non habent nisi quatuor vota: omnes urbes Imperiales duo vota. Cæterùm Abbatissæ S. R. I. voti causâ accedunt ad S. R. I. Prælatos, nec plura numero suo efficiunt.

§. 2.

De statu Religionis & Politiæ in hodierna Germania.

1. *Quanã hoc tẽpore ratio Religionis in Germania?*

Coluerat tota Germania octingentis annis inviolato tenore Catholicam Fidem, cùm Lutherus ante ducentos & aliquot annos Religionis integritati vulnus immane inflixit. Certè Germaniam inferiorem propè totam cum parte superioris specioso obtentu reformandæ Religionis à veteri, & vera fide irreparabili damno ad suos errores abduxit. Decreto Pacis Monasteriensis ex fatali necessitate per-

mit-

mittendum fuit, ut præter Lutheranam etiam Calvinianæ sectæ exercitium indulgeretur. Cæteris sectis publicum exercitium interdictum.

2. *Quæ est forma Regiminis in Germania?* Tria hic notentur, primò universale Regimen totius Imperii in rebus Politicis. 2. Universale Regimen in contentioso justitiæ foro. 3. Singulare genus Regiminis in variis Provinciis & Dynastiis Germaniæ.

Regimen quidem in Politicis causis est penes Cæsarem, tanquā supremū caput, cujus est ordinare, ac demandare, quidquid è re Romani Imperii fore visum fuerit. Nihilo tamē minùs conscio & consentiente Cæsare deducūtur causæ aliquæ ad Imperii Comitia, ut ibi disquirendo excutiantur, ex cōmuni dein sententia ad Cæsarem referenda. Accedente dein hujus consensu res vel effectum consequitur, vel eodem renuente ex legitimis causis citra eventum intercidit.

Universalis causarum cæterarum discussio in Imperio pertinet primò ad Cameræ Wezlariensis forum, ubi constitutus supremus controversiarū Judex Cæsaris & unà Imperii nomine causas decidit. Porrò in Cæsareo Imperii Concilio Viennæ itidem nomine Cæsaris jus dicitur. Ad hæc duo summa dicasteria etiam status Imperii possunt suas privatas causas referre.

3. Quæ

3. Quæ vires bellicæ in Germania?

Equidem maxima est Germaniæ potentia, ut vel potentissimis hostibus par esset, imò superior, siquidem conjunctim omnia & singula Imperii membra cum Capite conspirarent. Id tamen in præsenti Religionis dissidio, & inde enascente dissensione animorum sperari vix jam potest.

4. In quo perfectionis gradu sunt hodie scientiæ & artes Germaniæ?

Videtur sanè Germania ita his se excoluisse, ut nulli alteri Europæ Regno facilè cedat. Huic asserto fidem faciunt tot Athenæa, Lycea, Gymnasia, & ex his copia doctissimorũ hominum, & plurimi excellentissimi artiũ Magistri.

5. Quid discriminis est veteres inter & hodiernos Germanos?

Ingens est discrimen, ut ex dictis hactenus patet. Quippe quàm rudes olim inculti, & barbari fuerunt veteres Germani, tam docti, exculti, & bellè morati successerunt posteri Germani. Id excipio, Germanorum nempe magnanimitatem non desiisse, sed hodiedum perseverare. Atque huic adscribas, velim, quòd Romani Imperii fasces annis ampliùs nongentis Germani gloriosè sibi vindicarint, & in hodiernum usque diem fortiter tueātur.

CAPUT III.

De Germaniæ Principibus, quà sacris, quà profanis.

Quan-

Quandoquidem in priore, eoque tertio opusculo de Romano Germanicis Cæsaribus, quãtum satis, actum est, necessarium videtur, ut hic de Germanicis S.R.I. Electoribus & Principibus, eorúmque rebus gestis brevis fiat mentio.

§. 1.

De tribus Ecclesiasticis Electoribus.

1. *Quid notandum venit de primordio Archiepiscopatûs Moguntini?*

Sanctus Crescens, discipulus S. Apostoli Petri, fuit primus Moguntiæ Episcopus; Sanctus vero Bonifacius postmodũ, anno nempe 744. à Zacharia summo Pontifice primus Archiepiscopus est renuntiatus. Willigisus Fabri Carpentarii Filius, ab Othone III. Romanorum Imperatore omnium primus Elector S.R.I. est declaratus, quem etiam ob singularem sapientiam in Imperii negotiis tanquam Cancellariũ adhibuit. Continuavit hoc dignitatis officiũ etiam sub S. Henrico Cæsare. Ex eo tempore illa Cancellarii dignitas potissimùm fuit penes Archiepiscopos Moguntinenses. De Willigiso hoc facta est mentio in tertio opusculo sub Othone III.

2. *Quid cum Hattone ejus nominis secundo Archiepisco Moguntino actum?*

Hatto vir immisericors, & durus erga miseros, mendicos fuisse scribitur, id quod testatum fecit premente annonæ caritate, & gravi famis

mis calamitate, sed ad suum et exitium. Quippe turmā mendicabulorum, quæ panis aliquid rogârant, horreo includi jussit, specie distribuendi ibidem panis. At interea ejusdem imperio horreum incenditur, & unà famelici pauperes conclusi quà flammâ quà fumo enecantur. Eo incendii articulo cùm lamentabiles pereuntium ejulatus audirentur, jocularē in modum Hatto ad suorum aliquem dixisse fertur: audi, quomodo hi mures cantilent! Crudele hoc factum in vestigio ultio divina est insecuta. Mox enim inconditus murium exercitus procurrit, Hattonem rectà aggreditur. Hic adeò ut se infestis his hostibus subduceret, turrim, in medio Rheni stantem, tanquam asylum properè conscendit. Sed enim mures manipulatim insequuntur, penetrant portam & fenestras turris, miserrimum Archiepiscopum depascunt. Atque hæc turris in hanc usque horam à muribus nomen obtinet. Hæc quidem imperante Cæsare Othone Magno contigisse ferunt, quæ tamen alii probati Scriptores ad fabulas relegant.

3. *Quæ Trevirensis Archiepiscopatûs exordia?* Sanctus Eucharius, ex septuaginta duobus Christi Discipulis, à Se Petro Apostolo ad prædicandum Evangelium Trevirensibus submissus est, quorum primus Episcopus fuisse traditur. Hic fatis concessit anno Christi sexagesimo sexto. Porrò S. Agricus, Patriarcha Antio-

tio-

tiochenus anno 330. primus Archiepiſcopus fuit conſtitutus. Hic textilem tunicam ſecum Treviros attulit, ubi hodiedum aſſervatur. S. Helenæ Imperatricis domicilium in templi formam redactum Agricius ritè conſecravit: palatium verò Conſtantini M. tranſtulit in monaſticam habitationem, quæ nunc Abbatia S. Maximini vocatur. Primus Elector Trevirenſis erat Ludolphus, Saxoniæ Dux, Othone III. imperante. Dignitas Archicancellarii aliquatò ſeriùs Archiepiſcopatui huic adjecta eſt.

4. *Quid de primordiis Archiepiſcopatûs Colonienſis memoratu dignum occurrit?*

S. Maternus circa annum Chriſti 99. veræ fidei lumine Coloniam illuſtravit, ibidem anno ætatis centeſimo decimo quinto, Chriſti 128. mortuus. Traditur hic ipſe Maternus viduæ Naimiticæ fuiſſe filius, quem JESUS, Sancto Luca teſte, ad vitam revocavit. S. Agilulphus octavo ſæculo à S. Bonifacio primus Coloniæ Archiepiſcopus fuit initiatus. Primus autem Elector fuiſſe fertur Heribertus, Marchio Foro-Julienſis ſub Cæſare Othone III. Cæterùm Archicancellarii munus Archiepiſcopatui ſubſequentibus demum temporibus eſt adjunctum.

5. *Quinam Archiepiſcopi Colonienſes vitæ ſanctimoniâ præ cæteris floruerunt?*

SS. Severinus, Evergiſilus, Aquilinus, Simoneus, Cunibertus, Agilulphus, Heribertus,

Anno

Anno &c. Coloniæ depoſita ſunt corpora quoque SSS. trium Regum, quæ ſub Friderico Barbaroſſa Mediolano, per illum ipſum vaſtato, Coloniam pervenerunt.

6. Quid de S. Archiepiſcopo Annone exiſtimandũ?

Huic parùm laudis tribuunt Acatholici; cùm tamen Scriptores ſynchroni tanquam virum ſingulari ſanctitatis fama conſpicuũ celebrent: id fortaſſe nonnulli Viro huic ſancto vitio vertunt, quòd Imperii negotia imperante Henrico IV. cujus adoleſcentiam moderabatur, tractanda ſuſceperit. At in comperto eſt ex veterum & probatorum auctorum fide, Annonem id omne in commune Imperii ac præcipuè Eccleſiæ bonum cum non vulgari ſapientiæ & juſtitiæ laude præſtitiſſe.

7. Quis caſus fuit Colonienſis Archiepiſcopi Gebhardi?

Sanè lamentabilis caſus; nam anno 1583. amplexus ſectam Lutheranam, matrimonio ſibi junxit publicè Agnetem, Comitem à Mansfeld. Equidem quærebat Archiepiſcopatum transmutare in profanum à Pontifice mox Vaticano fulmine ictus, à Capitulo Cathedrali abdicatur, ſubſtituto ejus in locum Erneſto, Bojariæ Duce. Verùm Gebhardus non eapropter ſtatione cedendum ratus, ad arma proſilit, adſcitis in fædus copiis Palatini Ducis, dicti Simmerenſis. Horum tamen conſiliis Dux Bojus Wilhelmus Frater Erneſti obviam ivit. Itaque

Geb-

Gebhardum, pecuniâ, belli nervo distitutum, in Hollandiam expulit, ubi miserrimam vitam tolerans, ab omnibus desertus, infelici fato decessit anno 1589. Exinde non nisi ex ducibus Bavaris ad hujus Archiepiscopatûs apicem sunt evecti.

3. *Quæ officia & prærogativæ sunt trium Archiepiscoporum Moguntinēsis, Trevirensis & Coloniensis?*

Inprimis singuli sunt S. R. I. Electores, quorū est, cum reliquis Electoribus sæcularibus Romani Imperii Caput deligere. 2. Moguntinus coronat electum Cæsarem, siquidem coronatio contingat in sui Archiepiscopatûs territorio: quod si fiat coronatio in Coloniensi Archi-Episcopatu, loci Archiepiscopus Cæsarem Romanorum Regem creat. 3. Quivis horum triū Archiepiscoporum Archicancellarii munere in Sacro Romano Imperio funguntur, Mogūtinus quidem per totam Germaniam, Trevirensis per Galliam, & Regnum Arelatense, Coloniensis per Italiam. 4. Hi tres Ecclesiastici Electores ex more antiquo præcedunt suos Collegas Electores Laicos, & hoc quidem ob reverentiam avitam erga statum Ecclesiasticū. 5. Elector Trevirensis sibi vindicat primum suffragium in Imperii Comitiis, & è regione Cæsaris considet, habens ad dextram duos Ecclesiasticos, ad lævam Electores sæculares.

§ 2.
De Regno & Electoratu Bohemico.

1. *A quibus populis Bohemia olim habitata fuit?*

Primi habitatores fuerunt Boji, qui annis quingentis & nonaginta ante natam mundi salutem sub Rege suo Sigovesto ex Gallia in Bohemiam migrârunt. Hanc de suo nomine Bojohemum dixerunt, seu Bojorum Coloniam, aut sedem. 2. Anno quinto post natum Christum expulsi sunt à Marcomannis, qui ex Germaniæ populis consederant priùs Danubium inter & Niccarum fluvios. Itaque hi Duce suo Rege Maroboduo, Bojis ejectis, Bojohemum pleno jure sibi vindicârunt. Boji verò amissa statione cesserunt in proximam Regionem Nariscorum, quam hodie dicunt, Palatinatum superiorem. Inde Danubium transgressi circiter annum Christi 500. Romanis ex Vindelicia ejectis, in eadem sedem sibi fixerunt. Hæc proin Regio ab ipsis nomen accepit Bojariæ vel Bavariæ. 3. Ad annum Christi 550. aut ex aliorum sensu annum 640. Salvi populi Bohemiam occupârunt, ex eaque Ducatum formârunt. Primus Dux fuit Czechus, frater Lechi & Russi. Horum fratrum primus cum suis in Polonia, alter in Moscovia sive Russia consedit, ubi utrinque ab ipsis forma Ducatûs est introducta. Atque hæc Slavonica natio initiũ fecit extirpandis densis Bohemiæ saltibus ad promovendam terræ fertilitatem.

2.

3. *Quæ primariæ mutationes intervênere à tẽpore Czechi usque ad nostra tempora?*

Post Czechum Bohemi à viginti duobus Ducibus regebantur serie non interruptâ. Sub duodecimo Duce Borivorio I. Bohemia Christianæ Religionis lumen feliciter aspexit, tempore Cæsaris Arnulphi circa annum Christianum 895. Anno subinde 1086. Ladislaum II. Henricus IV. Imperator Moguntiæ Regem dixit. Post hunc, regimen transiit partim ad Duces, partim ad Reges, donec tandem Premislao II. Regium Bohemiæ titulum Cæsar Philippus in perpetuum confirmavit. Paulò post idem Premislaus, utpote Rex & unà Elector operam suam contulit in eligendo Friderico II. Post Premislaum Regum Bohemorum Electio plerumque fiebat per scrutinii suffragia, ut Rex tamen esset fiduciarius Cæsaris cliens in suis propriis terris. Albertus II. & Ferdinandus I. ambo Cæsares ex Austriaca Domo Regnum Bohemiæ, & Hungariæ jure nuptiali sibi asseruerunt. Tandem anno 1620. Bohemia post famosã ad Pragæ mœnia victoriã à Ferdinãdo II. obtentã contra Fridericũ, (unius hyemis Regem dictum) ejusque exercitum in jus hæreditarium, armis partum, transiit, id quod pace Monasteriensi est confirmatum. Carolus VI. Romanorum Imperator, undecimus jam Bohemiæ Rex numeratur ex Archiducibus Austriacis.

5. *Quinam præterea Duces & Reges Bohemiæ sunt speciatim memorabiles?*

1. Premislaus primus, tametsi ortu & conditione ruricola fuerit, tamen non vulgaris sagacitatis & prudentiæ laude eminuit. Quare Libussa tertia Dux Bohemiæ, quæ urbem Pragam condidit, illum in thalami conjugalis cõsortem adlegit, & eo pacto quartum Bohemiæ Ducem fecit. Huic septem ipsis annis velitandum fuit cum Bohemis fœminis, quæ ductu nobilioris ex Libussæ aula mulieris Bohemiæ regimen sibi arrogabant. Et verò primus conflictus illis prorsus ex voto cessit. Premislaus mansvetudine & longanimitate feroces mulierum animos delinire & expugnare satagebat. At cùm nihil lenitate proficeret, armata tandem manu ambitiosas has Amazones coëgit ad domesticam colum reverti. Acta hæc sunt circa annum Christi 650.

2. Sanctus Wenceslaus decimus quintus Bohemorum Rex viri sancti, numerisque omnibus absoluti formam in se ipse expressit. Singularem porrò memoriam meretur tenerrima ejus erga augustissimum Altaris Sacramentum pietas. Solebat enim quotannis triticum, divino Sacrificio serviturum, suis ipse manibꝰ seminare, & metere: in eundem quoque finẽ esse vindemiator, & legere botros ad usũ sacri Calicis consveverat. Tandem impiæ Matris Drahomiræ instinctu à crudeli Fratris Boleslai

fer-

ferro in templo orans, Deo victima cecidit innocentissima. Drahomira, sangvinaria furia, meritissimas dein sceleris pœnas dedit, quando viva cum curru & equis terræ hiatu fuit absorpta: Boleslaus verò id gratiæ à cœlo obtinuit, ut postea resipisceret. Cæterùm Sanctus Martyr & Rex Wenceslaus in terris agebat Othonis M. Cæsaris temporibus.

3. Wenceslaus V. postremus Ducum Bohemorum fuit ex stirpe Premislai ruricolæ, añō 1306. violenta morte sublatus. Paulò post successerunt, tres Bohemiæ Reges, Carolus IV. Wenceslaus Piger sive Ignavus, & Sigismundus, quorum singuli subin Cæsares sunt creati.

4. *Quid præterea de Bohemis observatu dignum?*

1. Regnum Bohemiæ pars quidem Germaniæ censetur, sed nulli circulo Imperii accensetur. 2. Rex Bohemiæ inter Electores Laicos principatum tenet, & suffragium fert proximè Archi-Episcopum Coloniensem. 3. Olim Rex Bohemiæ, quà Elector, nihil admodum conferebat ad communes Imperii expensas, nec in illis comparebat Comitiis: sed anno 1708. utrumque modò præstat. 4. Marchionatus Moraviæ, & Ducatus Silesiæ referuntur ad Bohemiā, uti & Lusatia, quæ tamen à Ferdinando II. Electori Saxoniæ relicta est ad compensandas impensas in bellum factas.

§. 3.
De Electoratu Bavarico, & Palatinatu Electorali.

Ambæ hæ Domus Electorales hîc conjunguntur, quoniam eandem trahunt originem.

I.

1. *Quis Bojariæ status priscis Romanorũ tẽporibus?*

Imperante Augusto Bojaria erat Romanorũ Provincia, cujus pars, superioris Sveviæ contermina, Oenum inter & Danubium, Lacum Podamicum, & Alpes sita, dicta est Vindelicia. Altera pars residuum Bojariæ complectebatur tractum cis Oenum cum Austria, nomenque Norici obtinuit.

2. *Qua ratione Bojaria à Romanis ad Bojos translata est?*

Boji quingentis nonaginta annis ante Christi ortum è Gallia in Bohemiam transgressi, hanc exinde Bojohemiam appellârunt. Sed quinto post natum Servatorem anno à Marcomannis, priscis Germaniæ incolis, sunt expulsi. Itaque in Nariscorum terras (Palatinatum superiorẽ) profugi, sedem ibi fixerunt, donec anno 508. Ductore Theodone primo Almonium amnem trajecêre, quo ipso ex transitu Dietfurto (seu Theodonis vado) nomen deinceps adhæsit. Inde progressi longiùs Ratisbonæ Danubium quoque superârunt, & pulsis ex Vindelicia Romanis, Boicum, eumque regium dominatum

sta-

ſtabiliverunt. Porrò Ratisbonam, Romanis extortam de Conjuge ſua Reginobirga dixit Theodo Reginoburgum, in qua ipſa urbe Regiam ſibi delegit. Ibidem loci Theodo III. ſub finem ſæculi ſexti à S. Ruperto in Deiparæ Sacello (*veterem Capellam vocant*) hodiéque exſtante, ſacro baptiſmatis fonte ablutus eſt.

3. *Quomodo Bojaria à primis Bojorum Ducibus ad Carolum M. tranſiit?*

Thaſſilo ejus nominis tertius Bojariæ Dux in Conjugem acceperat Litopirgam, filiam Deſiderii ultimi Longobardorum Regis. Hunc Carolus M. Ticini captum, Regno exuerat. Itaque Litopirga vindictæ furiis agitata, Thaſſilonem adversùs Carolum M. concitare non deſtitit, quoad infeſta arma caperet contra Regem Victorem. At enim ejus expeditionis conſilium ſiniſter exitus fruſtratus eſt. Quippe à Carolo victus, ſuoque Ducatu privatus cum Principe filio in Gemetenſe Galliæ Monaſterium migrare juſſus eſt, ubi vitâ laudabiliſſimè ductâ obiit circa annum 795. Ex eo tempore Bojaria, in Gallicam Provinciam redacta, perſtitit in Carolino ſtemmate uſque ad Ludovici IV. obitum.

4. *Quis intermortuo Carolino ſtemmate Bojariæ imperavit?*

Diverſi imperârunt Duces, ſed non ex una eademque Domo. Poſt mortem Ludovici IV. regnabat in Bojaria Arnulphus malus, ingenii

planè inquieti Princeps. Hic invidens Cæsareæ coronæ, Conrado I. & Henrico Aucupi bellum movit, sed ob id maleficium suis è terris expulsus. Arnulphus, filius Arnulphi, patria ausus est contra Othonem M. qui illum ita mulctavit, ut Ducatu adempto cum suis posteris in sortem Comitum retulerit. Ex hoc proin descendunt Palatini Comites Schirenses, & Comites Wittelsbacenses, qui tandem lapsu temporum restauratam Ducatûs dignitaté in Bojaria obtinuerunt. Neque exinde ea dignitâs desiit, sed hodiedum in Electorali domo Bojca floret.

5. *Quinam Duces Boji post Arnulphum Malum, ejusque filium sunt memoriâ digni?*

Post Arnulphum usque ad restitutionem Domûs Wittelsbachiæ Bojariæ præerant Principes Saxones, Francones, & Svevi. Ex gente Saxo-Bavarica erat S. Henricus Cæsar, qui Abudiaci, oppido Bavariæ ad Danubium, Ducalem Regiam suam locârat. Inter Duces Bojariæ ex Franconibus fuerunt Henricus III. & IV. postmodum Romani Imperatores. Hic remunerationis nomine Bojariam Guelphoni è Comitum Alorffensium in Svevia stemate possidendam dedit. Inter Guelphicæ prosapiæ Duces præ cæteris memorandi veniunt Henricus IX. *Niger*, Henricus X. prioris filius, *Superbus* dictus, & Henricus *Leo* cognominatus, postremi filius, qui præter Bojariam totam quo-

quoque possidebant Saxoniam, quam Henricus IX. conjugali fœdere sibi asseruit, Henricus *Leo* verò iterum amisit, quando à Cæsare Friderico Ænobarbo A. 1180. proscriptus, omnibusque suis Regionibus, præter Brunsvicensem & Luneburgensem, est exutus, Bojariâ Othoni Comiti Wittelsbachio ob egregiā in bello navatam operam, attributâ. Interea temporis urbs Ratisbona in libertatē asserta, non rediit deinceps ad dominium Boicum. Idem Henricus *Superbus* pontem illum celeberrimum Ratisbonæ è lapide quadrato sub An: 1140. exstruendum curavit.

6. *Quinam Duces & Electores post Henrici Leonis proscriptionem ad hanc usque diem rexêre Bavariam?*

1. Otho M. Wittelsbachius, hodiernæ Domus Bavaricæ Author. Obiit A. 1183.

2. Ludovicus Elector, qui totum Palatinatū cum Electorali dignitate in familiam Wittelsbachiam pactis nuptialibus transtulit. Occisus est Kelhemii A. 1231.

3. Otho Elector obiit A. 1253.

4. Ludovicus Severus, Elector, occisa ob adulterii suspicionem conjuge cum aliis quatuor, tantis idcirco animi tormentis excruciatus est, ut insequenti mox nocte totus incanuerit, Furstenfeldensis exinde Monasterii conditor. Rudolpho filio, nominis, gentisque Palatinæ propagatori Palatinatū; Ludovico verò,

postea

postéa Cæsari, reliquit Bavariam, ex eo tempore à Palatinatu, universè accepto, semper sejunctam. Obiit 1294.

7. *Quæ Bavariæ facta divisio à Ludovici Cæsaris obitu?*

Hujus filius Stephanus I. Bavariam tribus suis filiis ita divisit, ut Stephano, natu maximo Ingolstadium, Friderico Landishutum, Joanni natu minimo Monachium obvenerit. Deficiente porrò post annos 53. Stephani progenie, hæreditas obtigit Duci Landishutano. Sed & hujus stirpe post annos centum & undecim exarescente, Albertus IV. Bavariam solus obtinuit, legemque tulit, ut deinceps natu maximus Bavariæ universæ solus præesset. Obiit Stephanus I. A. 1377. cujus filius Joannes A. 1397. Ernestus verò Joannis filius A. 1438. ex hac vita migravit. Albertus porrò Pius, Ernesti filius A. 1460. decedens, testamento caverat, ut è quinque filiis summa rerum ad Joannem & Sigismundũ, natu majores, deferretur.

Sigismundus, Basilicæ B. M. V. Monachii conditor, triennium cum Joanne, hocque peste sublato, solus biennium regnabat, Principatu exinde in Albertum IV. fratrem sponte translato; cui tamen Christophorus & Wolfgangus fratres natu minores multum negotii facessebant. At longè difficilior eidem contentio fuit cum Georgio Duce Landishutano Ludovici Divitis, qui Ingolstadiensem Academiam

am condidit, filio; hic filiam Ruperto Palatino despondit dotique inferiorem dixit Bavariã. Orto inde bello gravissimo iis tandem conditionibus A. 1505. pax firmata est, ut Ruperti pupillis Othoni & Henrico novus, uti deinceps appellari cœpit Palatinatus attribueretur.

8. *Qui Duces & Electores universæ denuò Bavariæ imperârunt?*

1. Albertus IV. divisas Bavariæ Provincias iterũ cõjũxit A. 1507. mortuus año sequẽte 1508.

2. Guilielmus IV. Constans eò præcipuè appellatus, quòd in Bavaria Religionem Catholicam, grassante circumcirca hæreseos lue, & marte Rustico latè omnia devastante, sartã, tectamque conservârit. Mortuo Landishuti Ludovico fratre inferioris Bavariæ Duce, solus rerum potitus, decessit A. 1550.

3. Albertus V. Religionis Orthodoxæ in Germania propugnator fortissimus, legem jam antea latam stabilivit, ut ne posthac Bavaria divideretur. Societatem JESU Ingolstadium & Monachium introduxit. Obiit A. 1579.

4. Guilielmus V. Catholicæ itidem Religionis non in suis modo, sed exteris quoque Provinciis, præsertim adversùs Gebhardi Septemviri Coloniensis molitiones, vindex strenuissimus, Bavariæ Principatu, quem 17. annos summa cum laude tenuit, in Maximilianum filium spontè translato, per 29. annos vitæ reliquos animæ negotium, omnium gravissimũ,

uni-

unicéque necessarium; tractandum suscepit. Vivere desiit A. 1626.

5. Maximilianus I. Heros incomparabilis, post Pragensem victoriam Septemvirali dignitate A. 1623. auctus, Palatinatum superiorē, & urbem Donawerdam Ecclesiæ simul Catholicæ, ac Boicæ Domui asseruit. Obiit Ingolstadii A. 1651.

6. Ferdinandus Maria, Principis optimi numeros omnes implevit. Nec minor ipsi, quàm Progenitoribus, Orthodoxæ Religionis cura erat, qui omnium Bavariæ Principum nativus quasi character est, basisque & fundamentum boni, auspicatique Principatus. Obiit Schleishemii A. 1679.

7. Maximilianus Emmanuel in Hungaricis præcipuè pro re Christiana susceptis expeditionibus, liberatione Viennæ, expugnationibus urbium Budæ, Strigonii, Neosolii, Essecii, & maximè Belgradi &c. pugnis item decretoriis ad Parcanum, & Mogacium &c. immortale sibi nomen comparavit. Inde variis bellis implicitus, & fortunam utramque expertus, recuperatis A. 1715. Provinciis, Monachii diem obiit A. 1726.

8. Carolus Albertus ad Imperium Romanū evectus 24. Januarii, coronatus 12. Febr. An. 1742. obiit A. 1745. 20. Jan. Imperator Carolini nominis VII. 9. Carolus Maximilianus Elector, Caroli VII. filius.

De

II.

De Electoratu Palatino.

1. *Quæ Palatinatûs facies ante Caroli M. tēpora?*

1. Ante Romanorū adventum Palatinatus vetustissimi Regni Alemannici pars fuerat. 2. Imperante Augusto & hunc, & omnes alias Provincias Rhenanas Romani in potestatem suam redegêre. 3. Incolæ Palatinatûs in Francica postmodum expeditione à Pharamūdo A. 424. suscepta, superato Rheno, Romanos in Gallia sunt adorti.

2. *Quid de antiquis Comitibus Palatinis sciendū?*

1. Cùm olim Germania, in Principatus nōdum distributa, solis pareret Imperatoribꝰ, hique sedes suas identidem mutarent, fuerunt pro singulis Provinciis constituti supremi Præfecti, dicti Comites Palatini, qui nomine Cæsaris absentis, controversias dirimerent. Hos inter eminebat Comes Palatinus Rheni, quia non solùm in adjacentibus terris, sed in ipsa etiam Aula Imperatoris, imò, cùm hic Romam proficisceretur, per universam Germaniā juris dicendi potestatem habebat. 2. Extinctâ porrò per Ludovici IV. mortem Carolina stirpe, regionum Præfecti, in Palatinatu ac alibi, munia & Provincias fidei suæ comissas, hæreditario quasi jure possidere, cœperunt. 3. Eberhardus A. 912. à fratre suo Conrado I. Cæsare Palatinatū pro sua familia obtinuit. 4. Conradus

Dux

Dux Sveviæ, frater Friderici I. Imperatoris anno 1157. Heidelbergam condidit.

3. *Quinam extincta stirpe Carolina Palatinatum obtinebant, donec is domui Wittelsbachiæ obvenit?*

Nobilissima omnes, at diversâ stirpe prognati erant, quos brevitatis studio præterimo. Hēricus Henrici Leonis filius pactis dotalibus Provinciæ possessionem adiit, sed eâdem iterū dejectus est anno 1215. quando à Friderico II. Cæsare fuit proscriptus. Postmodum Ludovico Bavariæ Duci, Othonis I. Wittelsbachii filio, Palatinatus clientelari jure est traditus; nec antè tamen in ejusdem possessionem venire licuit, quàm Otho Ludovici filius Agnetem, Henrici proscripti filiam matrimonio sibi junxit. A. 1225.

4. *Quamdiu Domus Bavarica Palatinatum simul ac Bavariam cum Electoratu tenuit?*

Annos circiter septuaginta, quoad nempe Rudolpho, Ludovici Severi filio natu majori, Palatinatus, Ludovico verò, posteà Cæsari, Bavaria est attributa, divisione hac in hodiernū usque diem perdurante.

5. *Quinam exinde Electores Palatini Electoribus Boico-Palatinis successêre?*

Orti hi erant ex triplici stirpe. 1. Rudolphina. 2. Simmerensi. 3. Neoburgica.

6. *Quid de Rudolphina stirpis Electoribus universè memorandum?*

Ex hac tredecim Electoratū obtinuêre ab An.

1294. ad A. 1559. Nos aliquos memorabimus.

Rudolpho I. quòd à Friderico Austrio cōtra Ludovicū fratrem stetisset, proscripto, Palatinatū tamen cum Septemviratu recepêre filii ea lege (quam jam antea avus Ludovicus Severus tulerat, & Ludovicus Cæsar, patruus fœdere Ticini inito renovaverat) ut ex domo Bavarica & Palatina alternis posthac vicibus Septemviri legerentur.

Verùm Carolus IV. Cæsar Rupertum I. Rudolphi I. filium, & Annæ Conjugis suæ fratrē, ejusque posteros edito Norimbergæ A. 1356. diplomate perpetuos S.R.I. Archidapiferos & Septemviros instituit.

Ruperto igitur I. successit Rupertus II. ex fratre nepos, & huic Rupertus III. qui exauctorato A. 1400. Wenceslao, Cæsar est creatus.

Ludovicus Barbatus Ruperti III. filius, in Concilio Constantiensi Sigismundi Cæsaris, aliquoties absentis, vices implevit. Inde domū redux lingvam Latinam jam senex cœpit addiscere, quòd Cæsar Sigismundus sæpius cōquestus esset, nullum ex Electoribus laicis latinè scire. Hujus progenies defecit A. 1559. Othone Henrico sine liberis emortuo. Hic à Georgio Divite Duce Landishutano avo suo materno Palatinatum novum seu Neoburgicum, post bellum cruentum Domum inter Bavaricam & Palatinam exortum, obtinuit.

7. *Qui Electores Palatini è stirpe Simmerensi?*

Fri-

Fridericus III. 2. Ludovicus. 3. Fridericus IV. 4. Fridericus V. qui post pugnam Pragensem septemviratu, & Bohemiæ Regno, in quod ambitiosæ potissimum conjugis, aliorumque pessimis consiliis inductus, sese intruserat, exutus, fato cessit A. 1632. sex & triginta haud ampliùs annos natus. 5. Carolus Ludovicus Friderici V. filius, cui per pacta Monasteriensia octava dignitas *E*lectoralis cum Archithesaurarii titulo adjudicata est. 6. Carolus A. 1685. sine prole decedens, cujus soror Philippo Aurelianensi nupta, ansam dedit bello exitiosissimo, quo miles Gallicus totum penè Palatinatum ferro ac flammis depopulatus est.

8. *Qui Electores Palatini è stirpe Neoburgica?*

1. Philippus Wilhelmus, Domûs Palatinæ augustum decus, & Religionis præsertim orthodoxæ strenuus propugnator. Ex Elisabetha Amalia Hassiæ Landgravia Liberos suscepit septemdecim, plerosque omnes Infulis, imperialibus regiisque diadematis, insignibus Electoralibus &c. conspicuos. Obiit A. 1690.

2. Joannes Wilhelmus, qui causam, Domum inter Palatinam, & Aurelianensem tamdiu agitatam, arbitro tandem Romano Pontifice obtinuit, nullique exinde pepercit labori, quo Palatinatum Gallorum incendiis, cædibus direptionibus miserè devastatum erigeret, melioremque in statum restitueret. E vita discessit A. 1716.

3. Ca-

3. Carolus Philippus hodiernus Elector, Joannes Wilhelmi frater.

9. *Quas metamorphoses Religio subiit in Palatinatu?*

1. Fridericus II. Lutheranismum crudum adhuc & impolitum. 2. Otho Henricus confessionem Augustanam, à Melanchthone cusã, ac sæpiùs recusam. 3. Fridericus III. Zwinglii. 4. Ludovicus Ubiquistarum. 5. Fridericus IV. ejusque Tutor Casimirus Calvini sectam terris suis invexêre, tam acerbis Neo-Evangelicorũ odiis, & insectationibus, ut Lutherani Calvinistas, híque illos ferro, igne, rota, è templis, scholis, urbibus exterminatos vellent, donec tandem Wolfgangus Wilhelmus Religionem avitam, jam inde à S. Materni & S. Crescentis, primorum tractûs Rhenani Apostolorum, tẽporibus per annos 1400. usque ad horribile illud Germaniæ schisma cultam semper observatamque A. 1614. cœpit reducere. Hujus exemplo non modò tota Domus Palatina Electoralis, sed Sulzbacensis quoque & Bipontina ad Catholica sacra postmodum reversa est.

§ 4.

De Electoratu Saxonico, Brandenburgico & Brunsvicensi.

1. *Quid de Saxonia ante Caroli M. tempora memoratu dignum occurrit?*

In Saxoniam Romani veteres nunquam penetrârunt. Unde Regio hæc ante & post Christi

ortum

ortum usque ad Carolum M. ab inquilinis prisco Germanorum more gubernabatur. At Carolus M. continuo trium & triginta annorum bello illos tandem devicit, & cum Duce suo Wittekindo ad Christiana sacra traduxit.

2. Qui Duces post Caroli M. tempora regnârunt in Saxonia?

Quintuplici stirpe orti erant, nempe 1. Wittekindorum. 2. Billingorum. 3. Guelphorum sive Bojorum. 4. Ascaniorum sive Anhaltinorum. 5. Marchionum Misnensium.

3. Quo hi ordine regnârunt?

1. E Wittekindi stirpe, quæ ante & post Caroli M. tempora rerum potiebatur, originem duxêre 5. Imperatores Saxonici: Henricus auceps, Otho I. II. III. & Henricus Sanctus. 2. Hermanus Billingus, vir nobilis, ab Othone M. ob præclara in Cæsarem hunc merita An: 960. Saxoniæ Dux creatus, stematis Billingaui auctor fuit. Fertur hic antea non nisi septem in dynastia sua colonos numerasse, quos ad unum omnes ad furtum comuni opera, & consilio comissum in furcam agi jussit. 3. Extincto dein Billingorum stemate Saxonia ad Guelphicam Bojorum Domum A. 1125. est translata. 4 Henrico Leone proscripto Albertus Ursus ex gente Ascania sive Anhaltina Saxoniæ Ducatum A. 1180. obtinuit, cujus filius & Successor Bernardus primus Saxoniæ Elector fuisse traditur. 5. Hac quoque stirpe e-

xare-

xarescente, Sigismundus Cæsar Fridericū Bellicosum Misniæ Marchionem ob strenuam in bello Hussitico navatam operam Ducem & Electorem Saxoniæ A. 1423. creavit. Ad hanc Marchionum Misnensium stirpem hodierna Saxonum Domus universa originē suā refert.

4. *Quinam inter Saxoniæ Electores speciatim memorandi?*

1. Fridericus Bellicosus duos genuerat filios Ernestum, & Albertum, unde stirps Ernestina & Albertina. Ex Ernestina tres Electores, Fridericus cum Joanne fratre, hujusque filio Joanne Friderico; Duces item Vinarienses, Isenacenses, Gothani, Coburgenses, Minungēses, *Rœmhiltani*, Eisenbergenses, Hildbertshusani, & Salfeldenses, ex Albertina verò reliqui Saxoniæ Electores, Ducesque Weissenfelsenses, Merseburgenses, & Citienses originem ducunt.

2. Fridericus Elector Lutherum, tanquam *obstinatum schismaticum, & notorium hæreticum* in Comitiis Wormatiensibus à Cæsare Carolo V. sex Electoribus, cæterisque Imperii ordinibus proscriptum, solus protexit. Obiit cælebs A. 1525.

3. Joannes Elector Frater Friderici, *Protestantium* caput, *Confessionem Augustanam* cum Georgio Marchione Brandenburgico, Ernesto Duce Brunsvicensi, Philippo Hassiæ Landgravio, Wolfgango Principe Anhaltino, urbibus

Norimbergensi, ac Reutlingensi A. 1530. Augustæ Vindelicor. Carolo V. porrectam, & ab Imperatore, sex Electoribus cæterisque Imperii statibus rejectam, propugnandam suscepit; quam tamen biennio post ejuravit, ac testamento cavit, ne filius in hæreditarias Provincias antè succederet, quàm Luthero ejusque asseclis exterminatis, avita sacra reduxisset. Inde Sacramentis Confessionis, Eucharistiæ, atque extremæ unctionis ritè susceptis obiit Catholicus A. 1532. uti testantur literæ, à filio Joanne Friderico ad Guilielmū & Ludovicum Bavariæ Duces eodem anno 1532. 24. Aug. datæ, quæ in Electoralis aulæ tabulario Monachii hodieque asservantur, ac sæpiùs typis sunt vulgatæ.

4. Joannes Fridericus statuerat quidem initio ex suprema parentis voluntate fidèque eidem data, Lutheri sectam stirpitus eradicare; sed aliorum consiliis in transversum actus, fidē fefellit, maximo suo damno; nam postquam & ipse & reliqui Smalcaldici fœderis socii cum centum ferè millium exercitu A. 1546. Cæsarem prope Ingolstadium oppugnare adorti, ne tentato quidem pugnæ discrimine turpi fuga dilapsi fuerant, altero mox anno ad Mulbergam captus, libertate, fortunisque omnibus excidit, Septemviratu in Mauritium Albertinæ stirpis surculum, ejusque propaginem translato.

5. Qui-

5. *Quinam Albertinæ stirpis Electores?*

1. Mauritius. 2. Augustus frater. 3. Christianus, qui Calvini sectam in Saxoniam parabat intro ducere. 4. Christianus II. 5. Joan. Georgius I. 6. Joan. Georgius II. 7. Joan. Georgius III. 8. Joan. Georgius IV. 9. Fridericus Augustus, Georgii IV frater, hodiernus Saxoniæ Elector, & Poloniæ Rex, Religionem Catholicam per tot sæcula jam inde à SS. Ægisti, Marciani, Ludgeri & Caroli M. temporibus in Saxonia sede stabili receptam, indeque Duce & auctore Luthero exulare jussam, Domum suam recepit A. 1697.

II.

De Electoratu Brandenburgico.

1. *Unde originem trahit hodierna Domus Electoralis Brandenburgica?*

Ab antiquissimo stemmate Comitum Zolleranorum, è quibus Conradus I. Rudolphi II. Comitis Zollerani (à quo hodierni Principes Hohenzollerani) filius, ante annos ampliùs quingentos Comes Castellanus sive Burggravius Norimbergæ fuisse perhibetur. Quam dignitatem Fridericus III. à Cæsare Rudolpho I. A. 1273. jure hæreditario obtinuit Fridericus VI. Norimbergæ Burggravius à Sigismundo Cæsare Marchiæ Brandenburgicæ vicarius primùm administrator, dein A. 1417. Septem vir est renunciatus.

2. *Quinam Marchiæ Brandenburgicæ ante Co-*

mites Zolleranos præfuêre?

1. Henricus Auceps circa A. *928.* Sigefridum Comitem Ringelheimensem ex Wittekindi stirpe primum Marchionem designavit. 2. Fridericus Ahenobarbus Albertum Ursum ex Ascania seu Anhaltina Domo Marchionatu simul & Septemviratu condecoravit. 3. Cùm ultimus è stemmate Ascanio Elector sine liberis decessisset, Cæsar Ludovicus Bavarus Septemviratum filio Ludovico, & hic Ludovico Romano fratri tradidit, cui sine prole defuncto Otho frater successit. 4. Cùm & Otho improlis obiisset, Carolus IV. Othonis socer, Marchionatum filio Wenceslao, hic verò, post adeptam Imperii & Bohemiæ coronam, fratri Sigismundo, Sigismundus tandem Imperator, Friderico Burggravio Norimbergensi è Comitibus Zolleranis cessit, ut suprà meminimus.

3. Quot Electores Brandenburgicos Domus Zollerana numerat?

Tredecim, è quibus primi quinque Catholici, tres proximi sequentes Lutherani, reliqui Calviniani, hoc ordine. 1. Fridericus I. 2. Fridericus II. 3. Albertus, ob animi altitudinem Teutonicus Achilles, ob eloquentiam Ulysses Germanicus dictus. 4. Joannes, ob facundiam Germaniæ Cicero appellatus, sedem ex Franconia in Marchiam Brandenburgicam transtulit. 5. Joachimus I. os & oraculum Imperii, ac sui temporis Nestor communi Scriptorum elo-

gio

gio celebratus, Lutheranæ factioni invicta constantia se opposuit. 6. Joachimus II. Lutheri sectam A. 1539. palàm est amplexus. Interiit veneno per Judæum propinato. 7. Joannes Georgius; à quo hodierni Marchiones Culembacenses, seu Baruthani, & Onoldini originem trahunt *Formulæ Concordiæ*, ovîsque Ubiquistarũ erroribus cum Augusto Saxoniæ Electore subscripsit. 8. Joachimus Fridericus Havelbergensem, Lebusiensem Episcopatum cum Archiepiscopatu Magdeburgensi sibi vindicavit. 9. Joannes Sigismundus A. 1614. sectam Lutheranam cum Calviniana commutavit, 10. Georgius Wilhelmus Borussiam Ducalem, quam Albertus Brandenburgicus, supremus ordinis Teutonici Magister, facta ab Ecclesia & ordine secessione, occupaverat, jure hæreditario sibi asseruit. 11. Fridericus Wilhelmus, rebus belli pacisque tempore gestis nominatissimus, annos 48. ad clavum sedit. 12. Fridericus III. Regis Prussiæ titulum A. 1701. primus assumpsit. 13. Illi successit Fridericus Wilhelmus. 14. Carolus Fridericus hodie rerum potitur.

III.

De Electoratu Brunsvico Luneburgico.

1. *Quis hodiernæ Domus Electoralis Brunsvicensis Conditor?*

Henricus Leo è Guelphica stirpe Comitũ Altorffensium in Svevia, qui Bavariam juxta &

Saxoniam, cujus pars tunc erat tractus Brunsvico-Luneburgicus, in sua tenuit ditione. At postquam A. 1180. à Friderico I. proscriptus fuit, Provinciis omnibus, præter Brunsvicensem & Luneburgicam, est exutus.

2. *In quot ramos stirps Brunsvicensis hodierna dividitur?*

1. In Guelferbutanum, & hic iterum in Brunsvicensem, Guelferbutanum, & Beveranum. 2. In Luneburgicum, hicque in Cellensem, & Hannoveranum.

3. *Quis stirpem Guelferbutanam propagavit?*

Antonius Ulricus maximi ingenii Princeps, qui fratri Rudolpho Augusto sine liberis defuncto in Ducatu Brunsvicensi successit, & A. 1710. ad Ecclesiæ Catholicæ gremium rediit, pater Augusti Wilhelmi, Ducis Brunsvico Brunsvico-Guelferbutani Guelferbutani, & Ludovici Rudolphi Principis Blanckenburgensis, cujus filia natu major Elisabetha, Augusta hodie Imperatrix est, minor verò Alexii Russiæ Monarchæ parens fuerat.

4. *Quis stirpis Luneburgicæ propagator?*

1. Georgius, qui A. 1641. mortuus, 4. reliquit filios, Christianum Ludovicum, Georgium Wilhelmum, Joannem Fridericum, & Ernestū Augustum. 2. Christiano Ludovico sine liberis defuncto, in Ducatu Cellensi successit Georgius Wilhelmus; cúmque & hic A. 1705. obiisset improlis, hæreditas ad Hannoveranum est devo-

voluta. 3. Provinciæ Hannoveranæ cessere Joanni Friderico A. 1651. Religionem Catholicam amplexo, Patri Wilhelminæ Amaliæ, Josepho Romanorum Regi, postea Imperatori, nuptæ. 4. Joanni Friderico sine prole mascula A. 1679. obeunti successit Ernestus Augustus frater, quem Leopoldus I. A. 1692. nonum S. R. I. Electorem dixit. 5. Georgius Ludovicus Ernesti filius post multas, gravésque altercationes in Electorum Collegium Ratisbonæ An: 1708. admissus, & A. 1714. ad Britanniæ solium vocatus est. 6. Georgio Parenti in itinere ex Anglia in Germaniā A. 1717. fatis functo successit Georgius Augustus.

§. 5.

De Austria, Styria, Carinthia, & Tiroli.

1. *Quid de Regionibus hisce generatim dicendum?*

Totus hic terrarum tractus *Noricum* vocabatur, quem Cæsar Augustus post gravia bella Tiberii privigni sui ductu ibidem gesta, in Romanam redegit Provinciam. Hanc annis quingentis Romani, hisque à Theodone I. Bavariæ Duce sub A. C. 508. pulsis, Boici, post hos verò, Thassilone ultimo Bojariæ Duce Agilolfingicæ stirpis à Carolo M. A. 788. exauctorato, Præfecti alii atque alii administrabāt.

2. *Qui primi Austriæ Marchiones, Duces, & Archiduces?*

1. Tametsi Provinciæ hujus præfecti jam antea

tea Marchiones fuerint appellati; hæc tamen dignitas hæreditaria non erat, quoad tandem Leopoldus illustris à Cæsare Henrico Aucupe contra Hunnorum præcipuè irruptiones Austriæ Marchio designatus, eandem jure hæreditario cœpit possidere. 2. Henricus II. Leopoldi Sancti filius, à Friderico Ænobarbo A. 1156. primus Austriæ Dux salutatus, multisque aliis prærogativis est ornatus. 3. Fridericus II. inter Austriæ Duces quintus, à Cæsare Friderico II. *Archiducis* titulo insigniri cæpit.

3. *Qua occasione Austriæ possessionem adiit Domus Habsburgica?*

Othocarus Bohemiæ Rex, Friderico II. ultimo Austriæ Duce extincto, ejusdem sororem Margaritam matrimonio sibi junxerat diuturni illius interregni tempore. Cùmque postea Rudolphus Comes Habsburgicus ad Imperii solium fuisset evectus, Othocarus clientelare eidem præstare obsequium recusabat. Bello igitur à Cæsare semel atque iterum illato, in acie cecidit. Inde Austriam Domino, Rectoreque orbatam Imperator filio Alberto I. clientelari nomine tradidit, quam ex eo tempore Domus Habsburgica in sua semper tenet ditione.

4. *Quo pacto Styria, Carinthia, Carniola & Tirolis obvenêre Austriacis?*

Provinciæ istæ post Caroli M. tempora suis quæque Dominis parebant. Styria A. 1193. emptione Austriaci juris facta est. Carniola

extinctis A. 1233. loci Marchionibus, Auſtriacorum poteſtati ſe ultrò ſubjecit. Carinthia A. 1334. annuente Cæſare Ludovico Bavaro clientelæ nomine Auſtriæ obvenit. Tirolis Margarita Maultaſchia, ultimi Carinthiæ Ducis & Comitis Tirolenſis filia poſt filii ſui obitum A. 1663. Auſtriacæ Domui ceſſit.

§. 6.

De Principibus Imperii Eccleſiaſticis.

Hos eo recenſebimus ordine, quo in Imperii Comitiis conſidere ſolent.

1. *Quid de Archiepiſcopatu Salisburgenſi ſummatim memorandum?*

Sanctus Maximus ſub A. 474. Epiſcopale ibi munus ſuſtinuit. At ubi biennio poſt urbs illa à Gothis, aliiſque gentibus barbaris funditus everſa eſt, annis 142. deſerta ſuis in ruderibus jacuit, donec Theodo III. Bojariæ Dux, urgente S. Ruperto urbem inſtauravit, atque Epiſcopatum Salisburgenſem condidit ad An; 616. Sanctiſſimus hic Præſul Epiſcopatui præfuit uſque ad A. 623. Arno ſub Caroli M. tempora primus ibidem Archiepiſcopus fuit An; 799.

2. *Quodnam fuit initium Ordinis Teutonici?*

Cùm Fridericus I. 1189. ſacram expeditionem in Palæſtinam ſuſciperet, Germana Nobilitas eum certatim ſecuta eſt, quæ extincto etiam Imperatore rem tam ſtrenuè egit, ut Ptolemai-

dem.

dem, urbem munitissimam, cum aliis Palæstinæ locis expugnaret. Exinde stabilis eisdem sedes Hierosolymæ in monte Sion attributa, Ordoque Teutonicus ab Henrico Solymæ Rege, probante Pontifice institutus fuit, assignata in scutum Gentilitium nigra Cruce in albicante area. Magnus Ordinis Magister, S. R.I. Princeps, sessionem obtinet præ omnibus Episcopis, proximus ab Archiepiscopo Salisburgensi. Primus Ordinis Magister erat Henricus Walport à Bassenheim.

3. *Quæ origo 22. Episcopatuum Germaniæ?*

1. Episcopatus Bambergensis fundator est S. Henricus Imperator, qui primum Episcopum Eberhardum, suum Cancellarium denominavit, anno 1006.

2. Herbipoli S. Bonifacius, Archiepiscopus Moguntinus circa annnum 740. S. Burcardum ad primam infulam Episcopalem evexit. Carolus *M*: Cæsar Ducatum Franconicum huic Episcopatui dono adjecit.

3. Wormatiæ jam anno 346. florebat Archiepiscopatus. Sed anno 744. translatus est Moguntiam, ut tamen Wormatiensis Episcopus esse perseveraret.

4. Episcopatum Aichstadianum S. Bonifacius anno 740. erexit, cui omnium primum præfecit S. Wilibaldum.

5. Spiræ erat ipso jam anno 346. Episcopus nomine Jessius, qui cum pluribus aliis Conci-

lio Coloniensi interfuit. Quot verò Episcopi ante ipsum rexerint illam Ecclesiam, incompertum est. Cæterùm Canonici Cathedrales Spiræ, Moguntiæ, Wormatiæ perinde ac in aliis Diœcesibus prisco illius temporis more juncti in commune vivebant vitam Ecclesiasticam, donec anno 969. separatim vivere & habitare singuli cœperunt.

6. S. Amandus anno 346. Episcopatum regebat Argentorati, & ipse præsens Concilio Coloniensi. Quinam Episcopi ante ipsum Pedum Episcopale tenuerint, incertum est.

7. Anno 594. Constantiam Episcopatus ex vetusta, sed diruta urbe Vindonissa est translatus, cujus primus fuit Episcopus Maximus. Hic Episcopatus omnium amplissimus censetur in Germania.

8. Augustæ Vindelicorum tertio sæculo primus Episcopus præsedit S. Dionysius, ibidē in persecutione Diocletiani Martyrio coronatus.

9. Episcopatum Hildesheimensem Carolus M. fundavit cui Guntharius omnium primus præfuit. In tota Saxonia sub fatali Religionis schismate hic solus Episcopatus in Catholicæ fidei veritate constantiam tenuit.

10. Paderbornensi Episcopatui itidem Carolus M. initium dedit, & cathedralem quidē Ecclesiam eo in loco condidit, in quo, dum in castris Cæsareum Textorium terræ depāgitur,

copiosa aquarum scatebra sese aperuit, unde totus exercitus fuit recreatus.

11. Episcopatui Frisingensi sub annum 730. interventu Odilonis Ducis Boici, S. Bonifacius S. Corbinianum præfecit.

12. Episcopatus Ratisbonensis sub annum 739. item à S. Bonifacio institutus est, primo Episcopo Gaubaldo. Jam ante hunc tamen alii exteri ibidem Episcopi præfuêre, sed absque Episcopatu, & legitima successione. Ejus generis fuerunt A. 640. Paulinus, A. 652. S. Martyr Emmeramus.

13. Episcopatus Laureacensis à Theodone III. Bojariæ Duce A. 634. Bojodurum sive Passavium est translatus, postquam Laureacũ ab Hunnis ferro, flammaque vastatum est.

14. Ecclesiæ Tridentinæ Jovinum primum præfecit Episcopum S. Hermagoras Episcopus Aquilejensis, S. Marci Discipulus. Eundem Episcopatum Theodosius M. & Carolus M. postque hos Conradus II. multis beneficiis cumulârunt.

15. Brixinensi Episcopatui Sabionæ (urbs tunc erat binis circiter milliaribus Brixiâ distans; unde *Episcopatus Sabionensis* vocabatur) sub annum Domini 350. fundato, præesse cœpit S. Cassianus. S. Albuinus verò ineunte sæculo XI. sedem Episcopalem Sabionâ Brixinã transferre statuit.

16. Primus Basileensium Episcopus fuisse tra-

traditur S. Pantalus. Sunt tamen, qui præcessisse scribunt Justinianum aliosque plures Episcopos, quorum nomina temporum injuriâ interciderunt. Episcopi porrò Basileensis sedes post Religionem Catholicam Basileâ, ubi quatuordecim & ampliùs sæculis floruit, exulare jussam, Bruntrutum; Canonicorum verò Cathedralium Arleshemium est translata.

17. Leodiensis Episcopatus à S. Materno A. 101. Tungris primùm institutus; inde urbe hac ab Hunnis eversa, Trajectū translatus, ac tandem Leodii stabilitus est.

18. Episcopatum Osnaburgensem à Carolo M. sub annum Chisti 776. fundatum primus gessit Wiso vel Witho, donec multis post sæculis per pacta Monasteriensia, exemplo ultra sedecim sæcula inaudito, alterna vice præesse cœpit nunc Episcopus Catholicus, nunc eo decedente, Princeps Lutheranus, sacra interim curante Archiepiscopo Coloniensi.

19. Monasteriensis (olim Mimigradensis seu Mimigardevordensis) Episcopatus pariter à Carolo M. A. 788. fundatus, primum veneratur Episcopum S. Ludgerum.

20. Curiensem Episcopatum alii ab ipso S. Petro inchoatum, & à S. Lucio continuatum; alii sæculo IV. institutum fuisse perhibent, ex quorum sententia primus Curiæ Episcopus fuit S. Asimo, quem A. 451. Concilio Chalcedonensi interfuisse constat.

21. Primus Lausannensiū Episcopꝰ Protasius Clodovæi I. ætate etiamnum superstes fuit A. 517. Urbe porrò tractuque Lausannensi à Bernatibus A. 1533. occupato, sedes Episcopalis Friburgum Nuithonum translata est.

22. Episcopatum in Valesia primus gessit S. Theodorus, qui A. 381. Concilio Aquilejensi interfuit.

4. *Quot Germaniæ Episcopatus facto cum Ecclesia Orthodoxa divortio, profanati fuere, & alienati?*

Sedecim, duo nempe Archiepiscopatus Bremensis, quem Carolus M. & Magdeburgensis, quem Otho M. instituit, cum Episcopatibus quatuordecim, Mindensi, Verdensi, & Halberstadiano, à Carolo M. fundatis, Caminensi item, Sverinensi, Raceburgensi, Lubecensi, Misnensi, Merseburgensi, Naumburgensi, Havelbergensi, Brādenburgico, Lebusiensi & Slesvicensi, qui omnes partim Westphalico, partim Saxonicis Circulis sunt adscripti.

5. *Quæ S. R. I. Præposituræ & Abbatiæ Principes?*

1. Principem Abbatiam Fuldensem Ord. S. Benedicti A. 744. S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus instituit. 2. Campidunensem ejusdem Ordinis A. 777. fundavit S. Hildegardis Caroli M. Augusta Conjux. Princeps porrò Fuldensis perpetuus Imperatricis *Archi-Cancellarius* est; Princeps verò Campidunensis ejusdem *Archi-Marescallus* 3. Magnus Equitum Melitensium Prior, idemque S. R. I. Princeps, cu-

cujus ſedes Heitershemii in Briſgoia, curat bona Ordinis Melitenſis (ſæculo XII. inſtituti) per Germaniam, Bohemiam, & Hungariam &c. 4. Præpoſitura Elvacenſis in Svevia à BB. Hariolpho, & Ernolpho ejus fratre, Lingonẽſium Epiſcopis, A. *764.* eſt fundata, eratque primùm Abbatia Ord. S. Bened. indeque ab A. *1460.* Canonicorum ſæcularium equeſtri genere natorum Collegium & Princeps Præpoſitura. 5. Berchtolsgadenſem Præpoſituram Canonicorum Regularium fundarunt A. *1108* duo fratres & Comites Sulzbacenſes. *6* Abbatia Prumienſis, à Pipino Caroli M. parente, Benedictinis primùm, dein A. *1526.* Archiepiſcopo Trevirenſi ſupremo cum jure ac dominio tradita eſt. 7. Veiſſenburgenſis Abbatia in Alſatia à Dagoberto Galliæ Rege A. *629.* itidem Ordini S. Benedicti, dein A. *1526.* Canonicis ſæcularibus, ac tandem Epiſcopo Spirenſi eſt attributa. *8.* Abbatia Stabulenſis Ordin. S. Bened. in Leodienſi Diœceſi primordia ſua refert ad an. *657.* fundata à Sigeberto Auſtraſiæ Rege. *9.* Abbatiam Corbejenſem ejuſdem Ordinis in Circulo Weſtphalico ſub annum *822.* fundavit Ludovicus Pius, Cæſar. 10. Abbatia Murbacenſis & Luderenſis Ordi: S. Bened. in Alſatia, cui utrique unus idemque Abbas præeſt, in Comitiis antehac ſeſſione & ſuffragio gaudebant; ſed modò ſub Gallica ſunt ditione. Fundator erat Eberhardus

Alemanniæ Dux A.724. Principem porrò Abbatiam Hirsfeldensem Hasso-Cassellanus; Saalfeldensem verò Saxo-Saalfeldensis Dux occupavit. Utraque Ordinis S. Benedicti erat.

6. Quæ S. R. I. Principes Antistitæ Catholicæ?

1. Antistita Essendiensis, in Ducatu Montano. Collegii Nobilium Virginum fuit S. Altfridus Episcopus Hildesiensis sub annum 860. Conditor.

2. Buchaviensis ad lacum Plumariũ in Svevia, ubi sancta Adelindis S. Hildegardis Imperatricis Soror, sæculo VIII. Nobilium Virginum Collegium condidit.

3. Andlaviensis in Alsatia, ubi Principem Nobilium Virginum Parthenonem An. 880. fundavit Richarda, Caroli Crassi Augusta Conjunx.

4. Lindaviensis in urbe Imperiali Lindavia, ubi ineunte sæculo IX. Adalbertus Comes Rhætiæ Curiensis Collegium Nobilium Virginum excitandum curavit A. 866.

5. Ratisbonæ Parthenonem inferiorem ineunte sæculo X. fundavit Juditha Conjunx Henrici I. Bojariæ Ducis.

6. Superiorẽ verò Parthenonẽ ibidem condidit Hemma Caroli Crassi Mater sæculo IX.

Abbatiæ porrò Principes Quedlinburgensis, Herfordiensis, Gerenrodensis, Gandersheimiensis &c. ab Ecclesia Orthodoxa descivêre.

§. 7.

§. 7.

De reliquis Principibus S. R. I. Laicis.

I.

Antiquiores Principum Domus.

1. *Quæ origo Ducum Megalopolitanorum?*

Hi originem ducere perhibentur ab antiquissimis Regibus Vandalorum, nominatim à Genserico, qui vivebat sæculo V. quorum, uti & sequentium Principum in varias stirpes, ac ramos propagatio ex genealogicis passim tabellis colligi poterit.

2. *Quæ exordia Domus Wittembergicæ?*

Orti hi sunt à vetustissimis Dynastis Beutelsbacensibus, quorum quidam sæculo IX. Hildegardem Caroli M. filiam in matrimonio habuit. Conradus Beutelsbacensis à Cæsare Henrico IV. auctus est Comitatu Wirtembergico sub annum 1080. Eberhardus VI. an. 1495. à Maximiliano I. Cæsare primus Wirtembergiæ & Tecciæ Dux salutatus est.

3. *Unde Hassiæ Landgravii oriundi?*

A priscis Brabantiæ Ducibus, qui genus suum referunt ad Pharamundum Franciæ Regem. Henricus Magnanimus Brabantiæ Dux duos reliquerat filios, Henricum *Mansuetum*, & Hēricum *Infantem* dictum, quòd jam tunc parente fuit orbatus. Igitur hic jure materno (Mater Thuringiæ Landgravia erat) successit in Hassiæ Landgraviatu, prioribus Thuringiæ

Landgraviis, qui & Hassiæ Domini erant, año 1247. extinctis.

4. *Unde orti Marchiones Badenses?*

A priscis Ducibus Zæringensibus, quibus patebat magna pars Helvetiæ, Alsatia, Brisgoia &c. Quippe Hermannus primus Marchio Badensis Parentem nactus est Bertholdum I. Zæringæ Ducem circa annum 105.

5. *Quis Ducatûs Holsatiæ Auctor?*

Ferunt, Wittekindum conditorem dicti Ducatûs fuisse. Ad nostra tempora si propiùs accedamus, constat, Theodorico *Fortunato*, Comiti Oldenburgico filium fuisse, qui primus Holsatiæ Dux, demū Rex Daniæ fuit. Año 1448.

6. *Qui Natales Ducum Saxo-Lavenburgicorū, & Principum Anhaltinorum?*

Ambo originem referunt ad Electores Saxoniæ, illi quidem ad Albertum anno 1285. hi verò ad Bernardum, filium Alberti Ursi. Stirps Saxo-Lavenburgica exaruit, sed Anhaltina hodiedum floret.

II.

Recentiores Principum Domus.

1. *Quando, & à quo Comites ab Aremberg evecti sunt ad Principum dignitatem?*

Primus hunc honoris gradum conscendit Joannes Comes ab Aremberg anno 1565. sub Cæsare Maximiliano. II.

2. *Quinam in Principum Collegium cooptati Cæsare Ferdinando II.?*

1. Ve-

1. Vetuſtiſſima Comitum Stirps Zollerana, cujus primordia fluunt à Rege Franciæ Pharamundo, dein à Guelphis Altorffii in Svevia Comitibus: Principatûs inſignia accepit anno 1623. 2. Domus Lobkowizia, perantiqua Bohemiæ Stirps anno 1624. 3. Domus Salmenſis pervetuſta, orta ex Wildgraviis, & Rheingraviis principatûs nomen obtinuit anno 1623. 4. Comites Dietrichſteinii ex Carinthia 1622. 5. Comites Liechienſteinii anno 1623.

3. *Qui verò à Cæſare Ferdinando III.?*

1. Comites Naſſovienſes anno 1654. 2. Comites Auersbergenſes 1653. Comites Friſiæ Orientalis 1654. 4. Piccolomini e nobiliſſima Hetruriæ familia 1654.

4. *Quoſnam ad hunc honoris apicem evexit Cæſar Leopoldus?*

1. Landgravios Fürſtenbergicos antiquiſſimæ proſapiæ, utpote ex Agilolfingico ſtemmate prognatos. Ex his ſtirps Heiligenbergenſis Principis dignitate aucta eſt anno 1667. eaque extinctâ, Domus Moſſkirchenſis & Stülingenſis 1716. 2. Comites Schwarzenbergicos ex antiquiſſimo ſtemmate Comitum de Seinsheim 1671. 3. Comites Oettinganos jam inde ab Othonis M. ætate florentiſſimos 1671. 4. Portianos ex Foro Julio 1662. 5. Schwarzburgicos 1697. Domus porrò Eggenbergica, anno 1623. & Croyenſis anno 1666. in S.R.I. Principum Collegium cooptata, extincta eſt.

5. *Qui S. R. I. Principes creati à Josepho I.?*
1. Lambergenses 1707. 2. Trautsonii 1711. 3. Lowensteinii 1711. quibus Carolus VI. adjūxit Principes Waldeckenses.

Observationes ad partem primam.

1. *In quo Imperii Romano-Germanici felicitas sita est?*

In eo, ut membra, seu Status Romani Imperii cum suo Capite, nempe Cæsare, secundū Imperii statuta, arctissimè sint coniūcti, nec in sua duntaxat commoda, sed totius Imperii salutē, ex antiqua fidei Germanicæ integritate, unicè sint intenti.

2. *Quæ jura supremæ Majestatis Cæsareæ?*

1. Cæsar supremum jus habet in totum Romanum Imperium. 2. Reges, Duces, Principes, Comites, Barones, Nobiles &c. creare potest. 3. Beneficia Imperii clientelaria omnibus Imperii statibus, exacto ab iisdem fidelitatis sacramento, confert. 4. Academias erigit, aut confirmat. 5. Novas condit civitates, easque peculiaribus favoribus & privilegiis ornat, ut taceam plures alias prærogativas, quas *Regalia*, seu *Reservata* Imperatoris vocant.

3. *Quid sunt Imperii Comitia?*

Est omnium Imperii ordinum Conventus, à Cæsare, monitis priùs per Legatos Electoribus, coactus, in quo de magni momenti negotiis in Imperii emolumentum deliberatur, & consultatur.

4. Quæ

4. *Quæ Comitiorum Methodus?*

1. Imperator aut ejus Legatus (vulgò *Principalis Commissarius*) res deliberandas proponit. 2. Harum capita scripto traduntur tribus statuum Collegiis. 3. Præstituta die Collegia singula in suo quodque senaculo congregata, cōsilia ineunt, privatímque suum ferunt suffragium, Principes quidem viritim, imò & reliqui; ita tamen, ut horum posteriorum suffragia nonnisi pro numero classium seu subselliorum supputentur, ut suprà dictum est. Hac consultatione finitâ, Collegia Electorum & Principum in unum conveniunt locum, & suffragia seorsum lata in commune conferunt. Inde advocatis quoque civitatum delegatis suam aperiunt, ac eorum vicissim exquirunt sententiam, in quam si plures iverint, hæc Cæsari probanda offertur, qui approbandi, aut reprobandi jus habet, etiamsi omnes concordassent. Quòd si ordinum sententiam ratam habuerit Cæsar, hæc in tabulas relata, post Cæsaris, ordinumque subscriptionem constitutio seu *Recessus* Imperii appellatur, vímque legis obtinet. Variantibus porrò ordinum sententiis, de integro repetitur consultatio, disquiriturque, num qua ratione omnium, aut plurium saltem consensus obtineri possit. Sin minus; suffragia, utut discordantia, cum Cæsare tamen communicantur, cujus solius est decretoriam pronuntiare sententiam.

5. *Quis Comitiorum ingressus?*

Si Cæsar ipse præsens, hunc Electores è palatio ad templum comitari antehac consvevêre hoc ordine;

	Trevirensis.	
Brandenburgus cum Sceptro,	*Bavarus cum Imperii Pomo.*	*Palatinus cum corona.*
	Saxo cum Gladio.	
Moguntinus.	*Imperator.*	*Coloniensis,*
	Bohemus.	

In templo pro auspicato Comitiorum successu solemne fit Missæ Sacrificium. Quo peracto ad locum Comitiis destinatum disceditur.

6. *Quis ibidem sedendi ordo?*

Cæsar solio insidet tribus gradibus distincto, sub conopeo. Electorum sedes duobus, Principum uno gradu attollitur. Ordo est sequens.

	Imperator.	
Moguntinus.	*Rex, si quis est*	*Trevirensis.*
Bohemus,	*Romanorum,*	*Coloniensis.*
Bavarus.	*è*	*Saxo.*
Brandenburgus,	*regione Cæsaris.*	*Palatinus.*
Brunsvicensis.		
Archidux Austriæ.	*Antistites Au-*	*Principes laici.*
Principes Eccles.		*Comites.*
& Abbates.	*gustanæ Conf.*	
	Delegati Civitatum.	

7. *Quo demum modo terminantur Comitia?*

Quæ in his decreta fuêre, summatim comprehensa in membranas seu tabulas referuntur,

Cæ-

Cæſareque & ſtatibus præſentibus, à Moguntino, Imperii *Archicancellario*, recitantur, ad quæ exſequenda Imperator ordines paucis cohortatur, ſicque Comitiis finis imponitur.

8. *Cur Imperii Comitia, Ratisbonæ adhuc fieri ſolita, dicuntur continua?*

Quia jam inde à 20. Januarii 1663. in hanc uſque diem perdurant. His ſemper è S. R. I. Principibus Cæſaris vice ac nomine præeſt Legatus, ſeu *Principalis*, ut vocant, *Commiſſarius*. Cæterorum pariter Ordinum delegati ſuorum quiſque Dominorum nomine Imperii negotia tractanda ſuſcipiunt.

9. *Quæ Electorum munia primaria?*

Tres Electores Eccleſiaſtici ſunt S. R. I. Archicancellarii, uti ſuprà c. 3. meminimus. Bohemus eſt Archipocillator, Bavarus Archidapifer, Saxo Archimareſchalcus, Brandenburgus Archicamerarius, Palatinatus Architheſaurarius.

10. *Quid ſibi volunt officia hæreditaria?*

Singuli Electores ſingulos habent muneris ſui vicarios, qui abſentium vices expleant, hancque dignitatem jure hæreditatio ſemper retineant: unde officia *hæreditaria* appellantur. Comites Althanenſes ſunt hæreditarii S. R. I. Pocillatores, Comites Waldburgenſes Dapiferi, Comites Pappenheimii Mareſchalci, Principes & Comites Zollerani Camerarii, Comites Sinzendorffii Theſaurarii.

11. *Quandonã Germaniæ Episcopi cum Abbatibus quibusdã appellari cœperunt S. R. I. Principes?*

Quamvis hi jam inde à Caroli M. temporibus ad Imperii Comitia convenerint; Principis tamen titulum iisdem jam tunc fuisse adscriptũ haud satis constat. Id verò exploratum habemus, à Cæsare Othone M. ejusque successoribus quàm plurimos nominatos fuisse S. R. I. Principes Ecclesiasticos. Hodie Germaniæ Episcopi à Cathedralium Canonicorum senatu eliguntur, qui à summo dein Pontifice inaugurantur, à Cæsare verò tanquam S. R. I. Principes in fidem & clientelam recipiuntur.

12. *Num hæc dignitatis accessio detrimenti quid attulit Imperio?*

Id nonnisi heterodoxi, jurati Ecclesiæ Catholicæ, & sacerdotii hostes pro more suo comminiscuntur; quippe omnibus notum est, Principes Ecclesiasticos ex fundis clientelaribus ad communia Imperii onera ferenda sociam conferre operam, suisque suffragiis in Imperii Comitiis nihil adhuc detrimenti, emolumenti verò plurimum attulisse Reipublicæ.

14. *Quando S. R. I. Principes laici fuêre instituti?*

Caroli M. temporibus Provinciæ pleræque omnes vicario nomine administrabantur. At stirpe Carolina exspirante, Præfecturæ hæ factæ sunt hæreditariæ.

14. *Ecquod discrimen Comites inter Palatinos, Marchiones, Langravios, & Burggravios?*

Olim

Olim Comites Palatini Palatii Cæsarei, Marchiones limitum Imperii, Landgravii Provinciarum, Burggravii castri Cæsarei, seu Regiæ (quales tunc pluribus in locis habebant Imperatores) Præfecti erant ac Prætores.

15. *Quæ origo Comitum, Equitum & urbium Imperalium?*

Comites secundùm etymon Latinum inde appellati fuisse videntur, quod Imperatores & Reges suos, quorum supremi erant Præfecti, & Aulæ Ministri, *comitari* ut plurimùm consveverint. Secundùm etymon verò Germanicum nomen traxisse videntur à *canis*, sive *canitie* quod Reges, Ducesque Germanorum olim in supremos Aulæ Ministros, judiciorum Præsides, locorum Præfectos &c. non alios plerumque sibi delegerint, quàm qui prudentiâ, doctrinâ, virtute, usu & experientiâ, ac proinde ætate & *canitie* venerabiles omnibus erant ac spectabiles. Et quamquam dignitas hæc hæreditaria non erat; filii tamen, si modò idonei censebantur, rarò à successione excludebantur. Deficiente porrò Caroli stemmate, hæc quoque munia, uti plura alia, antiquata fuêre. Comitum nihilominus & nomen & dignitas ad posteros est propagata. Unde sensim non pauci ob potentiæ & auctoritatis prærogativam Imperii Ordinibus sunt adscripti, quos inter Liberi quidam *Barones* idem cum Comitibus sessionis ac suffragii jus obtinent.

2. Nobiles Imperii jam inde à Caroli M. temporibus inclaruêre, Imperii quondam statibus annumerati cum jure sessionis & suffragii, quo tamen hodie carent. Dividuntur in tres classes, nempe in Svevicam, Franconicam, & Rhenanam. 3. Civitates Imperiales diutini potissimùm illius interregni, & Caroli IV. tempore in libertatem sese asseruêre.

16. *Quid est Imperii Matricula?*

Est album sive index, ubi non solùm Imperii statuum nomina singula descripta sunt; sed insuper designatur, quid, quantumve cuivis statui ad communes Imperii expensas sit contribuendum.

PARS II.

De aliis Europæ Regnis.

Hîc agendum primò erit de Regnis Catholicis, & quidem ordine geographico, initium ducendo à Lusitania: dein etiam de cæteris Europæ Regnis, quibus annumeramus Moscoviam & Turciam, utpote quæ potentiâ, & amplitudine pleraque regna facilè superant.

CAPUT I.

De Regnis Catholicis.

§. 1.

De Lusitania.

Memorabiliores Lusitaniæ periodi sunt 1. Lusita-

ſitaniæ ſtatus ſub priſcis Romanis. 2. Sub Vandalis & Gothis. 3. Sub Mauris. 4. Sub Regibus Chriſtianis è ſtemmate Burgundico. 5. Sub Hiſpanis. 6. Sub Luſitanis Bragantiæ Ducibus.

1. *Quis antiquæ Luſitaniæ ſtatus?*

Hæc ante Chriſti ortum erat Romana Provincia, *Luſitanica* dicta: quinto ſæculo ſupervenêre primò Vandali, dein Gothi, qui Hiſpaniam juxta ac Luſitaniam in poteſtatem redegerunt. Denique anno 713. utramque Provinciam Mauri ex Africa profecti inundârunt, & potiorem partem ſuo ſubjecêre Imperio.

2. *Quo pacto, & quando Luſitania peculiare eſſe Regnum cœpit?*

Henricus Burgundiæ Comes, militari gloria inclytus heros, inito ſub annum 1090. cum Taraſia, vel Thereſia, Alphonſi VI. Caſtellæ Regis filia matrimonii fœdere, in dotem accepit, quæ Alphonſus ſocer in Luſitania id temporis poſſidebat. Hic proin Henricus quaſdā Maurorum urbes expugnare cœpit; filius verò Alphonſus I. eosdem totâ expulit Luſitaniâ, poſteaquam in pugna decretoria quinque Maurorum Regibus fuſis fugatisque, plenam obtinuit victoriam primus exinde Luſitaniæ Rex ſalutatus.

3. *Quæ Luſitaniæ inſignia?*

Area ſcuti argentea quinque coloris cærulei ſcutula exhibet, quorum ſingula quinis punctis, quinque Chriſti plagas referentibus, ſunt

di-

distincta. Quippe cùm Alphonsus prælium cum quinque Saracenorum Regibus initurus, trepido prorsus esset animo, confirmatus à Christo, ac vexillum quinque ejusdem vulneribus insignitum, jussus attollere, gloriosam omnino retulit victoriam.

4. Qua ratione Lusitania, regnante Joanne II. & Emmanuele, ad tantum potentiæ, & magnificentiæ fastigium ascendit?

Joannes navigatione in Indias Orientales sub annum 1490. primò suscepta magnis Lusitaniam opibus, fortunisque locupletavit, sed multò majoribus, Emmanuel successor, utpote qui magnâ Brasiliæ parte in America, nec paucis Asiæ, Africæque regionibus in ditionem suam redactis, mercaturam, quæ Reipublicæ nervus est, maximopere promovit. Joannes III. ut populos, sub jugum suum, Christo quoque & Ecclesiæ subjiceret, S. Franciscum Xaverium A. 1541. ad Indias mittendum curavit eo successu, ut, Thoma Bozio teste, *universi hæretici ab Ecclesiæ Christianæ constitutione per annos mille quingentos & ampliùs haud traduxerint ad hæreses suas, tot gentes, aut idololatras aut alioquin à Christi cultu alienas, quot unus Xaverius ad cultum Christi annis undecim* (decem, & mensibus aliquot) *tot enim fuit in Indiis vir iste admirandus.*

5. Quo casu Lusitania Hispaniæ juncta est?

Cùm Rex Sebastianus anno 1578. expeditione

ne adversus Mauros susceptâ, vel in acie, vel in captivitate occubuisset, Cardinalis Henricus propatruus Regni gubernacula capessebat. A cujus obitu Philippus II. Hispaniæ Rex eò rem deduxit, ut Lusitanis Rex promulgaretur an. 1580.

6. Quamdiu Lusitania Hispanis paruit?
Usque ad annum 1640. quo Lusitani die natali Domini, Hispanis abire jussis, Joannem IV. Bragantiæ Ducem ad Regni solium evexerũt, & quidem, quod mireris, citra sangvinis effusionem, si Vasconcellum, præcipuum Margaritæ Proreginæ consiliarium ea occasione occisum, excipias.

7. Quamdiu decertavit Hispania pro Lusitania recuperanda?
Viginti omnino annis bellatum est, quoad tandem victoria cum Lusitaniæ Regno cessit Bragantiæ Duci assentiente demum Hispaniæ quoque Rege.

8. Quis hodie Lusitaniæ imperat?
Joannes V. è Domo Bragantina, cujus Conjux Maria Anna, Imperatoris Leopoldi filia.

§ 2.
De Hispania.

Hic sequentes observa periodos. 1. Hispaniam incoluerunt Celtæ, Galliæ populi, dein Phœnices, & Carthaginenses. 2. Post hos ante Christum natum Regiones istæ Romanis cesserunt.

runt. 3. Vandali, Svevi, Alani, vetustissimi Germaniæ populi, imperante Honorio Cæsare, Hispaniam occupârunt. 4. Hi ipsi quinto post sæculo à Gothis pulsi, Regnum exinde Gothicum fundârunt. 5. Sæculo VIII. Mauri totam propè Hispaniam inundârunt, annisque fermè octingentis tenuêre. 6. Inde Hispaniam pactis nuptialibus Austriaci; 7. Ac tandem Philippus V. ex Regia Galliæ Domo Borbonica obtinuit.

1. *Qui populi usque ad Gothorum Regnum Hispaniam tenuêre?*

Celtæ Gens Gallica, primi incoluêre, qui cùm ad flumen Iberum consedissent, Celtiberi sunt appellati. Phœnices, qui ad meridiem è regione Africæ positus est. At ubi Carthago à Romanis A. 146. ante Christi ortum eversa est, tota Hispania in eorundem potestatem venit. Tandem, collapso Honorii Cæsaris temporibus Occidentis Imperio, Vandali, Svevi & Alani Hispaniam subegêre, haud multò post à Gothis inde ejecti.

2. *Quâ ratione Gothi Hispaniam obtinuêre?*

Hi è magna Peninsula Scandinavia, ubi hodie Svecia, & Norwegia, ad Danubium profecti, ibique bifariam divisi, alii ad Orientem, ad Occidentem alii secessêre, unde illi *Ost*. sive *Ostrogothi*, hoc est, Orientales; hi verò *West*-sive *Visigothi* seu Occidentales appellari cœperunt. Hi dein Hispaniam; ii verò longo post tempore

Italiam invasêre. Huc perfidiâ, & malis artibus Stiliconis, qui Honorii Cæsaris Tutor erat, pellectus Alaricus Gothorum Rex, anno 410. Romam cepit, & expilavit; cujus Succeſſor Ataulphus, Placidiam duxit, Honorii Cæſaris ſororem, oblata in dotem Galliæ parte, ut hoc pacto Italiâ ſecederet. Ataulphus hic Gothorum primus in Hiſpania regnâſſe creditur, ut qui jam anno 414. ad montes Pyrenæos conſederat, quamvis id temporis ad Regni interiora necdum penetrârit. Nec multò poſt morte ſublatus, Sigericum ſucceſſorem nactus eſt, qui ſex haud ampliùs menſes regnavit. Vallia cōtrà Rex tertius, annos tredecim imperavit, primoque ſtatim Regiminis anno, à Chriſto nato 416. in Hiſpaniam movit, ex qua Vandalos & Alanos penitùs ejecit, Svevos autem in Gallæciam uſque recedere cöégit. Hi, proximéque ſequentes Gothorum Reges plerique omnes ſectæ Arianæ adhæſerant, quoad tandem anno 586. Recaredus Rex decimus ſeptimus, S. Hermenegildi Martyris frater ejurata Ariana impietate, Religionem Catholicam in univerſam Hiſpaniam invexit.

3. *Qua occaſione Mauri A. 713. in Hiſpaniam penetrârunt?*

Hos tanquam Dei vindicis flagellum ſceleribꝰ ſuis, luxuriâ præcipuè, regnorum omnium peſte exitioſiſſimâ, acceſſivêre Vitiza, ejuſque ſucceſſor Rodericus, Reges ambo nomine, re-

apſe

apſe abjectiſſima Veneris mancipia, quorum poſterior cùm Juliani Comitis, Septæ ſive *Centa* tunc præfecti filiam violâſſet, parens graviſſimam hanc injuriam ulturus, Saracenos ex Africa in Regis, totiusque Hiſpaniæ perniciẽ evocare non dubitavit. Atque hi nihil cunctati, expugnata Hiſpali, partaque ad Methymnam Sidoniam ingenti victoria, rapidiſſimi torrentis inſtar, univerſam propè inundârunt Hiſpaniam, quæ paucas intra horas tantam fecit jacturam, ut Hiſpanorum reliquiæ octonis adeò ſæculis, quibus Mauri in Hiſpania dominabantur, eidem ſarciendæ vix fuerint. Devicti porrò Hiſpani in Legionis; Aſturiæ & Gallæciæ montes ſe recepêre, ubi anno 717. Pelagium heroëm fortiſſimum Regem proclamârunt.

4. *Quæ Hiſpaniæ facies Mauris tyrannidem occupantibûs?*

Hiſpani in montium latibulis abditi, facta identidem excurſione, Mauriſque velitari pugna ſæpius laceſſitis, alias atque alias urbes cũ tractu circumjacente recuperârunt. Inde varia pedetentim orta ſunt regna, primo quidem Aſturiæ, dein Navarræ, & Caſtellæ, à pluribꝰ Caſtellis, contra Maurorum incurſiones extructis, ſic appellatæ, Arragoniæ item, Legionis & Gallæciæ. Poſtquam igitur Hiſpani, elapſis tot ſæculis, ſtabilem denuò fixerunt ſedẽ, Mauris Murciâ, Valentiâ, Luſitaniâ, & Cata-

lo-

loniâ pulsis, solum tandem Granatæ Regnum reliquum fuit.

5. *Quis Mauros omnes totâ ejecit Hispaniâ?* Id demum post octo annorum bellum anno 1492. effectum dedit Ferdinandus Rex, eam ipsam ob causam *Catholicus* appellatus, qui proin omnia ferè Hispaniæ Regna suam in potestatem ac ditionem redegit. Is ipse auctor *sacræ Inquisitionis*, quà Hispania ab omni hæretica & Saracenica &c. lue intacta in hanc usque diem conservata est. Eodem regnante Insulæ Americanæ à Christophoro Columbo sũt detectæ.

6. *Qua ratione Hispania Domui Austriacæ obvenit?* Ferdinando Catholico filia unica erat Joanna, quæ Philippo Austriæ Archiduci, Cæsaris Maximiliani I. filio nupta, dotem attulit Hispaniam universam, duosque eidem peperit filios, Carolum V. Cæsarem simul & Hispaniarum Regem, ac Ferdinandum I. cui Carolus frater biennio, quàm è vita migravit, Romano Germanicum cessit Imperium, Hispaniæ Regnis in filium Philippum II. translatis. Philippus hic Monarchiam Hispanicam ad summum potentiæ fastigium evexit; quæ tamen regnãte Philippo III. ejusque filio Philippo IV. inclinare nonnihil cœpit, donec Carolo II. A. 1700. è vivis sublato, stirps Austriaco Hispanica prorsus exaruit.

7. *Quo tandem pacto Borbonica Regum Galliæ*

Domus Hispaniam obtinuit?

Cæsar Leopoldus Caroli II. Hispaniæ Regis sororem natu minorem, majorem verò Ludovicus XIV. Franciæ Rex in matrimonio habebat. Unde uterque Hispaniam jure hæreditario sibi vindicare parabat. Ac Ludovici quidem conjunx juri huic pridem solemniter riteque renunciaverat. sed intercessêre ejus posteri, obnitente exadversum totis viribus, jusque suum persequente Domo Austriaca, quoad tandem post quatuordecim annorum bellum Philippo V. Hispania, Austriæ verò Neapolis, Siciliæ, Mediolanum, & Belgium Hispanicum obvenit, quæ dein partitio, fœdere Viennæ Austriæ anno 1725. inito, rata utrinque est habita.

§. 3.

Gallia.

Hic paucis memorabimus 1. Galliæ statum ante & post Francorum adventum. 2. Franciæ Reges è triplici stirpe oriundos, nempe Merovingiorum, Carolinorum, & Capetiorum, ad quorum postremam Valesii quoque & Borbonii Reges originem suam referunt

1. *Quis Galliæ status ante Francorum adventum?*

Diversi, uti olim in Germania, hominum cætus sive minores respublicæ regionem illam obtinebant, donec à Julio Cæsare in Romanæ Provinciæ formam redacta est.

2. *Quando, & quomodo Franci in Gallias transmigrârunt?*

Po-

Populi intra mare Germanicum, Visurgim, & Salam fluvios siti non diu post Cæsaris Augusti tempora excusso Romano dominationis jugo, *Francos*, hoc est liberos se nuncupârunt. Hi, Rege Pharamundo ductore an. 420. superato Rheno, factaque in Galliā irruptione, firmum tamen pedem figere tum necdum poterant, sed hæc gloria Merovæo debebatur.

3. *Quid de Merovingica stirpe Regum Franciæ memorandum?*

Merovæus Rex tertius, qui Pharamundo & Clodioni successit, auctor erat stirpis hujus, è qua trecentorum triginta duorum annorum intervallo duo & viginti Reges Franciæ imperârunt. Monarcha hic an. 448. totius Galliæ possessionem adiit. Hujus Nepos Clodovæus suasu & impulsu conjugis suæ Clotildis Christiana sacra suscepit post prodigiosam omnino victoriam è Germanis reportatam. Posteriores ex eadem hac prosapia Reges otio & voluptatibus ita diffluebant, ut omni Reipublicæ curâ abjectâ, universam regiminis molem supremo cuidam Præfecto, quem *Majorem Domûs* vocabant, imposuerint. Childericus Merovingiorum Regum ultimus, quòd ad regendum prorsus esset inhabilis, regno exutus, & in Monasterium est detrusus, subrogato, & in Regni solium evecto Pipino, qui ad id usque temporis Franciæ Regnum summa cum laude administrârat.

4. Quid summatim memorandum de altero Carolinorum stemmate?

E stirpe hac, quæ à Carolo M. Pipini filio nomen trahit, ducentorum quinque & triginta annorum decursu Reges tredecim nunquàm interrupta serie in Gallia regnârunt. Porrò quemadmodum Carolus M. eximiâ suâ virtute ac fortitudine supremum honoris & gloriæ fastigium conscendit, quando an. 800. collapsũ Occidentis Imperium denuò instauravit, ac præter Galliam, Germaniam insuper atque Italiam in ditione sua tenuit. ita tanta fortunæ & gloriæ incrementa in ejusdem posteris mox iterum imminui cœpêre, cùm quòd Provinciæ hæreditariæ in plures fuerint divisæ; tũ quòd posteriores è Carolinorum prosapia Reges nec se, nec suos regere nôrint ac gubernare. Postquam igitur Carolinorum ultimus Ludovicus V. cognomento NIHIL FECIT, sine hærede obiit, Hugo Capetus, Parisiorum Comes, Frãciæ Rex inauguratus est.

5. Quid de Regibus Capetinæ stirpis comemorandũ?

Ex hac stirpe intra trecentorum quadraginta annorum periodũ Reges quatuordecim ordine continuo sibi succesſêre. Quo temporis intervallo tria potissimùm memoratu digna evenêre. 1. Bellum grave & diuturnum Anglos inter & Gallos, qui juris, supremíque domini retinentissimi, negabant, commissuros se unquam, ut Gallico in territorio pedem figerent

An-

Angli, quamvis jus isti aliquod hæreditarium ostenderent. 2. Expeditiones sacræ in terram sanctam per annos fermè ducentos summo quidem studio, at eventu minùs prospero susceptæ. 3. Dissensiones gravissimæ inter Bonifacium VIII. Pontificem & Philippum IV. Pulchrum, cui, quòd communem Christianitatis patrem indignis modis accepisset, quin & captivum abduci jussisset, ab eximiæ sanctitatis Episcopo clades ingentes prænuntiatæ, atque intentatæ sunt, in filiorum quoque caput redundaturæ, quorum tres, qui parenti in regno successêre, multis magnisque calamitatibus cõflictati, sine hærede sunt extincti, regno Franciæ ad Valesiorum familiam, Capetinæ stirpis ramum translato.

6. *Quid præcipuâ notatione dignũ accidit, tredecim Valesiæ stirpis Regibus Galliæ Imperantibus?*

1. Prioribus quinque multum negotii facessebant Angli, qui ad summas tandem angustias Gallos adduxêre, donec mirabili DEI dispositione ac providentiâ an. 1429. puella pastoritia, è Lotharingiæ pago oriunda, Anglorum fastum obtrivit & contudit. Hac proin duce & auspice fractis Anglorum viribus, Gallia respiravit. Verùm invicta hæc heroina anno insequente capta, vivaque ab Anglis exusta est, tanquam magiæ, hæresis, & luxuriæ rea, quã dein Callistus III. Pontifex, causâ ejus recognitâ, diligenterque excusâ, innocentem pronun-

nuntiavit. 2. Posteri quinque reges gravi bello cum Austriacis implicabantur, præcipuè Franciscus I. cum Carolo V. Cæsare. 3. At longè atrociùs bellum tribus postremis regibus imminebat à Calvinistis seu Hugonotis, qui non modò Anglos & Germanos sectarios, sed ipsum adeò juratum Christiani nominis hostem Selimum Turcarum Tyrannum in Religionis Regnique exitium solicitare sunt ausi, barbaris ipsis pseudo-Christianorum istorum perfidiam execrantibus, & suppetias negantibus. Fervente porrò hoc bello, & intestinis seditionibus, urbes fermè trecentæ in cineres redactæ, templa innumera direpta, & profanata fuêre, nec impunè tamen; quippe anno 1572. die 24. Augusti, S. Bartholomæo sacra, Regis Caroli IX. jussu, plura millia Hugonotorum tanquam rebellium, regnique turbatorum cæsa fuisse perhibentur. 4. Henricus III. Poloni Regni possessione haud multò antè ut aditâ primùm de Caroli IX. fratris morte certior factus est, in Galliam reversus, Rex proclamatus est, belloque iterum atque iterum ab Hugonotis, ac tandem etiam à Catholicis lacessitus, dum Parisios circumsidere parat, inopinato violentæ manûs ictu percussus, regno, vitaque exuitur an. 1589. Unde deficiente Valesiorum familia, quæ 260. annis regnaverat, regnum Franciæ ad Domum Borbonicam, alterum Capetinæ stirpis ramum florentissimum est devolutum.

7. Quid de 4. Regibus Borboniis generatim memorandum?

1. Henricus IV. Rex Navarræ, quòd Calvini errores cum nutricis lacte suxisset, à Galliæ statibus repudiatus, jus suum armis persequi aliquamdiu tentaverat; sed irrito conatu. Cōperto tandem, nihil obstare præter Religionē, quo minùs Francorum Rex ab omnibus agnosceretur, suos percontatur, utrumne in Religione Catholica obtineri posset salus? affirmantibus illis; *Quidni igitur*, inquit *viam, eligam compendiariam atque expeditissimam, qua regni terreni simul ac cœlestis possessionem adire certò possim?* Moxque orthodoxæ fidei dogmâtis institutus, summo omnium ordinum consensu & acclamatione est receptus, Religionis exinde orthodoxæ propugnator & vindex strenuissimus, uti & Societatis JESU. Hanc hæretici & malevoli dudum Parisiis, Galliaque universâ proscriptam volebant, cùm ecce causam ad eā exagitandam arripiunt ex attentato immani scelere, quo Joannes Castellus è Societatis Scholis ad Academiam Parisiensem nuper trāslatus, Regem cultro in os impacto sauciaverat. Ac licèt Societatem omni prorsus culpa vacare constanter asseverârit percussor; prævalente nihilominus invidia & calumnia, in exilium migrare jussa est, erectâ Parisiis infami pyramide; quam tamen Rex ipse, cognitâ objectorum criminum falsitate, evertendam

curavit, ac Societatem, cujus innocentiam cõtra obtrectatorum calumnias ipsius potentissimè defendendam suscepit, in integrum restituit, summisque deinceps, beneficiis ornavit, donec A. 1610. dum rhedâ perurbem Parisiensem vehitur, ab amente parricida gemino inflicto vulnere ingentem animam efflavit.

2. Ludovicus XIII. rebellibus Hugonotis iterata clade domitis, exardescente. 30. annorum bello, & Imperio & Ecclesiæ DEI longè calamitosissimo, fædus adversùs Domum Austriacam cum Sveco junxit. Obiit Rex Pius & Justus A. 1643.

3. Ludovicus XIV. bellis gravissimis cum Imperio, Domo Austriaca, Hispania, Anglia, Batavia &c. gestis, regni sui fines plurimùm dilatavit. Calvinianos solemni edicto A. 1685. in curia Parisina vulgato, ex universa Gallia ejecit. Hæresi verò Jansenianæ, pestis instar in ipsa regni viscera grassanti, ad extremum usque vitæ halitum fortissimè se opposuit. Obiit Ludovicus rerum gestarum gloriâ & celebritate verè Magnus A. 1715.

4. Ludovicus XV. Antecessoris Pronepos hodie Gallici Regni habenas feliciter moderatur.

Appendix.

De Lotharingiæ Ducatu.

1. *Unde nomen illi inditum?*

Pars olim erat regni Lotharici, cujus nomen ho-

hodiéque retinet. Protendebatur illud à Mari Mediterraneo per Provinciam, Delphinatũ, Sabaudiam, Helvetiam, Alſatiam, Burgundiam Lotharingiam, Palatinatum, Agrum Trevirenſem & Colonienſem, Juliam, Cliviam, Belgii Provincias univerſas ad mare uſque Germanicum.

2. *Quæ hodiernorum Lotharingiæ Ducum origo?*

Hanc iſti ex idoneorum Auctorum teſtimonio communem habent cum Habsburgico-Auſtriacis, ab Archambaldo, Dagoberti Franciæ Regis Agnato oriundis. Ex hujus quippe Archambaldi ſtirpe bifariam diviſa, hinc domus Habsburgica in Alſatia, illinc Domus hodierna Lotharingica originem duxit.

3. *Quales quãtique Heroes hanc Domũ illuſtrarũt?*

Nulla ex Europæ Principum Familiis tot tamque eximios belli Duces numerat, atque Lotharingica, uti tot ſacrarum, expeditionum, rerúmque geſtarum monumenta luculenter demonſtrant.

Horum exempla æmulatus Carolus Leopoldus, ſupremus ſuperiore ſæculo Cæſarei exercitus Dux Turcas ingentibus cladibus attritos debellavit. Vienna ſummo conſilio liberata Parcanenſis, Strigonienſis, Mohacenſis victoriæ ad poſterorum memoriam inſignes, Buda, aliæque quàm plurimæ urbes expugnatæ, Tranſylvania, Hungariaque tota Cæſari aſſerta, Moguntia ac Bonna, Gallis erepta &c. tanti

Du-

Ducis nomen famamque immortalitati conse-crârunt.

Leopoldus Josephus Lotharingiam, quam parens pactis Neomagensibus sibi restituendã, ob conditiones minùs æquas recipere detrectavit, tandem per pacta Risvicensia A. 1697. recuperavit.

§. 4.

De Italia.

Agendum hic 1. de Italia universim. 2. De superiore, sive Boreali ejusdem parte, seu Longobardia. 3. De Italiæ Meditullio. 4. De ejusdem parte inferiore, seu Australi.

1. *Quæ memorabiliores Italiæ periodi?*

1. Italia universa dudum ante Christi ortum sub Romanorum potestate fuit, ejectis non uno ex loco prioribus inquilinis. Occidentis exinde Imperio, imperante Honorio ad Occasum vergente, Italiæ se primò infuderunt Gothi, Romamque ipsam expugnârunt A. 410. A, dein 467. supervenêre Vandali Genserico Duce, ubi Roma iterum capta & quatuordecim diebus ipsis direpta fuit. Barbaros hosce in Italiam evocavit Eudoxia, Imperatoris Valentiniani III. Vidua, hac ratione necem à Maximo tyranno Valentiniano illatam, ultura. Odoacer porrò Herulorum Rex occupatâ A. 476 Italiâ, regios titulos sumpsit, inde A. 493. initium datum regno Ostro-Gothico à Theodorico, Gothis porrò à Belisario, Cæsaris Justini-

ani Polemarcho debellatis, Regnum Longobardorum ab Alboino A. 568. fundari cœpit, postquam nempe Narses, Justini Cæsaris in Italia Præfectus illatam à Cæsaris Conjuge injuriam vindicaturus, Longobardos è Pannonia in Italiam evocavit. Posteriores Longobardiæ Reges multum negotii facessebant Pōtificibus Romanis, qui proinde à Pipino Galliæ Rege, indeque à Carolo M. Pipini filio, suppetias postulârunt, quas ambo actutum misêre. Et Carolus quidem M. A. 774. Longobardicum Regnum ad extrema deduxit, ultimo Rege Desiderio binis præliis devicto, & in exilium misso. Ex eo tempore Italiæ Regnum ipse obtinuit, retinuitque usque ad magnum Interregnum, quando ob Imperatorum & absentiam & distantiam varii Principatus sunt exorti, qui plerique omnes hodieque vigent.

2. *Quid de superiore Italiæ parte sive Longobardia memorandum?*

Præmissa ejusdem divisione, perbrevis cujusque partis descriptio speciatim subjungitur, Longobardia sequentes complectitur Ducat9. 1. Montisferrati. 2. Pedemontii. 3. Mediolani. 4. Mutinæ. 5. Parmæ. De duabus rebuspublicis Veneta, & Genuensi, huc pertinentibus, suo loco dicemus.

Monsferratus, Pedemontium, Sabaudia. Tres hi Ducatus Duci Sabaudiæ parent. Bezoldus Sabaudiæ Comes è Caroli M. stemmate

magnâ olim nominis celebritate inclaruit A. 1000. Odo IV. pactis conjugalibus Pedemontii Ducatum A. 1060. obtinuit. Amadeus VIII. à Cæsare Sigismundo A. 1416. primus creatus est Dux. Postea tamen abdicato sua sponte regimine Carthusiam Ripaliensem subiit, vitam deinceps solitariâ acturus. Fervente ultimo bello Hispanico. Sabaudiæ Dux Victor Amadeus II. Montisferrati Ducatum, indeque per pacta Ultrajectina Siciliæ Regnum, hocque Austriacis A. 1718. relicto, Sardiniæ Regnum, quod etiamnum possidet, adeptus est.

Ducatus Mediolanensis.

Hanc veteris Longobardiæ partem post collapsum occidentis Imperium cum maxima Italiæ parte Ostro Gothi ac Longobardi sua in potestate ac ditione tenuerant, donec Caroli Magnis Desiderio erepta, ad Rudolphi Habsburgici usque tempora Romano Germanicis Imperatoribus subjecta permansit. Ex eo tempore Ducatus hic ad diversos est Dominos translatus. Primi erant è Familia Vice-Comitum, secundi à Domo Sfortia. Inde Galliam aliquamdiu occupârunt: post hos verò per Carolum V. ad Hispanos, ac tandem per Carolum VI. ad Domum Austriacam A. 1706. est translatus.

Ducatus Mantuanus.

Ab anno 1328. Marchiones ex Domo Gonzaga Ducatum hunc possedêre; Ducum tamen titulo primùm à Carolo V. insigniti fuêre. In

po-

postremo bello Hispanico Dux Carolus IV. quòd à Gallia contra Cæsarem staret, omni ditione sua exutus est, cujus proin possessionem Cæsar adiit, perque Præfectos suos etiamnum administrat.

Mutina, & Mirandula.

Ducatus hic, uti & Ferrariensis post magnum illud Interregnum Domui Estensi obtigit, Mutinēsis quidem Cæsareæ, Ferrariensis verò Pōtificiæ clientelæ nomine. Posteriorem hunc, stirpe Estensi extincta, Ecclesia repetiit; alterum verò Ducatum Cæsar prioris Ducis agnato tradidit. Reinaldus, hodiernus Mutinæ Dux in bello Hispanico ab Austriacis stetit; unde aliquamdiu Ducatu suo orbatus est, quamdiu nempe Gallia armis prævaluit. Sed paulò post in integrum est restitutus.

Principes Mirandulæ originem trahunt ex pervetusta Picorum Familia. Joannes Picus dictus est ingeniorum Phœnix sui sæculi. Alexander primus Mirandulæ & Concordiæ Dux à Ferdinando II. Cæsare creatus est. Hodie Principatum hunc Dux Mutinensis emptionis titulo possidet.

Ducatus Parmensis.

Paulus III. Romanus Pontifex Ducatum hunc Farnesiorum Domui clientelari jure tradidit A. 1545. Antonius hodiernus Dux fratris sui Odoardi filiam Philippo V. Regi Hispaniæ in matrimonium collocavit. Quapropter horum fi-

filius Carolus Hæres & Successor destinatus est, si fortè Dux Parmensis sine liberis decederet.

3. *Quæ Regiones in Italiæ Meditullio sitæ sunt?*

1. Provinciæ summo Pontifici subjectæ. 2. Magnus Hetruriæ Ducatus.

Territorium Pontificium.

Hoc nomine veniunt Provinciæ Romano Pôtifici subjectæ, nempe. 1. Campania Romana. 2. Patrimonium S. Petri, sive totus ille terræ tractus, à Mathilde Hetruriæ Comite, matrona lectissima, Ecclesiæ A. 1115. donatus. 3. Provinciæ illæ, quas Pipinus Galliæ Rex, ejusque filius Carolus M. Ecclesiæ transcripsit. Ad S. Petri Patrimonium præter alia pertinet Viterbium, Centumcellæ, urbs & portus nobilissimus, Mons Flasconis, vino apiano celebris. Pipinus Ecclesiæ dedit, vel potiùs restituit, Exarchatum, urbes Ravennam, Bononiam, Ferrariam, aliasque plures complectentem. Carolus M. donationem hanc non solùm ratam habuit, sed plurium etiam Regionum accessione auxit. Principatum Beneventanum S. Henricus adjecit. Comitatum verò Avenionensẽ Clemens VI. emptione acquisivit, qua de re pluribus agetur in Historia Ecclesiastica.

Magnus Hetruriæ Ducatus.

Urbs Florentia à Cæsare Rudolpho Habsburgico libertatem præsente pecunia sibi comparavit, indeqne ad annum usque 1569. libera respu-

respublica permansit. Interea temporis Mediceorum Domus, e vetustissimo Florentinorum stemmate oriunda, ad eum sensim potentiæ & Dignitatis gradum evecta est, ut Alexander primus Dux, postque hunc Cosmus I. Magnus Hetruriæ Dux à S. Pio V. Pontifice, & Maximiliano II. Cæsare fuerit renuntiatus. Joannes, Gasto Magnus hodie Hetruriæ Dux, hærede destitutus est.

4. *Quid de Inferiore, seu Australi Italia parte dicendum?*

Hæc Regna: Neapolis, Siciliæ Sardiniæ & Insulam Melitam complectitur.

Regnum Neapolis.

1. Postquam Carolus M. confecto bello Longobardico, Regni Italici possessionem adiit, regni nihilominus Neapolitani partem Imperatores Græci etiam tunc obtinebant. Sed cùm hanc segniùs curarent, à Saracenis omnino fuêre expulsi. Sub annum porrò millesimũ Normanni quidam, viri egregii, à Palæstina reduces, Saracenos adorti, Neapoli ejecêre. Itaque regione illa potiti, Duces primùm, dein & Reges appellari cœperunt. 2. A Normannis his Ducibus Regibusque Regnum Neapolitanum per pacta nuptialia ad Imperatores Svevos, ac primò quidem ad Henricum VI. est translatum. Cúmque ejus filius Fridericus II. Cæsar Ecclesiæ divexandæ finem non faceret, & priùs, quàm anathematis vinculo solvere-

tur,

tur, mortem obiisset, nec meliora de Conrado IV. ejus filio sperari posse viderentur, Papa Regnum hoc Ecclesiæ Romanæ clientelare, Carolo Andegavensi S. Ludovici Galliarum Regis fratri possidendum tradidit. Hujus jussu Conradinus, Conradi IV. filius, ultimus Sveviæ Dux, Neapoli publico in foro capite plexus est, quòd Regnum illud armatâ vi sibi vindicare attentâsset. 3. Inde Regnum Neapolitanum A. 1424. Alphonso IV. Arragonio obvenit, postquam Joanna II. Regina Andegavensis familiæ ultima, eundem hæredem scripsit. 4. A. 1503. Neapolis per Ferdinandũ Catholicum Hispaniæ adjuncta, tamdiu Regibus illis paruit, donec A. 1707. Domui Austriacæ asserta fuit, cujus nomine à Prorege hodieque administratur.

Siciliæ Regnum.

Sicilia eadem fere cum Neapoli fata subiit, Normannis Regnum utrumque (utramque Siciliam appellabant) perdiu simul possidentibus. Post Vesperas Siculas A. 1282. Domus Andegavensis in Regni quidem Neapolitani possessione perstiterat; Sicilia tamen ad Petrũ III. Arragonium translata est, qui Constantiam Manfredi (Friderici II. Imperatoris nothus, & Conradi IV. frater hic erat) filiam in matrimonio habebat. An. 1503. Ferdinandus Catholicus Regnum Siculum Hispanico adjũxit, suoque exinde Nepoti Carolo V. reliquit.

Tan-

Tandem in pacificatione Ultrajectina Sicilia A. 1713. Sabaudo, indeque 1718. Austriæ obvenit, quam pariter Prorex Austriæ nomine administrat.

Regnum Sardiniæ.

Sardiniam durante Interregno, Pisani obtinebant donec A. 1324. ab Alphonso III. Arragoniæ Rege inde ejecti fuêre. Ex eo tempore Insula hæc semper in Hispanorum potestate ac ditione fuerat, quoad nuper in bello Austriacis cessit. Hæc An. 1717. ab Hispanis recuperata, anno dein sequente 1718. Sabaudo Siciliæ loco permissa est.

Melita.

Insula hæc Equitum Melitensium, qui & *Equites S. Joannis* dicti, hodie sedes est. Ordinem hunc A. 1050. Itali quidem Mercatores eum in finem instituêre, ut ad sacra Palæstinæ loca peregrinantibus, ægrotis præsertim, auxilio & adjumento essent; unde & *Hospitalarii* vocantur. Hierosolymâ porrò & postea etiam Acconiâ sive Ptolemaide à Saladino Saracenorum Tyranno, expugnatâ Equites hi in Insula Cypro A. 1290. consedêre. Aliquot post annis, nempe A. 1309. Insulam Rhodum Turcis memorabili stratagemate eripuêre, ubi usque eo substitêre, dum à Solimanno II. A. 1522. exturbati fuêre. Tandem A. 1530. Carolus V. Insulam Melitam iisdem inhabitandam concessit, quam A. 1565. Mustapha Turcarum Im-

perator irrito conatu obsederat Insula hæc firmissimum est Italiæ propugnaculum; nec parum inde subsidii & emolumenti redundat in Rempublicam Christianam universam.

§. 5.

Hungariæ Regnum.

1. *Quis Hungariæ status priscis temporibus fuit?*

Pannonii primi incoluêre Hungariam, quæ exinde Romanis cessit. Successêre postmodũ Gothi, Hunni & Longobardi. Tandem sæculo nono Hungari, ex Scythia profecti, ibi consedêre, qui crebris postea excursionibus in Germaniam factis, damna ingentia intulêre, donec à Cæsare Henrico Aucupe, atque Othone M. acceptis cladibus longè maximis, domũ remissi, de reditu haud ampliùs cogitârint.

2. *Quæ Hungariæ facies temporibus proximè consequentibus?*

S. Stephanus Hungariæ Rex anno millesimo Christiana sacra in regnum hoc primus invexit, cujus stirps per Ladislai III. inter Reges illos vigesimi mortem, extincta est, Regno exinde ad Domum Andegavensem per pacta nuptialia translato. Ubi hæc quoque stirps exaruerat, Cæsari Sigismundo Maria Conjunx, Ludovici filia, Hungariam dotem attulit. Eodem pacto Albertus II. Austriacus inito cum Cæsaris Sigismundi filia, Hungariæ hærede, connubio dotale regnum accepit Ladislao, Alberti filio successit Matthias Covinus, cujus pa-

parens Joannes Hunniades, Ladislao etiam tūi impubere, regnum ſumma cum laude adminiſtravit. Matthia ſine liberis defuncto, Hungari Ladislaum VI. Caſimiri Poloniæ Regis filium, Regem cooptârunt. Hujus Succeſſor Ludovicus II. ſine cute natus, anno ætatis quintodecimo bene barbatus, duodeviceſimo verò canis jam obſitus fuiſſe perhibetur. Hic bello adversùs Turcas ſuſcepto ad urbem Mohaciū A. 1525. occubuit, Anna Sorore Hungariæ hærede ſuperſtite relicta.

3. *Quæ poſtremis demum temporibus Hungariæ fuit conditio?*

Ferdinandus I. Caroli V. frater, Annam illam, Hungariæ & Bohemiæ hæredem, duxerat, quo ex tempore utrumque hoc Regnum Auſtriaci conſtanter tenuêre, acceſſit ſubinde Tranſylvaniæ Principatus, imperante Leopoldo, poſteaquam ad id uſque temporis proprii ibidem Principes rerum potiti fuerant. Quæ, quantaque bella Domus Auſtriaca ob Hungariā cum Turcis geſſerit, Opuſculo III. memoratum eſt.

§. 6.

Poloniæ Regnum.

1. *Quid de primis Poloniæ Rectoribus memoriæ proditum eſt?*

Linguæ morumque Polonos inter, Bohemos & Ruſſos ſimilitudo fidem faciunt, quod de tribus fratribus è Slavonia oriundis, Lecho,

Ceccho & Russo communi opinione receptum est, nimirum sub annum 600. vastas tres Regiones Poloniam, Bohemiam, & Russiam inhabitare cœpisse. In Polonia quidem tres ordine sibi succedentes Ducum & Regum Familiæ præcipua notatione dignæ sunt. 1. Lechica. 2. Piastica. 3. Jagellonica.

2. *Qui omnium primi rexêre Poloniam?*

Lecho, Gnesnensis urbis conditore, è vivis ērepto, Palatini duodecim electi fuêre, qui Poloniam gubernârunt; unde hæc in totidem Satrapias sive Palatinatus jam tunc dividi cœpit. 2. Cracus, ineunte sæculo VIII. Dux promulgatus, Cracoviam condidit. 3. Popielum II. patruorum suorum interfectorem, mures, ex occisorum cadaveribus catervatim prorepentes absumpsêre.

3. *Quâ occasione Piastorum familia Poloniæ præesse cœpit?*

1. Piastus, humili loco natus, ingravescente annonæ difficultate, quod è frumento reliquū erat, inter egenos liberalissimè distribuit, dignus idcirco, qui concordibus populi suffragiis in Ducem eligeretur. 2. Miecislao I. præeunte, Polonia A. 965. Christiana sacra suscepit, quæ in hanc usque diem insigni tenet cōstantia, fortissiméque propugnat. 3. Boleslaus I. anno 1000. primus regiâ dignitate auctus fuisse perhibetur; qua tamen Boleslaus II. non Rex, sed tyrannus sævissimus & infame Vene-

ris

tis mancipium, ac S. Stanislai Episcopi Cracoviensis interfector, iterum excidit. 4. Premislaus II. Regio titulo, quo Antecessores ducentis & amplius annis caruêre, denuò est ornatus. 5. Ultimus ex Piastorum stemmate erat Casimirus III.

4. *Quo pacto Poloniæ Regnum ad Jagellonicum stemma translatum est?*

Casimirus, cum liberis careret, Poloniæ Proceres quà precibus, quà promissis permovit ut Ludovicum Hungariæ Regem, Sororis suæ Filium, successorem cooptarent. Huic duæ erât filiæ quarum natu minori Hedwigi Poloniæ corona promissa est ea conditione, ne ulli alteri nuberet, quàm quem Status Polonici designâssent. Hi exclusis aliis procis & competitoribus, Regnum deferunt Jagelloni, Magno Lithvaniæ Duci his conditionibus. 1. ut Christianam Religionem amplectatur. 2. Ut Lithvaniæ Ducatum cum Regno Poloniæ conjungat. 3. Ut Wilhelmo Austriæ Archiduci, quem Ludovicus filiæ Hedwigi sponsum destinaverat, ducenta solidorum imperialium millia numeret. 4. Ut Provincias, à Polonia avulsas, recuperet. Quæ omnia uti prolixe promiserat, ita cumulatè præstitit Jagello; ex cujus stemmate Reges Poloniæ usque ad Sigismundum Augustum, postremum stirpis hujus surculum. An: 1572. emortuum, delecti fuêre. Cæteri exinde Reges, è diversis adsciti familiis, ad supre-

rum dignitatis fastigium ordinum suffragatione conscendêre. Hodie Poloniæ sceptrum tenet Augustus, Saxoniæ Elector.

CAPUT II.

De Europæ Regnis à Religione Catholica vel Christiana alienis.

§ I.

De Anglia.

Hic cursim breviterque attingendus 1. Angliæ status ante Regem Egbertum, qui An. 800. toti Angliæ præesse cœpit. 2. Egbertus, ejusque posteri. 3. Reges Normanni tres, tredecimque è Comitum Andegavensium prosapia. 4. Reges à Richemondiæ Comitum familia. 5. Reges Stuartii. 6. Hannoverani.

1. *Quid in Anglia memoriâ dignum accidit ante fundatum Regnum?*

Julii Cæsaris temporibus, magnam hanc Insulam occupaverant Romani, quorum subinde copiis aliò avocatis, regio illa crebris Pictorum Scotorúmque irruptionibus Sæculo V. tantopere infestata est, ut incolæ ab Anglis, Saxonum Gente, suppetias petere sint coacti. Atque illi hostes propulsârunt quidem; sed terræ illius, quam sibi vindicârunt, possessione depelli haud ampliùs potuêre, regnis septem temporis progressu ibidem fundatis, quæ omnia unus tandem Egbertus conjunctim obtinuit,

nuit, seque Angliæ exinde Regem nuncupavit A. 800.

2. *Quæ Regni hujus fata ac vicissitudines usque ad Henrici VIII. tempora?*

1. Primorum Anglo Saxonum Regum series interrupta est sub annum 1017. usque ad annū 1042. quo tempore intermedio Canutus M. Daniæ Rex, Haraldus filius, ejusque frater Canutus II. Angliæ imperârunt. 2. Inde in avitum regnum suffic.itur S. Eduardus cognomento *Confessor*, Anglo-Saxonum Regum ultimus, qui cùm virginitatem matrimonio junxisset, hæredem sibi delegit Guilielmum Normanniæ Ducem, à quo in diuturno suo exilio benigne largiterque est habitus. 3. An. 1154. Angliæ Regnum jure materno devolutum est ad Henricùm II. Comitem Andegavensem, qui Hiberniam Angliæ adjunxit. 4. An. 1485. idem Regnum quà pactis nuptialibus, quà regii sangvinis prærogativâ translatum est ad Richemondiæ Comites, quos inter primus Angliæ solium conscendit Henricus VII. cui successit Henricus VIII. filius.

3. *Quæ rerum in Anglia conversio regnante Henrico VIII. ejusque filiâ Elisabethâ?*

Henricus VIII. priusquam insano mulierum amore fascinari cœpit, DEI Ecclesiam, Christique Vicarium non gladio tantum, sed & calamo, quo impia Lutheri dogmata doctissimè confutabat, invictâ constantia propugnavit,

vit, glorioso propterea *Defensoris Fidei*, titulo à Leone X. decoratus. At enim cùm repudiatâ prima Conjuge Catharinâ Hispana, Caroli V. materterâ, animum induxisset Annam Bolenam Thori consortem accipere, impio conatui Pontifex pro viribus se opposuit. Atque hæc semina erant horrendi illius schismatis, quo Rex cœco libidinis & furoris impetu abreptus, Ecclesiæ Anglicanæ supremum caput se appellare & proclamare est ausus. Anna porrò Bolena, criminibus manifestis ac enormibus convicta, Regis jussu capite damnata est, Rex ipse post tot expilata templa, tot direpta Monasteria, vim auri argentique immensam Regio fisco addictam, tandem æternitatis iter jamjam ingressurus, palàm cōfessus est, *se omnia perdidisse*. Successit Eduardus filius, & huic Maria, Eduardi Soror, sed utrique haud diuturnum regimen fuit. Maria magno nec inutili conatu operæque pretio Religionem avitam restituere moliebatur. Inde Elisabetha, Henrici ex Bolena filia notha, Regnum dicam, an Tyrannidem, annis ampliùs quadraginta occupavit, nec in Catholicos modò, sed in ipsum adeò cognatum sangvinem, Mariam Stuartam, Scotiæ Reginam innocentissimam, atrociter debacchata est, quam ærumnosa duodeviginti annorum captivitate acerbè tortam, crudelitate inaudita capite mulctari jussit.

4. Quid

4. *Quid præcipua notatione dignum accidit regnãte Domo Stuartia?*

1. Regia hæc Domus ab anno 1370. imperabat Scotiæ, donec post Elisabethæ mortem Jacobus, Mariæ Stuartæ filius, Angliæ simul & Scotiæ Regno, quod utrúmque ex eo tempore *Magnam Britanniam* appellant, præesse cœpit. 2. Jacobo Stuarto successit Carolus II. filius, quo regnante, Hæresis, ejusque germana soror Perfidia tragœdias excitârunt longè funestissimas Chorago Cronwelo, adjutore Fairfaxio. Prælusum est vexatione & insectatione Catholicorum acerbissima. Hiberniæ Prorex, & Archiepiscopus Cantuariensis dati in vincula, morteque iniquissimâ tandem sublati, quòd in fide Regi suo promissa, jurataque perstarent immobiles, simulque Religioni Catholicæ favere viderentur. Habita & quæstio de Regina ipsa, Ludovici XIII. Galliæ Regis sorore; quæ tamen tempori in tutiora se recepit. Rex à Scotis ingenti pecuniæ summa venditur rebellibus Anglis, à quibus facinore ad eam usque diem inaudito, capite damnatur, ac Londinensi in foro publicè obtrũcatur. Inde sublatâ Monarchiâ, Anarchia inducitur, quatuorque post annis impius Regis parricida Cronwelus Angliæ *Protector* (veriùs oppressor eversorque) proclamatur. 3. Anno 1660. Carolus II. Regis obtruncati filius revocatus in Angliam, avitum thronum conscẽ-

dit, obiitque Catholicus Anno 1685. 4. Eadem die Jacobus II. Caroli II. frater ab universis regni Proceribus Rex salutatus, cui dein omnes Britanniæ ordines sacramentum dixêre; tametsi is se Catholicum & Romanis sacris addictum palàm profiteretur. Verùm hoc ipsum avitæ Religionis studium perniciem attulit Regiæ familiæ, foméSque fuit novæ factionis. Cui ut pallium obtenderet conjuratorum cohors, in vulgus sparsum est. Jacobum Walliæ Principem, recens natum, supposititium esse, nec aliud dolo hoc pessimo intendi, quàm ut stabilita successione hæredis Catholici, religio & libertas Anglicana penitùs opprimatur. 5. Igitur Jacobo II. exulare compulso, An. 1688. Wilhelmus Arausicanus Britanniæ Regnum occupavit, donec A. 1702. cùm feras insequeretur, ex equo delapsus, accedente febre extinctus est. 6. Jacobus porrò III. filius Jacobi II. qui, gloriosus pro Christi fide exul, in Gallia A. 1701. decedens, cum nobilissio heroicarum virtutum comitatu regnum cœleste adiit, jure successionis hæreditario exclusus est, quòd Religioni adhæreret Catholicæ, quam Britannia jam inde ab anno 182. S. Lucio Rege præeunte, cœpit amplecti atque ab anno 596. per tot sæcula non solum sanctè constanterque coluit, verùm exteras quoque gentes, tot Apostolis veræque fidei Præconibus quaquaversum missis, instituendas

cu-

curavit, Magiſtra gentium haud immeritò appellanda. 7. Annæ Jacobi II. filiæ, & Jacobi III. ſorori, quæ Arauſicano ſucceſſit, anno 1714. vitâ functæ, ſurrogatus eſt Georgius I. Elector Hannoveranus, Lutheri dogmatis imbutus, huic verò, A. 1727. inopinata morte ſublato, Georgius II.

§. 2.

De Pruſſia ſive Boruſſia.

1. *Qua ratione Ordinis Teutonici Equites Pruſſiæ Ducatu ſunt potiti?*

Poſteaquam hi bello per plures annos continuato Pruſſos ethnicos, vicinæ Poloniæ admodum infeſtos, ſubegerunt, regionem illam ordini ſuo vindicârunt A. *1283*. Pari modo Livoniam, belli jure acquiſitam, diu ſua in ditione ac poteſtate tenuêre.

2. *Qua occaſione Ordo Teutonicus Pruſſiæ poſſeſſione iterum dejectus eſt?*

Lutheri temporibus ſupremus Ordinis Teutonici Magiſter Albertus Brandenburgicus ejurata Religione Catholica, anno 1525. cum Polonis depaciſcitur. ut ea Boruſſiæ pars, quæ Ordini etiam tum parebat, in Ducatum profanum commutetur, ſibique ac poſteris ſuis jure fiduciario tradatur. Atque ita provincia hæc Ordini Teutonico ablata eſt, quam dein, deficiente anno *1618*. Alberti ſtemmate, Elector Brandenburgicus jure hæreditario ſibi vindicavit, ut ſuprà innuimus.

3. Quâ occasione Livonia eidem Ordini Teutonico surrepta est?

Russis A. 1561. regionem hanc incursantibus, Gotthardus Kettlerus, qui & ipse ab Ordine Religioneque orthodoxa desciverat, imploratis Polonorum suppetiis, Livoniam ea conditione iis cessit, ut Curlandiam, Ordinis pariter Teutonici Provinciam, in Ducatum exinde profanum mutatam, jure clientelari sibi possidendam traderent. Livoniam porrò Sveci post plura cum Russis & Polonis conserta prælia demum obtinuêre; quam tamen anno 1709. Russis cedere sunt coacti.

§. 3.
De Dania.

1. Quis primus Daniæ Rex fuit?

Heraldus sive Heroldus I. anno 930. qui ethnicæ superstitioni nuncio remisso, Christiana sacra invexit.

2. Qui Daniæ Reges præcipuâ memoriâ digni?

1. Canutus II. tribus suis filiis tria regna reliquit, Angliam nempe, armis bellique jure acquisitam, Norwegiam & Daniam. Primũ brevi iterum ereptum fuit; Posteriora duo hodieque perdurant. 2. S. Canutus IV. Martyr, à suismet civibus in templo est interemptus anno 1084. 3. Regina Margarita Norwegiæ Regnum jure hæreditario à filio suo accepit simulque Sveciæ imperavit, ubi sub annum

1380. lata lege ſanxit, ne tria hæc regna unquam ſejungerentur; at Sveci decreto hoc ſtare ſubinde recusârunt. 4. Chriſtianus II. è Comitum Oldenburgicorum domo, hodie regnante, primus regnum capeſſivit anno 1448. 5. Chriſtianus III. anno 1534. Lutheri ſectam cœpit introducere. 6. Fridericus IV. hodiernus Daniæ & Nowergiæ Rex eſt. Utrumque hoc regnum ab anno 1660. hæreditarium eſt, cùm liberæ antea electionis fuiſſet.

§. 4.
De Svecia.

1. *Quis primus Sveciæ Rex erat?*

S. Ericus X anno 1150. primus Sveciæ imperâſſe creditur, quòd ab ipſo ſuccedentium Chriſtianorum Sveciæ Regum ordo ac ſeries exordium ducat; nam de prioribus nil fermè conſtat, niſi quòd Biornus Rex anno 812. à Carolo M. Sacerdotes Catholicos petierit, à quibus populus veræ fidei dogmatis inſtrueretur.

2. *Qui memorabiliores Sveciæ Reges?*

1. Poſt Margaritam Reginam, de qua ſupra meminimus, Reges ſex & Daniæ ſimul & Sveciæ imperârunt. Horum ultimus Chriſtianus II. ob tyrannidem ſuam è Svecia profugere, alterique coronam cedere cogebatur. 2. Secuti ſunt Reges è nobili Svecorum familia, cui Waſa nomen, quorum primus Guſtavus I.

Luthe-

Lutheri errores anno 1523. in Sveciam invexit. 3. Sigismundus, Poloniæ pariter ac Sveciæ Rex, alterum hoc regnum anno 1599. Carolo patruo cedere coactus est, quòd Religionem Catholicam revocare, animum induxisset. 4. Gustavus Adolphus fulminis instar totam fermè Germaniam pervadens terrorem pariter ac stragem ingentem intulit, donec anno 1633. ad Lucenam Saxoniæ oppidum in acie cecidit. 5. Christina ejus filia regnique hæres, fidem Catholicam amplexa, coronam cessit Carolo Gustavo Comiti Palatino Bipontino, agnato suo. Inde Romam profecta, reliquis vitæ annis in DEI, cui servire regnare est, servitio animique cultu transactis, ad regnum immortale translata est A. 1689. 6. Carolus XII. cũ Russis, Polonis & Danis gravia gessit bella, dum tandem ad Friderici Halam, Norwegiæ urbem, plumbea glande trajectus occubuit an. 1718. 7. Hujus soror Ulrica Eleonora, ac dein ejusdem Maritus Fridericus I. Hasso-Casellanus Sveciæ Rex salutatus est ea conditione, ut in posterum Sveciæ Regnum electioni liberæ permitteretur.

§. 5.

De Moscovia.

1. *Quis inter Moscoviæ Duces primus Christo nomen dedit?*

Wolodomirus I. qui, suscepta Christi fide, etiam Basilius est vocatus.

2. Qui

5. Qui Russiæ Monarchæ præ cæteris sunt commemorandi?

1. Daniel XVIII. Dux, sub annum 1250. magni Ducis titulum primus assumpsit, sedemque fixit in urbe Moscovia. 2. Vladislaus, Sigismundi Poloniæ Regis filius, in magnum Ducem electus, post anni decursum cum Polonis suis abscedere coactus. Quo in abitu templa, ædesque plurimæ à Polonis direptæ, ingenti Russorum edita strage. 3. Petrus, qui anno 1725. è vita migravit, rerum gestarum famâ orbem implevit. Hic peragratâ Galliâ, Germaniâ, Bataviâ, Poloniâ, Daniâ &c. omne genus artifices secum in Moscoviam perduxit. Svecis eripuit totam Livoniam, Finnoniam, & Ingriam In Livonia condidit urbem Petroburgum, sive Petri Castrum, ubi & regiam sedem posuit. Moriturus imperii habenas tradidit Catharinæ Conjugi suæ, anno 1727. è vivis ereptæ. 4. Elisabetha Petri I. ex Catharina Imperatrice filia hodie Russiæ præest.

§. 6.

De Turcia Europæa.

1. Quæ Turcarum origo?

Vulgatior Scriptorum opinio est, Turcarum gentem sub annum 1030. ex Scythia advenisse. Subactâ brevi post Persia & Chaldæorum regione, magnam Asiæ partem in suam redegêre ditionem. Ex frequentiore dein cum Arabibus sive Saracenis, primis Mahometæ asse-

ſeclis commercio & conſvetudine ipſi quoque ejuſdem Pſeudoprophetæ ſuperſtitionibus adhæsêre. Ottomannus primus Turcarum Imperator fuit anno 1300.

2. *Quandonam Turcæ ſtabilem in Europa ſedem fixêre?*

Amurathes I. ſub annum 1360. Adrianopolim Romaniæ urbem occupavit, ubi primam Turcici Imperii ſedem intra Europam poſuit. Mahometes II. anno 1453. Conſtantinopolim armatâ manu cepit, Græcoque Imperio finem impoſuit. Palæologus, Græcorum Imperatorũ ultimus, dum trepidus fugam capeſſit, ſtipantis populi compreſſione eliſo ſpiritu interiit, urbs verò tres ipſos dies militum direptioni permiſſa, regia deinceps Turcici Imperii ſedes eſſe cœpit.

3. *Qua verò ratione Turcæ Imperii ſui fines tantopere dilatârunt?*

Violenta multarum Provinciarum, Regnorúmque occupatione, quæ inter præcipuè eminet 1. Romania, olim Thracia dicta, ubi Conſtantinopolis totius Imperii Turcici caput. 2. Græcia univerſa, ubi Macedonia, Albania, Theſſalia, Epirus, Ætolia, Achaja, Peloponneſus, Candia cum reliquis Archipelagi Inſulis.

Obſervationes ad ſecundam partem.

1. *Quid de tot rerum regnorumque ac Principatuũ mutationibus & inclinationibus ſentiendum?*

Per-

Perpetuæ hæ viciſſitudines apertè demonſtrant, quàm labili pede humana omnia nitātur, dum quæ ſtare modò videntur firmiſſimè, repentè corruunt. Interim ſolum Chriſti regnum, Eccleſia, inquam, Catholica, tot licèt Orci, ejuſque fœderatorum aſſultibus continuò oppugnata, ſtetit ſemper, ſtabitque immobilis, nullis inferorū machinis unquam evertenda.

2. *Nihilne ergo Regnum, ſeu Eccleſia Chriſti tot Regnorū defectione imminuta eſt?*

Neutiquam; quin potiùs compertum habemꝰ, eo ipſo tempore, quo hæretici, velut noxii ſtolones, ſterileſque palmites ab Eccleſia, tanquam vite nunquam non fœcundiſſima, abſciſſi fuêre, hanc fructus longè uberiores protuliſſe. Ac nè longè exempla petamus, dum Luthero, & Calvino Duce, non paucæ Europæ Provinciæ à Chriſti Eccleſia deſcivêre, in Africa, Aſia & utriſque Indiis innumeri populi, Nationes, Principes, ac Reges Eccleſiæ Catholicæ ſe adjunxêre.

3. *Quid de Orientis Imperatoribus Græcis dicendum reſtat?*

Poſtquam Carolus M. Occidentis Imperium inſtauravit, Orienti exinde præeſſe cœperunt Imperatores Græci. Horum à Nicephoro An. 800. ad Conſtantinū XIII. An. 1453. quo capta à Turcis Conſtantinopolis, ſeptem & quadraginta numerantur, qui in Tabula Chronologica, ad opuſculi hujus calcem adiectâ, or-

dine recensentur. Ab anno 1204. Flandri duo, tresque Galli imperârunt usque ad An. 1261. Horum primus Baldvinus Flandriæ Comes Venetorum maximè armis adjutus, Constantinopolim expugnavit.

4. *Quæ demum res Orientis Imperio interitum attulit?*

Coacervata Græcorum Imperatorum populique peccata. Unde completâ tandem scelerum mensurâ, immani Turcarum jugo cervices submittere sunt coacti.

5. *Quinã Saracenos Neapoli & Siciliâ ejecere?*
Sæculo IX. Caroli Calvi temporibus Normanni sive *Nordmanni*, hoc est, *viri Boreales* à magna Peninsula Scandinavia profecti, facta in Galliam irruptione, Provinciã tandem, à novis inquilinis Normanniam dictam, occupârunt. Horum quidam anno 1000. in Siciliam trajecti, Saracenos inde exturbârunt.

6. *Quæ origo bellorum Galliam inter & Angliam Sæculo IX.?*

Edvardus III. Angliæ Rex, extincta Capetiorum stirpe, regnum Galliæ præ Philippo VI. Valesio sibi vindicare parabat jure hœreditario, quòd ob Matrem Isabellam gradu uno propior esset sangvini regio, sed regnum Philippo adjudicatum est ex lege Salica, quæ fœminas regni Gallici illius successione excludit.

7. *Num nefariæ illius conjurationis, quam pulve-*

verariam vocant. in Angliæ Regem conflatæ, socius ac particeps fuit Henricus Garnetus Societatis JESU Sacerdos?

Impudentissimam hanc hæreticorum calumniam longèque iniquissimam Judicum sententiam, quâ virum hunc planè innocentissimum morte condemnârunt, non solùm testes locupletissimi, omnique exceptione majores, sed DEUS ipse prodigiis pluribus, inter quæ Garneti vultus in spica ejusdem sangvine recenti illita, prodigiosè depictus, Catholicos gaudio & solatio, hæreticos pudore & ignominiâ perfuderat, toti orbi testatum fecit. Post extrema tormenta, quia conjurationis conscium ex Confessionis Sacramento ad Senatum non detulit, mortem subiit Christiana fortitudine, verus Sacrosancti Sigilli non violati Martyr.

PARS III.

De Europæ Rebuspublicis.

Omnium antiquissima est Veneta. 2. Genuensis. 3. Helvetorum. 4. Batavorum. 5. Luccensis. Quibus accedunt duæ aliæ perexiguæ, S. Marini, & Ragusana.

§. I.

Respublica Veneta.

1. *Quæ Reipublicæ hujus origo?*

Aquileja urbe ab Attila Hunnorum Rege an-

no 450. eversa, nobilissimi quique & hujus & vicinarum urbium incolæ in Adriatici maris insulas commigrarunt. Hic aliis atque aliis ædificiis exstructis, Urbs Veneta ad eam tandem amplitudinem & magnificentiam emersit, ut inter orbis miracula meritò adnumerari possit. Ædes potissimæ, qua insulis parvis septuaginta duabus, quà palis sub aqua defixis insistunt. Cúmque urbs aquis stagnantibus, in quas 7. flumina ex Alpibus procurrentia se se exonerant, undique cingatur, tum per ponticulos propè quingentos, tum per phaselos (Gondolas vocant, quarum aliquot millia semper in promptu) ultrò citròque commeandi opportunitatem præbet.

2. *Quæ ejusdem Reipublicæ potentia?*

Tanta, ut jam anno 1173. Provinciis pluribus in ditionem suam redactis non maris modò dominium obtinuerit, sed ipsis adeò Orientis Imperatoribus leges posuerit. Venetorum quippe potentiâ & auxiliaribus copiis Baldvinus I. Flandriæ Comes, capta Constantinopoli anno 1204. Imperator est renuntiatus. De insigni porrò victoria, quam Veneti è Friderico Ahenobarbo anno 1175. reportârunt, hacque clade fastu ejus represso, Ecclesiæ, quam ad id usque temporis insectari non destitit, plenè conciliârunt

3. *Quid emolumenti Venetis attulere susceptæ in Orientem & Africam Navigationes &*

Ne-

Negotiationes?

Inde magna jam priùs Venetorum potentia majora sumpsit incrementa, auctis ea industriâ in immensum opibus. Et verò navigationes hæ multò quæstuosissimæ initia confestim habuêre prosperrima, ex quo Baldvinus I. Orientis Imperator Venetis ob missas ad expugnandam Constantinopolim suppetias Ægei & Jonii maris Insulas omnes cum Creta iisdem dono transcripsit.

4. *Qui verò summa Reipublicæ hujus fortuna cœpit labascere?*

1. Turcæ Ægei Maris Insulas, & Cretam, ac nupero bello Peloponnesum quoque eripuêre, 2. Batavorum Respublica ob commodiorem circum Africæ littora navigationem amplissimum illum commerciorum alveum ad se derivarunt, obturata ingenti illa opum affluentium scaturigine.

§. 2.

Respublica Genuensis.

1. *Quandonam Genua Respublica coaluit?*

Sub annum 900. cùm antea ab anno 660. Longobardis primùm, dein Regibus Carolinis vectigales fuissent Genuenses. A. 935. Urbs à Saracenis vastata est, quos vicissim navali prælio devicerunt Genuenses, & Pisentinorum, qui & ipsi id temporis Rempublicam præsentabant, armis adjuti, ex Corsica & Sardinia exturbârunt.

2. *Quod bellum Genuenses inter ac Venetos ab A. 1250. ad annum fermè 1380. exarsit?*

Æmulatio è nimia utrinque potentia, commerciisque maritimis exorta, gravi Rempublicam utramque bello implicuit, quo Genuenses aliquamdiu superiores, tandem Venetis succubuêre. Id dolendum erat maximè, ea partium dissensione armorum Christianorum progressum haud parùm fuisse sufflaminatũ.

3. *Cur Genua ab A. 1396. usque 1528. Respublica esse desiit?*

Intestinæ discordiæ eo adegêre Genuenses, ut illo temporis intervallo diversis Dominis extraneis, quà sponte sua, quà vi & necessitate compulsi, paruerint; quamvis ad tempus subinde aliquod in libertatem se vindicâint.

4. *Quo pacto Genua A. 1528. in pristinam libertatem restituta est?*

Andreas Auria, ortu Genuensis, Gallicæ classis Præfectus, Regis, à quo fortè offensus est, partes deseruit, Genuamque improviso occupavit. Cúmque supremo cum Imperio præesse potuisset, maluit pristinam Reipublicæ formam reducere, rebus tam bene sapienterque ordinatis, ut eo ex tempore Urbs & Respublica hæc florentissima hodiéque optata perfruatur libertate.

§. 3.
Helvetia & Vallesia.

1. *Quis,*

1. *Quis Helvetiæ erat ſtatus, antequam coaluit in Rempublicam?*

Fortis ac bellicoſa hæc natio jam olim Julio Cæſari multum negotii faceſſiverat. Sub annum reparatæ ſalutis 430. Helvetiæ Burgundiæ, dein regni Arelatenſis, ac tandem Imperii Romano-Germanici pars erat.

2. *Qua occaſione Helveti A. 1308. ſe in libertatem aſſeruerunt?*

Poſtquam anno 1032. Helvetia Conradi II. temporibus Romano Imperio fuit adiuncta, præfecti, ab Imperatoribus deſignati, eidem præerant uſque ad annum 1308. qui, cum populum nimiopere premerent, uti patet ex iis, quæ de Wilhelmo Tellio aliiſque hiſtoriæ memorant, inquilinorum animos tantopere exulcerârunt, ut excuſſo jugo, pulſiſque aut occiſis Præfectis in libertatem ſe aſſeruerint.

3. *Quibus dein adminiculis Helvetii libertatem ſuam ſartam tectamque ſervârunt?*

Armorum vi; quippe cùm anno 1315. ad Bremogartum. A. 1386. ad Sempachium. A. 1499. ad Rhenum bello peterentur, feliciùs pugnârunt pro conſervanda, quàm hoſtes pro eripienda libertate.

4. *Quoties Helvetii de Carolo Audace Burgundiæ Duce triumphârunt?*

1. An. 1476. ad Granſonium oppidum lacus

Neo-

Neocomensi adjacens, ubi Carolus castris, vasario, omnique supellectili exutus est. 2. Ad Moratum urbem lacui cognomini adsitam, ubi sex & viginti Burgundionum millia occubuisse perhibentur. 3. A. 1477. ad Nancejum Lotharingiæ Metropolim, ubi Dux ipse in fuga ab Helvetiis cæsus, morte sua bello finem imposuit.

5. Quando fœderi A. 1308. Suicios inter, Urienses, & Subsylvanos inito Cantones reliqui se adjunxêre?

Anno 1332. Lucernates. An. 1351. Tigurini: A. 1352. Gloronenses & Tugienses: A. 1353. Bernates: A. 1481 Friburgenses & Solodorani: A. 1501. Basileenses & Scaphusiani: An. 1513. Abbatiscellenses accessêre. Cùm iisdem in fœdus quoque ac Societatem coiêre subinde Grisones, Vallesii, Principatus Neocomensis, oppidum S. Galli, Mülhusium, Geneva, Biennia &c. Abbas porrò ad S. Galli solis Catholicis Cantonibus fœderatus est.

6. Quæ bella intestina in Helvetia exarserunt A. 1531. 1680. & 1712.

Primum excitavit quorundam Cantonum ab avita Religione defectio; Unde magna Catholicos inter & Heterodoxos exorta animorum dissensio. Ulricus Zwinglius, belli hujus fax, malorúmque omnium origo, in acie cæsus, Deo & hominibus meritas perfidiæ pœnas dedit. Altera belli flamma inter Helvetios exar-

exarsit A. 1686. commissum prælium propè Vilmergam magna Acatholicorum strage. Tertium A. 1712. minùs feliciter gessêre Catholici.

De Vallesia.

1. *Quamdiu Vallesia restitit Romanis?* Incolæ Regionis hujus, altissimis undique montibus vallatæ tanta se fortitudine opposuêre Julio Cæsari, ut per vallem hanc prælongam penetrare in Galliam nunquam potuerit. Tandem imperante Octavio Augusto, Vallesia in Provinciam redacta, & municipatûs jure à Romanis donata est.

2. *Quid imperante Maximiano Cæsare ibidem actum?*
Hic ad sedandos Galliæ tumultus per Vallesiam cum exercitu profectus, ad Deos placandos solemne sacrificium indixit. Cui nè interesse cogeretur Thebæorum legio, Christianis sacris initiata, Duce atque hortatore Mauritio à reliquis copiis discessit. Cúmque eos incassum revocare laborasset Cæsar, decimum quemque occidi primùm, ac tandem ne uno quidem à Christi castris deficiente, universos contrucidari jussit ad fauces, quibus hodiéque à S. Mauritio nomen est.

3. *Quos Vallesia Domus habuit?*
Eosdem, quos vicina Burgundia atque Helvetia,

vetia, Romanos nempe, ac dein Burgundionum Reges usque ad Carolum M. à quo, uti Münsterus in Cosmographia memorat, Vallesia Episcopo Sedunensi permissa est. Inde regno Arelatensi, ac demum Romano Imperio est adjecta. Post tot fata nulli amplius extero paret, sed regitur hodie cum ab Episcopo, qui S. R. I. Princeps, Comes, & utriusque Vallesiæ Præses est; tum à supremo Provinciæ Præfecto, tum à septem Communitatibus, quas *Disenos* appellant.

4. *Quæ Vallesiæ Religio?*

Catholica, quam in hanc usque diem singulari fervore & constantia profiteri pergit. Provinciæ hujus Episcopatus inter antiquissimos Galliæ ac Germaniæ numeratur.

§. 4.
Batavorum Respublica.

1. *Quid de universis Belgii Provinciis summatim memorandum?*

Septemdecim Belgii Provinciæ, post divisum Carolingorum Imperium, Austrasiæ Regno maximam partem sunt adjectæ. Sæculo XIV. & XV. pars earum Burgundis, dein per Caroli Audacis filiam Domui Austriacæ, ac tandem per Carolum V. Hispanis obvenêre universæ. Regnante porrò Philippo II. Caroli V. filio, initium datum Belgicis tumultibus.

Ea occasione septem Provinciis à cæteris decem avulsis, Batavorum Respublica coaluit.

2. *Quæ Belgicarum Turbarum origo?*

Potissima ac fermè unica erat funestissima illa ab avita Religione defectio; inde enim turbis innumeris factionibus Geusiorum, dissidiis, seditionibus, perduellionibus, cruentis & internecinis bellis inclytum modò Belgium cum finitimis Provinciis, sed Ecclesia quoque universa irreparabili tot millium animarum strage affecta & lacerata est. Nobiles primùm Juvenes impia hæreticorum dogmata apud exteros hausta in Patriam invexère, laudata passim sentiendi faciendique quidlibet libertas; quam cùm Sacræ Inquisitionis fræno coercere statuisset, conflata demum Arausicano Duce Nobilium primùm, dein & populi An: 1566. conspiratio, quam Margarita Parmensis, Belgii Gubernatrix, insigni de perduellibus relatâ victoriâ diremit tantisper, restinxitque: sed recruduit subinde malum nimia Ducis Albanensis severitate, qua in omnium odia offensionesque incurrit. Hac occasione Arausicanus utendum ratus, Belgas ad defectionem solicitavit, è quibus Batavi anno 1568. & 1570. facta conjuratione, cum Hispanis navali prælio iterum iterúmque congressi, ea damna intulêre, quæ nec Joannis Austriaci, nec Alexandri Farnesii admirabilis prorsus, omnique laude superior virtus ac fortitudo sarcire potuerit.

3.

3. *Quô tandem recidere Conjuratorū molitiones?*

Post gustatam victoriæ dulcedinem, commerciis vacatum, mariaque prope universa ad quæstum faciendum tentata. Cúmque hac ratione orbis totius opes in suas Provincias, piscatu ut plurimùm vivere solitas, coacervari posse comperissent, tum demum An. 1581. conjurati excusso penitus Hispanorum jugo, nullius deinceps dominationi subesse, sed suo duntaxat jure & arbitrio vivere decreverunt. Ea de causa novum exortum est bellum, quo septem omnino Provinciæ à reliquo Belgio fuerunt avulsæ, quæ exinde *Belgium* Fœderatorum appellari consvevêre.

4. *Quibus adminiculis Hollandia ad tantam potentiam juxta & opulentiam est grassata?*

Quæstuosissimis potissimùm ad Indos navigationibus, quibus opes ingentes quas Veneta olim Respublica collegerat, indefessa sua industria comparavit.

5. *Quænam septemdecim Belgii Provinciæ?*

Hæ ex quatuor constant Ducatibus, Brabantiæ nempe, Geldriæ, Limburgensi & Luxemburgensi. Septem Comitatibus Hollandiæ, Zelandiæ, Flandriæ, Artesiæ, Hannoniæ, Namurci, Zutphaniæ. Quinque Dominiis, Ultrajectino, Transisalano, Frisiæ Occidentalis, Groningæ & Mechliniæ. Hæ porrò Provinciæ Domum Austriacam inter, Galliam, & Hollandiam sunt dispertitæ. Fœderatæ Pro-

vin-

vinciæ ſunt. 1. Hollandia. 2. Zelandia. 3. Geldria inferior cum Zutphaniæ comitatu. 4. Ultrajectum. 5. Provincia Tranſiſalana. 6. Friſia Occidentalis. 7. Groninga.

§. 5.
Reſpublica Luccenſis, S. Marini, & Raguſana.

1. *Quid de Republica Luccenſi breviter dicendum?*

Sita hæc eſt in magno Hetruriæ Ducatu, diverſisque primùm Dominis parebat, donec anno 1430. in libertatem ſe aſſeruit, aſſentiente, actaque omnia rata habente Carolo IV. Et quamquam Reſpublica hæc potentiâ & viribus haud admodum præpolleat: ſuam tamen libertatem ſartam tectamque conſervat legibus bonis; probeque conſtituta Regiminis formâ.

2. *Quis Reipublicæ S. Marini ſtatus?*

Perexigua hæc in territorio Pontificio ſita Reſpublica ab anno 600. libertatem ſuam ſub Pontificum Romanorum clientela conſtanter & inviolatè continuavit. Nomen habet à S. Marino, Dalmata, qui Sæculo III. in Italia Divini Verbi ſementem ſparſit, eoque in loco, ubi urbs modò exſtructa eſt, vitam duxit ſolitariam.

3. *Quid demum de Republica Raguſana memorandum?*

Exi-

Exigua hæc Respublica in Dalmatia sita est, cui Regiminis forma eadem propè, quæ Venetorum. Turcarum Imperatori, in cujus tutela est, annuum vectigal pendit. Cæterùm urbs frequens est & copiosa, ac celebre emporium. Singulari cultu prosequitur S. Blasium Episcopum, cujus festum diem quotannis quatriduum ipsum solemni pompa celebrare consvevit.

Observationes ad partem tertiam.

1. *Quid de ortu ac progressu Rerumpublicarum singulari dignum observatione?*

Pleræque originem suam debent armis, incrementum commerciis, felicitatem bonis legibus, splendorem artibus ac disciplinis. In hoc fortunæ apice præcipitio sunt proximæ, nisi sibi caveant à nimio luxu & opulentiorū Magnatum ambitione, uti omnium potentissimæ Reipublicæ Romanæ funestissimus casus abundè docuit.

2. *Quæ Regiminis forma Rebuspublicis Europæis?*

Utplurimùm Aristocratia, Democratica permixta, quali Veneta, Genuensis, potiores Helvetiæ Cantones & Hollandia uti consvevêre. Uriensibus, Tugiensibus, Svitiis, & Subsylvanis regimen Democraticum præplacet. Democratia porrò est Imperium populi, Aristocratia verò Optimatum.

3. *Ecquod Reipublicæ Venetæ & Genuensi caput?*

Utri-

Utrique Dux, *Doge* dictus, præest: cui tamen fas non est Senatu inconsulto decretum, aut legem condere.

4. *Quis Religionis status in Helvetia?*
Lucerna, Friburgum, Solodorum, Svitia, Uria, Subsylvania, Tugium, in avita semper Religione perstitêre immobiles: Tigurum verò, Berna, Basilea, & Scaphusia à Catholica fide defecerunt. Glaronenses & Abbatiscellani mixtæ sunt Religionis.

PARS IV.

De Regnis & Provinciis extra Europā.

Hîc strictim percurremus 1. Regna & Provincias Asiæ, nempe Turciam Asiaticam, Persiam, Indiam, Tartariam magnam, Chinam & Japoniam. 2. Regna Africæ & Americæ.

CAPUT II.

De Provinciis Asiaticis.

§. I.

De Turcia Asiatica.

1. *Quæ Turcicæ potentiæ exordia?*
Mahometes Pseudopropheta ex Arabia oriundus sub annum 630. suos ibidem errores disseminare cœpit, hujus sequaces fuêre Saraceni ab Arabico verbo *Saraz*, quod idem est, ac prædari aut furari, sic appellati. Mahometani

tani porrò hi prædones Regiones plurimas in suam potestatem redegêre. Mahometis sectã postmodùm Turci quoque amplexi sunt, qui in Asia longè lateque grassari cœpêre.

2. *Quinam post Mahometis interitum Califæ vocabantur?*

Erant Mahometis Successores, qui partim Babylone, partim in Ægypto dominabantur. Horum octo & quinquaginta numerantur, continua serie sibi succedentes, donec A. 1300. Imperium Turcicum ab Ottomanno I. fundari cœptum.

3. *Quantos pedetentim progressus fecit Turcarum potentia?*

Sub annum 1030. Turcæ Persiæ regno sunt potiti. Inde Provinciis compluribus ab Orientis Imperio avulsis. Hierosolymam A. 1075. expugnârunt, ubi Christianos tot oneravêre malis, ut Europæi Principes Turcis bellum inferre, & Hierosolymam cum Palæstina recuperare decreverint. Atque hæc quidem urbs anno 1099. occupata est; verùm A. 1187. denuò amissa. Nec feliciores fuêre in Palæstina progressus ob Christianorum maximè Principum discordias. Quo tempore Godefridus Bullionius primus Hierosolymis regnabat, quinque Asiæ Principatus sat amplos Turci obtinuêre. 1. in Bythinia. 2. In Cilicia. 3. Edessæ in Mesopotamia. 4. Antiochiæ. 5. Damasci, Mahometanis interim Califis in Babylonia

lonia

lonia juxta & Ægypto ad Imperii clavum ſedentibus. Tandem ex Imperii Conſtantinopolitani & Trapezuntini ruinis ſurrexit Turcarum Monarchia, regnis ampliùs ſeptingentis ſub unius tyranni Imperium ſubjunctis.

4. *Quænam A. 1270. occaſio oblata eſt, Turcarum potentiã vel enervandi, vel penitùs opprimẽdi?*

Agabas Tartarorum Princeps (Chamum appellant) Chriſtiana Religione ſuſcepta, Turcis Palæſtinam eripere ſtatuerat, invitato in belli ſocietatem ſummo Pontifice, aliiſque Principibus Chriſtianis. Hos inter S. Ludovicus Galliæ Rex omnium primus in Chriſtiani nominis hoſtes movit, qui tamen cum magna exercitûs parte peſtilentia (arcana hæc Dei ſunt judicia) ſublatus eſt. Cùmque cæteri Europæ Principes Chriſtiani, ac geminæ inprimis, eæque præpotentes Reſpublicæ Veneta & Genuenſis eo ipſo tempore inter ſe diſſiderent, belliſque inteſtinis implicarentur, occaſio illa opportuniſſima Turcas junctâ Tartarorũ operâ debellandi prorſus evanuit.

§. 2.

Perſiæ Regnum.

1. *Quæ Perſiæ fata poſt collapſam Monarchiam?*

Dario Codomanno è vivis ſublato, Alexander M. perexiguo tempore Imperii Perſici gubernacula tenuit. Succeſſores porrò uſque ad annum reparatæ ſalutis 229. de dominatu

 iden-

identidem inter se concertârunt, ut adeò à tempore illo de subsequentium Persiæ Regum serie nihil certi ac definiti habeamus. Anno 229. regnare cœpit Artaxerxes, cui succesſère ad annum usque 630. Reges duodetriginta. Ex horum numero Sapor erat & Ilsdegerdes Christianorum uterque vexator, exagitatorque crudelissimus.

2. *Quinam ab An. 630. ad* 1514. *In Persiâ regnârunt?*

Oppidò diversi, quos inter & Turci ex Tartaria profecti & post hos aliquamdiu Mogolici Imperii Monarchæ. Anno 1514. nova Persiæ Regum, *Sophy* vel *Schach* dictorum, series imperare cœpit. Tandem pulso demortui Schach Solimanni filio, perduellis ille Miriweyss, hocque defuncto, Soldanus Eschref Persiæ sceptrum sibi adhuc vindicavit; tametsi non pauci Sophy illius partes etiamnū sequantur.

3. *Quis Persarum Genius?*

Jurati sunt Turcarum hostes; ac licèt impii Machometis erroribus & ipsi adhæreant; multis tamen capitibus, uti & lingvâ ipsâ inter se discrepant. Regio illorum fertilissima, præter arborum fructus pretiosissimos, abundat præcipuè serico & gossipio, quorum copiam ingentem quotannis aliò exportare ac divendere solent.

§. 3.

§. 3.
De India.

1. *Quid de priscis Indiarum monumentis memoriæ proditum est?*

Nugis pleraque & fabulis sunt referta; quippe majores nostri vel usque eò non penetrârunt; vel si qui fortè illuc excurrerunt, soli felicitate ubertatêque illecti, de reditu haud ampliùs cogitârunt; sed stabilem ibidem fixêre sedem. Rex quidem Alexander M. cum suo illuc exercitu appulit, Regemque Porum, fortitudinis laude celebratissimum, devicit; sed importunis militùm querelis compulsus est, reditum maturare.

2. *Quid de rebus Indiæ recentioribus compertum habemus?*

Vascus Gamma Lusitanus sub annum 1490. in Indiam solvens, regiones illas, rerum omnium affluentiâ refertissimas, detexit, ubi confestim Lusitani mercaturam facere, nec uno in loco sedem figere perrexerunt, qui & Goam, Indiæ caput hodieque possident. His tamen emporia plura & celeberrima eripuêre Batavi, augendis opibus unicè intenti, quem in finem ad oram præcipuè maritimam arces munitissimas excitârunt.

3. *Quinam in India rerum potiuntur?*

Dividitur hæc in tres partes præcipuas, qua-

rum prima continentem seu Indiam maritimam, ubi amplissimum magni Mogolis Imperium, secunda & tertia duas peninsulas prægrandes, unam cis, alteram trans Gangem complectitur. Utrinque Reges ac Principes diversi dominantur, Machometanis aut ethnicis erroribus impliciti. Magnus nihilominus Neophytorum est numerus, quos Europæi Sacerdotes, illuc missi, veræ Religionis dogmatis imbuendos curârunt, è quibus solus S. Franciscus Xaverius ultra decies centena millia sacri baptismatis fonte manu sua abluit. At enim hisce Ecclesiæ novalibus, tanta animarum messe exuberantibus, magnam postea vastitatem intulêre Batavi & Angli, magis de lucello temporario, quam de tot millium animarum pretiosissimo Christi sangvine emptarum, salute soliciti.

4. *Quid de magno Mogole memorandum?*

Monarcha hic Indiæ totius potentissimus, obque opes & copias ingentes orbis propè universi ditissimus esse perhibetur. Regna duodequadraginta in sua tenet ditione. Gemmarum pretiosissimarum copia illi tanta, ut ob harum & numerum & pretium vel solus ejus thronus 160. millionibus, thesaurus verò universus 1500. millionibus æstimetur.

5. *Quanam è Regione Mogolenses in Indias*

tran-

transmigrârunt?

Anno 1401. è vicina Tartaria illuc appulêre magni Tamerlanis ductu. Hic Bajazetem, in acie captum, aureæque inclusum caveæ tamdiu secum in triumpho circumduxit, donec is impactum cratibus caput præ indignatione sibi elisit.

§. 4.
De Tartaria.

Tartaria bifariam dividitur. 1. in Europæam sive minorem. 2. In majorem, sive Asiaticam.

1. *Quid de Tartaria minore compertum habemus?*

Sita hæc est intra Europæ limites Chersonesus Taurica à Romanis appellata. Incolæ sub Turcico ut plurimum Imperatore merent stipendia, crebrisque excursionibus Polonos & Russos infestant. Sunt bellicosi: equis utuntur parvis ac macilentis, quorum majorem longè curam gerunt, quàm sui ipsorum. Unde proverbii locum apud illos obtinuit: Tartaro potiùs capitis sui, quàm equi jacturam esse faciendam. Equis vehuntur ea celeritate, ut nec fugientes quis assequi possit, nec hærentes in tergis victores, nisi ægrè admodum, effugere. Equitando maxima quæque flumina trajiciunt. Supellectilem universam quisque secum deferre consvevit: in sacco cibaria, in utre potum devehunt ex eadem

patina lignea & equus pabulum, & eques cibum ſumit. Ephippio ſubſternunt ſtragulā, cui noctu incubant. Ephippiū ipſum cervicalis; palliū verò tentorii loco eſt, ſub quo ſomnum capiunt. Carne & caſeo potiſſimùm victitāt Tartari; nam panem, herbas & olera beſtiarum victum eſſe dictitant. Sæpe carnem crudam ſubdunt Ephippio, donec calore illo maceretur nonnihil, gulæ mox ſervitura. Si quis nobilium Tartarorum epulum ſolemnius hoſpitibus apparat, pullus equinus in maximis deliciis habetur. Sitim nonniſi vaccino aut equino lacte levant, quām per integrum etiam diem antè toleraturi ſunt, quàm aquam deguſtent. Tartaria hæc deſertis undique locis cingitur; cùm nemo non eſſe velit quàm remotiſſimus ab his harpyis. Sunt Tartari facie deformi, oculis reductis, ſubſimis naribus &c.

2. *Quæ majoris Tartariæ facies?*

Regio hæc vaſtiſſima partem potiorem nobis ncognita eſt. Ex ea Tartariæ parte, quam Cathayam vocant, vicinoque è Regno Nincki anno 1630. Tartari, facta in Sinam irruptione, ibidem conſedêre. Hac ipſa è Regione olim Turcas aliò commigrâſſe ſuprà meminimus. Magnus Tartarorum Chamus in ſumma apud ſuos veneratione eſt, diciturque filius, anima & umbra Dei Quando vitâ defungitur, ad decem hominum millia trucidantur,

tur, futuri in altera vita, uti Tartari ſibi perſvadent, magni Chami Satellites ac Prætoriani.

§ 5.
Regnum Sinenſe.

1. *Quid priſca Sinenſium monumenta de regno hoc memorant?*

In confeſſo eſt, in nullo orbis regno ſuccedentium ſibi Regum ſeriem tam accuratè fuiſſe deſcriptam atque in Sina; nam uti gentis Sinicæ faſti memorant, Foh Yus & poſt hunc Yaus ducentis à diluvio annis, vivo etiamnum Nòémo, Monarchiam Sinicam fundârunt, uniuſque Numinis cultum propagârunt. Quem in finem pecora quædam alebant, cœli terræque Domino immolanda. Duos hoſce Monarchas exinde ſecutus eſt Chuen-Hi, qui ad divinum cultum conſervandum viros doctiſſimos (Mandarinos vocant) conſtituit. Eadem cura fuit, Imperatorum proximè ſuccedentium, quoad prævalente idolorum cultu notitia veri Numinis obſcurata fuit. Geminæ porrò periodi hic præcipua notatione dignæ ſunt. Prima Anno 1280. quo Tartari Occidentales in Sinam penetrârunt, annoſque nonaginta ibidem ſumma cum poteſtate præerant. Altera anno 1642. quando Tartari Orientales univerſo potiti regno, ſtabilem inibi ſedem fixerunt, ita tamen ut de priſtina

regi-

regiminis forma nihil admodum immutarent. Hodiernus Sinensium Monarcha Yum Chim inter Imperatores Sinicos est ducentesimus quadragesimus tertius, inter Tartaros verò Orientales tertius.

2. *Quis Regni hujus Status?*

Vastissimum Sinarum Imperium in quindecim Provincias sive præfecturas majores dividitur. Urbes tormentis muralibus, militibus, munimentis instructissimæ ampliùs mille numerantur. Reliquarum urbium, quarum pleræque duas, tres quatuorve leucas circuitu complectuntur, uti & arcium, oppidorum pagorúmque tantus est numerus, ut Sina universa una quodammodo urbs videri possit. Imperator Xihoam ad cohibendas Tartarorum irruptiones annis ante Christum natum amplius ducentis murum illum ingentem per leucas ferè quingentas excitandum curavit, additis Turribus, fossis, aliisque operibus, ubi metus ab hoste major.

3. *Quæ Regni administrandi ratio?*

Longè optima; summa enim Imperatoris & Magistratuum reverentia & authoritas: summa populi concordia, leges sapientissimæ. Nulla in Sina nobilitas hæreditaria; sed tantò quisque nobilior est, quanto doctior. Ad munus quodcunque demum nec sangvinis prærogativâ, nec largitionibus, nec gratiâ, nec patrociniis, sed virtute duntaxat & do-

ctri-

ctrinâ gradus ſternitur. Juventus, quæ otio fermè marceſcit, continua occupatione avocatur à vitiis, vixque habet reſpirandi ſpatium, nedum cupiditatibus indulgendi.

4. *Quis Religionem Orthodoxam in Sinas invexit?*

Societas JESU annis ampliùs quadraginta nihil inauſum intentatúmque reliquit, ut gentem alias cultiſſimam veri Numinis notitiâ imbueret. Igitur magno Indiarum Apoſtolo Xaverio in tanti operis molitione ac velut procinctu ad cœleſtia præmia evocato, mirum eſt, quot quantiſque laboribus, induſtriis, vitæ periculis graviſſimis, innumeriſque difficultatum propè inſuperabilium obſtaculis perruptis, in Regnum hoc vaſtiſſimum, à ducentis facile hominum millionibus frequentatum, vitam tandem & aditum ſibi aperuerit. Neque verò tanti totque annorum labores in irritum cecidêre; quippe ultra duodecies qua adultorum, quà parvulorum millia æternæ ſalutis fonte quotannis initiatos fuiſſe conſtat. Favebant piis hiſce conatibus cùm anteceſſores, tum præcipuè Imperator Cham Hi, anno 1722. morte ſublatus, quo regnante ampliùs ducenta Chriſtianorum millia in Sinis numerabantur. At Imperator hodiernus legem Chriſtianam pariter & illius Magiſtros averſari & inſectari non ceſſat.

5. *Quæ Sinensium indoles?*

Sunt arrogantes, & ab exterorum conversatione ac commercio alieni. Ceremoniarum nec modus nec finis est, quando vel ad Mandarinorum quempiam invisendum. Mathematicas disciplinas præ reliquis æstimant; neque aliarum artium ignari sunt & inexperti, utpote ad quas excolendas nec ingenium iis, nec industria deest. Interiora ædium, quæ ultra unam contignationem assurgunt, peculiari liquore obducta nitent. Fœminis vel pedem domo efferre probro ducitur. Lingva Sinica commune nil habet cum aliis orbe reliquo usitatis; captúque tam est difficilis, ut vix doctorem unum reperias, qui dimidiam characterum Sinensium, quorum ampliùs Octoginta millia recensentur calleant. Unde miraculi instar habetur, quòd Evangelii apud Sinas præcones tam exiguo tempore loqui pariter & scribere condiscant.

§. 6.
Japonia.

1. *Quid de Japonum rebus gestis exploratum habemus?*

Ad annum usque 1549. nil aliud nobis innotuit, quàm Japones antiquissimis temporibus è regno Sinensi in Insulas hasce commigrásse; hinc illis hodiéque non pauca cum Sinensibus

ſibus communia. Anno porrò, quem dixi. 1549. Luſitani illuc appulêre, cúmque his magnus Indiarum Apoſtolus Franciſcus Xaverius, qui omnium primus Chriſti fidem in fructu longè uberrimo ibidem promulgavit. Imperium Japonenſe ſexaginta ſex regna minora complectitur. Japonum Monarchæ potentes æquè ſunt ac feroces, magnaſque opes colligunt ex auri & argenti fodinis.

2. *Quo ibidem ſucceſſu Religio Chriſtiana propagata eſt?*

Ab anno potiſſimum 1613. uſque ad 1629. Chriſtianorum numerus tantopere eſt auctus, ut horum ampliùs quadringenta millia cenſerentur. Verum hæc ipſa Neophytorum incrementa bilem dudum commoverant Daifaſamæ, Japonum Imperatori, cui novos ſtimulos addidit Batavorum navarchus, Docebat hic Imperatorem, Patres Societatis non alium in finem advectos fuiſſe in Japoniam, quàm ut ſimulatione pietatis regnum turbent, avocent populos à Principum obſequio, & ad ſubeundum Hiſpanæ dominationis jugum perducant. Hanc ob cauſam à pleriſque Germaniæ Principibus, ab Ordinibus Fœderatis Batavorum, & ab Anglis tanquam publicæ rei turbatores expulſos fuiſſe. Religionem porrò quàm docerent, non eſſe veram illam

& ſinceram Chriſti legem, ſed variis ſuperſtitionibus & commentis adulteratam. His attonitus Imperator in Chriſtianos tanta mox immanitate debacchari cœpit, ut nec Nerones & Diocletiani atrociùs in eoſdem animadverterint. Interea Batavi omne cum Japonibus commercium, eoque impietatis ſunt progreſſi, ut, cùm aditus in Japoniam Europæis aliter haud ampliùs pateret, per calcatam ſacrilegis pedibus Crucis Chriſti effigiem illuc pergere non dubitârint.

3. *Quæ Japonum indoles?*

Bene multis, iiſque peculiaribus utuntur ritibus, ab Europæorum uſu & conſvetudine alienis. Caput nunquam obtegunt, barbam promittunt. Radunt comam plebii dimidiam, nobiliores totam, relicto in occipite cirro, quem oblongæ tæniæ inſtar, in humeros rejiciunt. Veſtis illorum manicata, defluit ad genua uſque, quam nobiles auro, argento, gemmiſque pretioſiſſimis diſtingvunt. Japones ſalutaturi quempiam, vel honorem delaturi, calceum vel crepidam exuunt. Hoſpitem ad ſe fortè inviſentem ſedentes excipiunt. Color nigricans lætitiæ; candidus contrà triſtitiæ illis ſignum eſt. Dentes carbone nigriores arte reddunt. Medicamentis utuntur crudis, acribus, multoque ſale conditis. Sangvinem nunquam mittunt. Mu-

ſicus noſter concentus illis, perinde atque illorum nobis deſipit. Acinaces geminos è latere ſuſpendunt. Cæterum Japones Chriſtiani, præcipuè verò Martyres, tot tantaque virtutum planè heroicarum edidêre ſpecimina, quanta vix univerſa recenſet Hiſtoria Eccleſiaſtica.

CAPUT II.

De Regnis Africanis & Americanis.

§. I.

De Africa.

1. *In quas præcipuè partes Africa dividitur?*

In tres primarias. Prima complectitur Regiones Africanorum ſubalbicantium, nempe Barbariam, Ægyptum, Biledulgerid & Zaaram. Altera nigricantium, nempe Nigritaniam, Nubiam & Gvineam. Tertia Abiſſinam ſuperiorem & inferiorem, ſive Æthiopiam. Nos Africam dividemus generatim in Borealem & Auſtralem

2. *Quid de Africa Boreali ſummatim dicendum?*

Complectitur hæc Barbariam, Ægyptum, Biledulgerid, Zaaram, Nigritaniam & Gvineam. Ægypto olim peculiares præerant Reges: Barbaria hodierna, quondam Africa minor dicta. Carthaginenſibus primùm, dein Romanis ſubjecta erat. Sæculo V. Africam ab Imperio Romano avellebant Vandali; qui

tamen à Belisario Cæsaris Justiniani Archistratego coacti iterum sunt solum vertere, postquam Reges seni ibidem centum & ampliùs annis regnaverant. Sæculo VII. Saraceni in Africa minore & Ægypto consedêre. Hodie Barbaria ad Maris Mediterranei oram procurrens, tres complectitur Respublicas, Tripolitanam, Tunetanam, & Algerianam, omnes Turcis vectigales. Regnum Marochii & Fezzæ ad Occanum protenditur. Has Africæ Regiones altero statim à Christo nascente Sæculo veræ fidei lumen ita collustravit, ut brevi temporis spatio incolæ omnes Christo nomen darent. In sola Ecclesia Africana ante Vandalorum irruptionem Episcopi ampliùs sexcenti numerabantur. At enim tam copiosa Fidei lux per Vandalos Arianos primùm, dein per Saracenos Machometanos penitùs extincta est. Tertullianus Doctorum Ecclesiæ antiquissimus; Sancti item Augustinus, Cyprianus, Fulgentius, pluresque alii ex Africa oriundi, Sacris ibidem præerant, dum ager ille Africanus pulcherrimè efflorescebat.

3. *Quid de Africa Australi memorandum?*

In Abassia sive superiore Æthiopiæ parte magnus Neguz, quem alii Presbyterum Joannem nulla veri specie appellant, non pauca regni sui antiquitate Abissini magnificenti-

us quàm veriùs meminsse solent. Regina Saba, quæ Salomonis sapientiam exploratura Hierosolymam contenderat, illic regnasse postque suum ex urbe Solymæa reditum leges ac ceremonias Judaicas introduxisse perhibetur. Novæ porrò legis tempore Abissini à Reginæ Candacis Eunucho, quem S. Philippus Diaconus sacro fonte abluit, Christianæ Religionis, dogmatis imbuti fuêre. Inde invalescente Eutychetis & Dioscori hæresi, penè omnia pessumivêre.

4. *Quinam cæteri Reges Africani?*
Regionem Biledulgerid, Rex Taspiletanus, Nigritaniam Tombutanus, Nubiam Dancalanus, extremam Africæ partem Rex Congi Imperator Monomotapæ sub sua tenet ditione. Sed & Hispaniæ, Lusitaniæ, & Angliæ Reges, cum Batavorum Republica ex hac orbis parte sibi suam quisque particulam decerpsêre.

§. 2.
America.

1. *An priscis etiam temporibus ex hac orbis parte quidquam innotuit?*
Verisimile videtur, Phœnices & Carthaginenses quandam illius habuisse notitiam; tametsi eorum haud multi admodum illuc pervene-

rint, cum ob exiguam rei nauticæ peritiam, tum ob iter longiſſimum, multis periculis impeditum. Plato ſapientiſſimus ſuis in commentariis de hac orbis parte mentionem ingerit ſub nomine magnæ Inſulæ Atlantis, quam amplioribus limitibus circumſcribit, atque Aſiam & Africam ſeorſum ſumptam; addit dein, hanc Inſulam iterum evanuiſſe.

2. *Quid de Americæ rebus compertum habemus?* Ante Hiſpanorum & Luſitanorum in Americam adventum perparùm conſtare de illa potuit Anno 1492. Chriſtophorus Columbus, Genuenſis, Inſulas Americanas; poſt hunc verò anno 1497. Americus Veſputius, Florentinus. Americam ipſam, ab inventore ſic appellatam detexit. Nec multò poſt Hiſpani duo præcipuè Regna Mexicanum & Peruanum in ſuam redegêre poteſtatem. Numerant hi in America Archiepiſcopatus ſex cum quatuor & triginta Epiſcopatibus. Regnum Peruanum ob auri argentique vim ingentem, quotannis in Hiſpanias deportari ſolitam, præ reliquis celebratur. Priſci Reges Peruani auro tantopere abundabant, ut non modò vaſa omnia è præſtantiſſimo hoc metallo conficienda; ſed vel ipſa delubrorum quorundam tecta aureis laminis obtegenda curaverint.

3. *Qui-*

3. *Quinam Europæ Principes potissimas Americæ Regiones obtinent?*

Hispani, ut dictum est, Regnum Mexicanum & Peruanum præter alias Provincias; Lusitani Brasiliam, Galli Canadam, sive novam Franciam; Angli Virginiam; Batavi Oram maritimam, in Guajanensi tractu possident. Sunt insuper in America plures alii populi, sui etiam nunc juris & municipii, moribus ritibusque efferati, cum aliquot Regulis.

Observationes ad quartam partem.

1. *Quænam dicuntur Indiæ Orientales, quænam Occidentales?*

Quæ in Asia sitæ sunt, Indiæ Orientales, utpote ortum spectantes. Quæ verò in America, Indiæ Occidentales vulgo appellari solent, quod hæc orbis pars solem respicit occidentem. Reapse Indiæ appellatio nonnisi soli-us Indiæ Asiaticæ propria est.

2. *Quis erat Confucius?*

Philosophus Sinensis, Romano neutiquam inferior. Hic anno quingentesimo quinquagesimo primo ante Christi ortum natus. Imperium Sinicum, ipsosque adeò Imperatores & rexit consiliis, dum viveret, & post obi-

tum sapientissimis, quos reliquit libris, effatisque hodieque gubernat. Hunc falsa coluisse numina, nemo etiam eorum, qui cultum illis adhibent in Sina, dicere unquam est ausus. Ab Atheorum verò dementia quam longè non ipse tantùm, sed prima Sinarum ætas omnis abfuerit, antiquissima Sinensium codicum, & certissima monumenta declarant. Hunc Sinæ ut virum eximiè sapientem venerari, summoque honore in hunc usque diem prosequi pergunt.

3. *Quo pacto florentissimas olim probèque Catholicas Asiæ & Africæ Regiones secta Mahometana, aliaque hujusmodi pestes infecère?*

Procul dubio mali hujus causa præcipua erat, peccatorum mensura completa, totque divinorum donorum, quibûs incolæ in suam perniciem malè usi sunt, neglectus.

4. *Quomodo DEUS hæc tanta Ecclesiæ suæ detrimenta resarciebat?*

Eo ipso ferè tempore, quô in Africa & Asia à Saracenis & Turcis Christianæ Fidei lumen extinctum, in Europæ Regnis Provinciisque aliis atque aliis accensum est. Cùm verò ante annos ducentos Lutherus, & Calvinus plurimos à Christi ovili seduxissent, DEUS

ex Indiæ & Americæ gentibus ad idem ovile longè plures per viros Apoſtolicos adducendos curavit.

5. Ecquis igitur rei Chriſtianæ ſtatus apud Indos & Americanos?

Præterquam quod ab annis amplius ducentis Regna integra, Provinciæque ampliſſimæ, in America præſertim, Religionem Catholicam ſint amplexatæ, gentes illæ in hanc usque diem Chriſti ovile gregatim ſubeunt, ex quibus quàm plurimi ſunt, qui ſingulari Religionis ſtudio & fervore Chriſtianis Europæis ſupinam ignaviam, torporem, rerúmque divinarum incuriam exprobrent.

❀ ❀)(o)(❀ ❀

Tabula Chronologica
Europæ Regum Successionem exhibens.

Reges Germaniæ, sive Imperatores vide ad Calcem Opusculi tertii.

Cœptū Regnū	Reges Lusitaniæ.	Anni Regni	Synchronismus evētuū memorabiliū
1090.	Henricus *Burgundus Francorum è Regio sangvine Comes Lusitaniæ.*		
1139	1. Alphonsus,	46	Mauri è Lusitaniâ pulsi.
1185	2. Sanctius I.	27	
1212.	3. Alphonsus II.	11.	
1223.	4. Sanctius II.	25	
1248.	5. Alponsus III.	31	
1279.	6. Dyonisius.	46	Conjux S. Elisabetha.
1325.	7. Alponsus IV.	32	
1357.	8. Petrus.	10	
1267.	9. Ferdinandus.	16	
1384.	10. Joannes I.	50	
1434.	11. Edvardus.	4	
1438.	12. Alphonsus V.	43	
1481.	13. Joannes II.	14	Vascus Gama ad Indos navigat 1490.
1495.	14. Emanuel.	26	

S.

1521.	15. Joannes III.	36	S. Francis. Xaxer. ad Indos 1540. mittitur
1557	16. Sebastianus.	21.	Occiditur in Africa 1578.
1578.	17. Henricus.	2.	Erat Cardinalis, & Patruus Sebastiani.
1580	18. Philippus I.	18.	Simul Rex Hispaniæ dictus II.
1598.	19. Philippus II.	23	Rex Hispaniæ III.
1621	20. Philippus III	19	Rex Hispaniæ IV.
1640	21. Joannes IV.	16	Pulsi Hispani.
1656	22. Alphonsus VI.	11.	Deposito succedit.
1697.	23. Petrus II.	39.	Frater.
1707.	24. Joannes V.		

Reges Hispaniæ.

Cœptū Regnū	Reges Gothi Ariani.	Anni Regni	Eventus memorabiles.
414	1. Ataulphus.	1.	Ab A. 408. imperāt
415	2. Sigericus	M. 6	in Gallicia Reges
416	3. Wallia.	13.	Svevi usque ad An-
429	4. Theodoricus I.	23.	584. què ejecti à
451	5. Thorismundus	2.	Leovigildo.
453	6. Theodoricus II.	13.	
466	7. Evaricus.	18.	Pelluntûr ex Hispa-
484	8. Alaricus.	23.	nia Romanorum
507	9. Gesalicus.	4.	reliquiæ.
511	10. Theodor. III.	15.	
526	11. Amalaricus.	5.	

✲ ✲)(o)(✲ ✲

531	12. Theuda.	17	
548	13. Thaudegisill9	1.	
549	14. Agila.	5.	
554	15. Athanagildus	13.	
567	16. Luiba I.	1	
568.	17. Leovigildus.	18	Filium S. Hermenegildum ob fidem occidi jubet.
	Gothi Reges Catholici.		
586	18. Recaredus I.	15	
601	19. Luiba II.	2	
603	20. Vittericus.	7	
610	21. Gonderamus.	2	
612	22. Sesibutus.	9	
621	23. Recaredus II.	3. M.	
621	24. Suintilla.	10	
631	25. Sisenandus.	5	
636	26. Suintilla II.	4	
640	27. Tulca.	2.	
642	28. Chindesuinta.	7.	
649	29. Recisvindus.	23	
672	30. Wamba.	8	
680	31. Ervigius.	7	*Rex* Religiossimus.
687	32. Egica.	15	
701	33. Witiza.	9	
710	34. Rodericus.	3	
			Mauri occupant Hispaniam 713.

Re-

	Reges Aſturiæ & Legionis.		
717	1. Pelagius.	18.	
736	2. Favila.	2.	
738	3. Alphonſus I.	19.	
757	4. Froila.	11.	
768	5. Aurelius.	6.	
774	6. Silo.	9.	
783	7. Mauregattus.	6.	Tyrannus is fuit.
789	8. Veremundus I.	2.	Pariter Tyrannus.
791	9. Alphonſus II.	33.	
824	10. Ramirus I.	26.	
850	11. Ordonius I.	12.	
862	12. Alphonſꝰ III.	48.	Incipiunt Reges Navarræ 872.
910	13. Garcias.	3.	
913	14. Ordonius II.	9.	
923	15. Froila II.	1.	
924	16. Alphonſꝰ IV.	6.	
931	17. Ramirus II.	19.	Incipiunt Comites Caſtiliæ 930.
950	18. Ordonius III.	5.	
955	19. Ordonius IV.	1.	
956	20. Sanctius I.	12.	
967	21. Ramirus III.	15.	
982	22. Veremundꝰ II	17.	
999	23. Alphonſus V.	28.	
1027	24. Veremūdꝰ III	10.	Occiditur à Ferdinando Comite Caſtiliæ, qui ſuccedit.

	Reges Castiliæ.		
1036	1. Ferdinandus I.	30.	Incipit Regnum Arragoniæ 1035.
1065	2. Sanctius II.	7	
1072	3. Alphonsus VI.	37.	Mauris Toletanam urbem eripit.
1109	4. Alphons. VII.	13	Adfuit præliis omnino 50.
1122	5. Alphons. VIII.	35	
1157	6. Sanctius III.	1	Ferdinandus II. Rex Legionis solius, Alphonsi VIII. filius, regnat simul cum Sanctio.
1158	7. Alphonsus IX.	55	
1214	8. Henricus I.	3	
1217	9. Alphonsus X.	9	
1226	10. S. Ferdin. III.	25	Sanctorum Catalogo adscriptus contra Mauros sæpius Victor.
1252	11. Alphonsus X.	32	Dictus Astrologus, & sapiens, electus Imperator.
1284	12. Sanctius IV.	11	
1295	13 Ferdinand IV	17	
1312	14. Alphons. XII.	38	
1350	15. Petrus.	17	Dictus crudelis.
1369	16 Henricus II.	10	
1379	17 Joannes I.	11	
1390	18. Henricus III.	16	Dictus Valetudinarius
1406	19. Joannes II.	48	
1454	20. Henricus IV.	20	
1474	21. Ferdinandus V.	31	Dictus Catholicus ob Mauros plenè fugatos 1492. Ex

	E Domo Austriaca Hispaniæ Reges.		Arragoniæ Rege, Hispaniæ Monarcha. S. Inquisitio inducta, America inventa *1492.*
1504	22. Philippus I.	12.	Inter Cæsares V.
1516.	23. Carolus I.	42.	Batavi ab Hispanis divulsi; Lusit. adjuncti.
1558.	24. Philippus II.	40.	
1598.	25. Philippus III.	22.	Judæi 900000. ex Hispania pulsi.
1621	26. Philippus IV	44	Lusitani iterum separati *1640.*
2665	27. Carolus II.	35.	
	Ex Domo Borbonica.		
1700.	28. Philippus V.		
1723	29. Ludovicus I.		
1724	30. Denuo Phil. V		

Franciæ Reges.

Cæptū Regnū.	*E prima stirpe Merovingorū*	*Anni Regni*	*Synchronismus evētuū memorabiliū*
420	1. Pharamundus.	8	Burgundiæ Regnum An. 408. cæptum, Franciæ Regno junctum A. 534.
429	2. Clodio.	20	
448	3. Meroveus.	10	
458	Childericus I.	24	

482.

482	5. Clodoveus I.	29	Cæsis prodigiosè Germanis A. 496. amplectitur Christi fidem.
511	6. Childebert9 I.	49	An. 511. Initium Regni Austrasiæ.
560	7. Clotarius I.	2	
562	8. Cherebertus.	9	
571	9. Chilpericus I.	22	
584	10. Clotarius II.	45	
629	11. Dagobertus I.	15	
644	12. Clodoveus II.	17	A Clodoveo II. Reges undecim otio & voluptatibus toti se dedunt.
660	13. Clotarius III.	4	
664	14. Theodoric9 I.	0	In Monasterium detrusus.
664	15. Childeric9 II.	3	
667	Theodori. iterũ.	23	
690	16. Clodove9 III.	4	
694	17. Childebert. II	17	
711	18. Dagobert9 II.	5	
716	19. Clotarius IV.	0	
716	20. Chilperic9 II	5	
720	21. Theodoric. II	15	
735	*Anarchia.*	7	A. 742. natus Ingelhemii Carolus M.
742	22. Childeric. III	10	Attonsus in Monachum: eligitur Pipinus Caroli M. Pater.
	Reges Carolingi.		
752.	23. Pipinus.	17	A. 756. adstitit Papæ

768	24. Carolus M.	47	contra Aistulphum Longobard. Regem. Imperator coronatus A. 800.
814	25. Ludov. Pius.	26	
840	26. Carol. Calv.	38	
877	27. Ludov. Balb.	2	
879	28. Lud. & Carol.	5	
885	29. Carol. Crass.	3	
888	30. Odo.	10	Regni Burgundici secundi initium 888.
898	31. Carolus simpl.	25	Initium Regni Arelatensis.
923	32. Rudolphus.	33	
936	33 Lud Trāsmar.	18	FinisRegniArelatēsis
954	34. Lotharius.	32	
986	35. Lud. V. Iners.	1	Distractæ Galliarum Provinciæ.
	Reges Capetingi.		
987	36. Hugo Capetus		
996	37. Robertus.	36	Secundi Regni Burgund. fini 1033.
1033	38. Henricus.	28	
1060	39. Philippus.	48	Normanni Saracenos pellunt è Sicilia An: 1033.
1108	40. Ludovic. VI.	29	
1137	41. Ludovic. VII.	44	Crassus.
1180	42. Philippus II.	43	
1223	43. Ludov. VIII.	3.	Conjunctæ iterum Provinciæ.
1226	44. S. Ludov. IX.	44	

1270	45. Philipp9 III.	15	
1285	46. Philipp. IV.	30	Pulcher. Deletus
1315	47. Ludovicus X.	1	Templariorum Ordo A. 1207.
1316	48. Philippus V.	5	Longus.
1322	49. Carolus IV.	6	Pulcher.
	Ex Domo Vallesia.		
1328	50. Philippus VI.	23	Initium lineæ lateralis Valesiorum.
1350	51. Joannes I.	13	Bella cum Anglis.
1304	52. Carolus V.	17	Sapiens.
1380	53. Carolus VI.	42	
1421	54. Carolus VII.	39	A. 1429. Galliæ liberatrix Joanna de Arc, puella Aurel.
1461	55. Ludovic9 XI.	21	
1483	56. Carolus VIII.	14	
1498	57. Ludovic. XII	17	
1515	58. Franciscus I.	32	Bella gerit cum Carolo V.
1547	59. Henricus II.		
1556	60. Francisc9 II.	12	
1560	61. Carolus IX.	1	
1574	62. Henricus III.	13	Clades Hugonottorũ.
		15	Cultrô occisus.
	Ex Domo Borbonica.		
1589	63. Henricus IV.	21	
1610	64. Ludov. XIII.	33	Svecorum adversùs

			Germaniam adjutor.
1642	65. Ludov. XIV.	72	Pulsi è Gallia Hære-
1715	66. Ludov. XV.		tici A. 1685.

Reges Italiæ.

Cœptũ Regnũ	*Reges Ostrogothi*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
476	1. Odoacer.	16	Herulorum Rex.
493	2. Theodoricus.	33	Boëtium & Symmachum necat.
528	3. Athalaricus.	8	
534	4. Theodatus.	2	
536	5. Vitiges.	4	
540	6. Theodobaldus	1	
541	7. Araricus.	M. 3	
541	8. Totila.	10.	
552	9. Tejas.	1	Narses advocat Longobardos.
	Reges Longobardi.		
568	1. Alboinus.	3	Initium Exarchatûs 568.
572	2. Clepho.	1	
	Anarchia.	12	
585	3. Antharius.	5	Svasu Theodelindæ
590	4. Agilulphus.	25	Bavaræ Cõjugis Christum sequitur 604.
616	5. Adevaldus.	10	
626	6. Ariovaldus.	12	Arianis favet.
638	7. Rotharis.	16	
654	8. Rodoaldus.	5	
659	9. Aripertus I.	3	Pulsi à Grimoaldo.
662	10. Gũdipert9 &	3	Beneventi Præfecto.

	Bertharit Fratres	1	Beneventi Præfecto.
663	11. Grimoaldus.	9	
673	12. Garibaldus.	M. 3	
673	13. Berthari tus.	17	Divinitùs revocatus
691	14. Cunipertus.	12	ad solium Princeps
			piissimus.
704	15. Luitpertus.	M. 8	
704	16. Ragumpertus	M. 5	
704	17. Aripertus II	8	
712	18. Aspirandus.	M. 3	
715	19. Luitprandus.	31	Magna pecuniæ vi
744	20. Hildebrand.	M. 7	redemit à Saracenis
750	21. Rachis.	6	corpus D. Augustini,
750	22. Aistulphus.		ac Ticinum trãsfert.
		6	Finis Exarchatûs A.
			452. quem Pipinus
			donat Ecclesiæ.
756	23. Desiderius.	18	Victus à Carolo M.
			A. 774.
	Successit Carolus M. & Imperatores cæteri Romano-Germanici.		
	Reges Siciliæ & Neapolis.		
1129	1. Rogerius III.	23	Comites ac Duces e
1152	2. Gvilhelmus I.	14	Normanorum Gente
1166	3. Gvilhelm. II.	32	ab A. 1038. præerant.
1189	4. Tancredus.	3	

1192	5. Henricus VI.	5	Imperator per Constantiam.
1197	6. Fridericus II.	53	Imp.) Rogerii III filiã.
1250	7. Conradus V.	4	Imp.) Rex Siciliæ.
1254	8. Manfredus.	11	
1265	9. Conradinus.		Ultimus Sveviæ Dux capite plexus Neapoli 1268. à Carolo Andegavensi.
	Reges ex Domo Andegavensi.		
1266	1. Carolus.	19	
	Reges solius Regni Neapolitani.		
1285	2. Carolus II.	23	
1309	3. Robertus.	33	
1343	4. Joanna I.	39	
	Ex alia linea Andegavensi.		
1382	5. Ludovicus I.	0	
1382	6. Car. III. Cytrachinus.	4	
1390	7. Ladislaus.	28	
1414	8. Joanna II.	0	
1414	9. Ludovic. II.	3	

Reges Siciliæ & Arragoniæ.

1282. Petrus III. Arragonũ Rex ob Constantiam Manfredi filiam Sicilia potitur post vesperas siculas regnat ann. 4.
1286. Jacobus I. 4.
1327. Fridericus II. 1.
1328. Petrus. 15.
1342. Ludovicus. 12.
1355. Frideric. III. 13.
1368. Maria. 24.
1402. Martinus I. 7.
1409. Martinus II. 1.
1410. Blanca. 2.

1417.

1417	10. Ludovic9 III.	16	1412. Ferdinandus. 4.
1434	11. Renatus.	43	1416. Alphonsus V. 42.
1480	12. Carolus IV.	2	1458. Joannes. 21.
1482	13. Ludovic9 XI. R. Galliæ.	11	1479. Ferdinandus V. Cathol. 36.
1494	14. Car. VIII Gal.	4	
	Reges Siciliæ & Neapolis ex Domo Hispanica.		
1503	15. Ferd. V. Cath: *Ex Domo Hispano Austriaca.*		
1515	16. Car. V. Imper.	43	
1558	17. Philippus II.	40	
1598.	18. Philipp. III.	21.	
1621.	19. Philippus IV.	44	
1665.	20. Carolus II.	35	
	Ex Domo Germano Austriaca.		
1700	21. Car. VI. Imp:		

Duces ac Reges Bohemiæ.

Cœptũ Regnũ	*Duces ac Reges Bohemiæ.*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
550	1. Zeccus.		
	2. Crocus.		
619	3. Libussa.	13	Urbs Pragensis conditur. 632.

632	4. Primislaus.	44.	
676	5. Nimislaus.	39	
715	6. Minatas.	20	
735	7. Vogenus.	20	
763	8. Venceslaus I.	22	
785	9. Cremovilius.	19	
804	10. Neclamus.	35	
839	11. Ostivizius.	17	
856	12. Borivorius I.	48	Christo primus dat nomen.
904	13. Spitigneus I.	2.	
906	14. Ladislaus I.	10	
916	15. S. Vencesl. II.	22	Occisus à fratre Boleslao.
938	16. Boleslaus I.	29	
967	17. Boleslaus II.	32	
999	18. Boleslaus III.	13	
1012	19. Jaromirus.	25	
1037	20. Bretislaus I.	18	
1055	21. Spitigneus II.	6	
1061	22. Ladislaus II.	25	Rex dicitur ab Henrico IV. Imp.
1086	23. Ladislaus III.	5.	
1092	24. Conradus I.	M. 8	
1092	25. Bretislaus.	8.	
1100	26. Borivorius II.	7.	
1107	27. Svatoplocus.	2	
1109	78. Ladislaus IV.	16	
1125	29. Sobieslaus.	15	
1140	30. Ladislaus V.	34.	Rex Bohemiæ 2dus.
1174	31. Sobieslaus II.	4	

1178	32. Fridericus.	12	
1190	33. Conradus II.	1	
1192	34. Vencesl. III.	1	
1193	35. Bretislaus.	3	Epiſcopus Prágẽſis
1196	36. Ladislaus VI.	0	Regni adminiſt.
	Reges continui.		
1196	37. Premislaus II	32	Dictꝰ etiã Othoca-
1231	38. Véceslaus IV	24	rꝰ quia chariſſimus
1255	39. Othocarus II	23	Othoni IV. Impe-
1278	40. Vencesl. V.	27	ratori. Pius.
135	41. Vencesl. VI.	1	Ultimꝰ è ſtirpe Pre
			mislai agricolæ.
1306.	42. Rudol. Auſtr.	1	
1307.	43. Henricus.	3	Regnum admini-
			ſtrans.
	Reges partim è ſtirpe Luxemburg partim Auſtriaci.		
1310.	1. Joannes.	36	
1346	2. Carolus IV.	32	Imperator.
1378.	3. Vẽcesl. Iners.	40	Imperator. (cũ.
1418	4. Sigiſmundus.	18	Imp. Bellũ Huſſiti-
1436	5. Albertus II.	3	Imperator.
1440	6. Ladislaus VII.	18	Filiꝰ Alberti, dictꝰ
1458	7. Geor. Podiebr.	13	poſthumus.
1471	8. LadislaꝰVIII.	45	
1516	9. Ludovicus.	10	
1526	10. Ferdinãdꝰ I.	37	E Domo Auſtriacã

1502.

1562	11. Maximilian I.	12	dehinc omnes Bohemiæ Reges simulq; Imperatores.
1575	12. Rudolphus.	37	
1608	13. Mathias.	9	
1617	14. Ferdinand. II	10	Turbæ Bohemicæ.
1627	15. Ferdinan. III.	19	
1646	16. Ferdinan. IV.	11	
1658	17. Leopoldus.	47	
1705	18. Josephus.	6	
1711	19. Carolus VI.		

Reges Hungariæ.

Cæptū Regnū	*Reges Hungariæ.*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
1000	1. S. Stephanus.	38	Rex Apostolicus dicitur, quia Christianam fidem toto Regno promulgat.
1038	2. Petrus.	4	Regno pulsus.
1042	3. Ovo.	2	
1044	Petrus restit.	2	
1044	4. Andreas I.	15	
1061	5. Bela I.	3	
1063	6. Salomon.	11	
1074	7. Geisa II.	3	
1077	8. S. Ladislaus I.	18	
1095	9. Colomannus.	19	
1114	10. Stephanus II.	18	
1132	11. Bela II.	10	
1141	12. Geisa III.	20	
1161	13. Stephan9 III.	12	

1172.	14. Ladislaus II.	M. 5	
1172	15. Stephanus IV.	M. 5	
1173	16. Bela III.	23	
1195	17. Emericus.	8	
1204	18. Ladislaus III.	M. 6	
1205	19. Andreas II.	30.	Privileg. Hungaric Auctor.
1235.	20. Bela IV.	25.	
1260	21. Stephanus V.	13.	
1273	22. Ladislaus IV.	18.	
1290	23. Andreas III.	11.	
1301	24. Venceslaus.	4.	Cogitur abdicare sceptrum.
1305	25. Otho Bavar.	5	
1310	26. Carol. Robert	32	
1342	27. Ludovic. M.	40	Zelò Ecclesiæ defendēdæ insignis.
1382	28. Maria.	1	
1383	29. Carolus.	3	
1387	30. Sigismundus.	51	Imperator.
1438	31. Alber. I. Aust.	2	Imperator.
1440	32. Ladislaus V.	4	
1444	33. Joan. Corvin.	8	
1452	34. Ladislaus VI.	26	
1458	35. Mathias Corv	32	
1490	36. Ladisl. VII.	26	
1516	37. Ludovicus II	11	
	Reges è Domo Austriaca continui & Imp.		
1526	38. Ferdinand. I.	38	

1563	39. Maximil. II.	9
1572	40. Rudolph9 II.	40
1608	41. Mathias.	10
1618	42. Ferdinand. II	18
1637	43. Ferdinād. III.	9
1646	44. Ferdinan. IV.	9
1658	45. Leopoldus.	29
1687	46. Josephus.	23.
1711.	47 Carolus VI.	

Duces & Reges Poloniæ.

Cœptū Regnū	*Duces & Reges Poloniæ.*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
650.	Lechus, & stirpis ejusdē nonnulli Duces.		
700	1. Cracus.	0	
700	2. Lechus I.	50	
750	Venda.		
	Regnum administrant aliquandiu 12. Palatini.		
760	3. Premislaus.	44	
804	4. Lechus II,	6	
810	5. Lechus III.	5	
815	6. Popielus I.	8	
823	7. Popielus II.	0	
	Anarchia.		
842	8. Pjastus.	19.	Stemma Piastorum.

861	9. Zemovitus.	31.	
892	10. Lechus IV.	21.	
913	11. Zemomislaus.	51.	
964	12. Miecislaus.	35.	Primus Chriſto dat nomen.
	Reges.		
999.	1. Boleslaus.	25.	
1025.	2. Miecislaus II.	9.	
1034.	3. Caſimirus.	25.	
1058.	4. Boleslaus II.	23.	Interfector S. Stanislai Epiſcopi, quare dignitate Regia excidit.
	Iterum Duces.		
1081	1. Ladislaus.	20.	In præliis 50. ſemper victor.
1102	2. Boleslaus III.	36.	
1139.	3. Ladislaus II.	7.	
1146	4. Boleslaus IV.	28.	
1174	5. Miecislaus.	4.	
1177	6. Caſimirus II.	17.	
1194	7. Lechus V.	33.	
1227	8. Boleslaus V.	52.	
1279	9. Lechus VI.	10.	
	Anarchia.		
1296	10. Ladislaus III.	4.	
1300.	11. Venceslaus.	6.	Simul Bohemiæ Rex.
1306	Ladisl. iterum.	27.	
1333	12. Caſimirus III.	57.	Piaſtorũ ultimus.

	Restituti Reges.		
1370	1. Ludovicus.	12.	Hungariæ idẽRex.
1386	2. Ladislaus IV.	48.	Ante Jagello Lithvaniæ Dux, à quo initium stemmatis Jagellonici.
1434	3. Ladislaus V.	10.	
1444	4. Casimirus IV	48.	SanctiCasim.Pater.
1492	5. Joann. Albert.	9.	
1501	6. Alexander.	5.	
1506	7. Sigismundus.	42.	
1548	8. Sigismundus II.	24.	
1572.	9. Henricus Vales.	M. 2.	Idem Henricus III Gal. Rex.
1576	10. Steph. Bathor:	11	
1587	11 Sigismund. III.	45.	Idem Sveciæ Rex.
1632	12. Ladislaus VI.	15.	
1648.	13. Joan. Casimir:	20	
1669.	14 Mich. Koribut	5.	
1674.	15. Joannes III.	22.	Schieskorsi è gẽte.
1698.	16. Augustus II.	36.	Elector Saxoniæ.
1734.	17. Augustus III.		Feliciter regnans.

Reges Angliæ.

Cœptũ Regnũ	*Collectis in unũ se prẽ Angliæ regnis.*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
800	1. Egbertus.	36.	Anglia Sedi Apostolicæ tributaria redditur.
837	2. Ethelvoldus.	20	
857.	3. Ethelbaldus.	3	
860	4. Ethelbertus.	6	

866	5. Ethelredus.	5	
871.	6. Alfredus.	29	
900	7. Edvardus..	23	
923	8. Adelstanus.	17	Aliis Ethelranus.
941	9. Edmundus	5	
946	10. Eldredus.	9	Aliis Elfridus.
955	11. Edvinus.	4	
959	12. Edgardus.	16	
975	13. S. Edvard. II.	4	
979	14. Ethelred. II.	37	
1016	15. Edmundus II.	1	Superatur à Danis,
1017	16. Canutus.	19	Simul Daniæ Rex.
1037.	17. Heroldus.	4	
1040.	18. Canutus II.	2	
1042.	19. Alfredus II.	1	Danos iterũ ejicit.
1043	20 S. Edvard. III	23	
1066	21. Heroldus II.	M. 10	Contra jus Regnũ involat.
	Reges è Ducibus Normanniæ.		
1066	1. Gvilielmus I.	21	Hæres Regni à S. Edvardo dictus
1087.	2. Gvilielmus II.	13.	pellit Heroldũ.
1099	3. Robertus.	0	
1100	4. Henricus I.	35	
1135.	5. Stephanus.	19	Obiit absque liberis
	Reges è Prosapia Comitum Andegavensium.		Regnum per Matrẽ
1154.	1. Henricus II.	34	obtinet filiam Hen-

1189.

1189.	2. Richardus I.	10	rici I. idem Hēricus
1199.	3. Joannes.	17	II. Hiberniæ quoque Rex 1162.
1216	4. Henricus III.	57	S. Thomas Cantuariensis occiditur.
1272.	5. Edvardus IV.	34	
1306.	6. Edvardus V.	19.	Franciæ Regem se primus dicit.
1326.	7. Edvardus VI.	51.	
1377.	8. Richardus II.	22.	
1399.	9. Henricus IV.	14	
1414	10. Henricus V.	9.	
1422	11. Henricus VI.	39.	
146	12. Edvardꝰ VII	22.	
1483	13. Edvardꝰ VIII.	0.	
1483.	14. Richard. III.	2.	
	Reges è Comitibꝰ de Richemond.		
1485	1. Henricus VII.	23.	Prius Defensor Fidei dein Auctor Schismatis Anglicani 1532. Restituere parabat rem Catholicam.
1509.	2. Henricꝰ VIII.	38.	
1547	3. Edvardus VI.	6	
1553.	4. Joanna.	0	
1553	5. Maria.	6.	
1558.	6. Elisabeth.	44.	Ecclesiam persequitur Mariam Stuartam capite plecti jubet 1587.
	Reges è stirpe Stuartorum.		
1603.	1. Jacobus.	22.	Tria Regna Scotiæ, Hyberniæ, Angliæ 1625.

			conjunguntur.
1625	2. Carolus I.	23	A subditis capite plexus 1648. Anglica Respublica
1648		11	annis 11. sub Crom-
1659		1	vello, & uno anno sub Richardo ejus filio.
1660	3. Carolus II.	25	
1685	4. Jacobus II.	4	Ob fidem Catholicā è Regno eject, 1688
1689.	5. Gvil. III. Nas-	12	Rex ob Annā Con-
1702	6. Anna. (sov.	11	jugem Jac. 3. filiā,
1714	7. Georgius I.	12	Elector Brunsvicē-
1727.	8. Georgius II.		sis omissô Jacob. III ad Regnum vocatus.

Duces & Reges Prussiæ.

Cœptū Regnū	*Duces & Reges Prussiæ.*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
1525.	Albertus.	43	Ord, Teut. Magnus
1568.	Albert. Frideric.	50	Mag. ad Lutherum deficiscit.
1618.	Joan. Sigismun:	1	Extincta stirpe Al-
1619	Georg. Gvilielm	21	berti ad Electores
1640	Frideric. Gvilel.	47	Brandeburg, transit Prussia.
1688.	Fridericus III.	13	A Leopoldo M.
1701	Idē Rex primus.	12	Rex dicitur 1701.

1713.	Frideric. Gviliel.		

Reges Daniæ.

Cœptũ Regnũ	*Reges Daniæ*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles*
930	1. Heroldus I.	50	Præcessêre alii Reges, quorũ tamẽ incerta successio.
980	2. Svenus I.	34	
1014.	3. Canutus II.	21	Angliā quoque & Norvegiā possedit.
1036.	4. Canutus III.	9	
1045.	5. Magnus.	4	
1049.	6. Svenus II.	27	
1074.	7. Heroldus II.	2	
1076	8. S. Canutus IV.	9	A suis in odium Fidei occisus in Templo An. 1084.
1085	9. Olaus.	10.	
1095.	10. Ericus III.	7	
1102.	11. Heroldus III.	33	
1135.	12. Ericus IV.	4	
1139.	13. Ericus V.	8.	
1147	14. Canutus V.	8.	
1155	15. Svenus III.	2.	
1157	16. Valdemarus I.	28.	
1185	17. Canutus VI.	18.	
1202	18. Valdemar. II.	40	
1241.	19. Ericus VI.	8.	
1250	20. Abel.	2	
1252.	21. Christophor:	7	
1259.	22. Ericus VII.	27	

1280	23. Ericus VIII.	35	
1321	24. Christoph. II.	12	
1333	25. Valdemar. III	42	
1376	26. Aquinus.	37	
1412	27. Ericus IX.	26	Simul Rex Sveciæ.
	Anarchia.		
1444.	28. Christop. III.	4	Sveciæ Rex.
1448	29. Christianus I	34	Theodorici Comit. Oldenburg. filius.
1482	30. Joannes.	32	Sveciæ Rex.
1513	31. Christianus II	10	Sveciæ Regno depulsus.
1523	32. Fridericus I.	11	
1534	33. Christian. III	24	Sectam Lutheri in Daniam invehit.
1559	34. Fridericus II	29	
1588	35. Christian. IV	60	
1648	36. Frideric. III.	22	
1670	37. Christian. V.	29.	
1699	38. Frideric. IV.		

Reges Sveciæ.

Cæptũ Regnũ	Reges Sveciæ.	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
1150	1. S. Ericus X.	10	Reges Sveci annis ante Christũ 2200. meritò sũt suspecti: Certũ tamen, sæculo IX. sub Rege Biorno tempore Caroli M. prædicatũ in Svecia Evangeliũ.
1160	2. Carolus VII.	8	
1168	3. Canutus.	24	
1162	4. Surchetus III.	18	
1210	5. Ericus XI.	8	
1218	6. Joannes I.	4	
1222	7. Ericus XII.	28.	

1250	8. Valdemarus.	16	
1276	9. Magnus II.	6	
1282	10. Birgerus.	43	
1326	11. Magnus III.	10	
1336	12. Albertus.	25	
1361	13. Margaretha.	35.	Valdemari III. Daniæ Regis filia.
1396	14. Ericus XIII	42	Simul Rex Daniæ.
1438	15. Christophor:	10	Daniæ Rex.
1448	16. Carolus VIII	10	
1458	17. Christianus I	12	Daniæ Rex.
1470	18. Steno Prorex.	13	
1483	19. Joannes.	30	Daniæ Rex.
1513	20. Christian. II.	10	Ob Tyrannidem Regnô pulsus.
	Reges è stirpe Vasorum.		
1523	21. Gustavus I.	37	Lutherum sequitur cum toto Regno.
1560	22. Ericus XIV.	8	
1568	23. Joannes.	24	
1592	24. Sigismundus	7	Ejectus, quia Catholicus.
1599	25. Carolus IX.	12	
1611	26. Gust. Adolph	22	Miserè vastat Germaniam.
1633	27. Christina.	21	Regnum ultrò dimittit, ut Ecclesiæ Cath. det nomen.
1654	28. Carol. Gust:	6	
1660	29. Carolus XI.	37	
1697	30. Carolus XII.	21	

1718.

1718	31. Ulrica Eleonora.		Soror Caroli XII. & Friderici I. Hasso-Cassellani Principis Conjux.
1720	32. Fridericus I.		Regnum fit electivum.

Duces & Monarchæ Russici.

Cœptũ Regnũ	*Duces & Monarchæ Russici.*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
989.	1. Volodomir9 I.		Christo nomen dat Basilius exinde dictus.
	2. Jaroslaus I.		
	3. Volodomir. II.		
	4. Volsevolodus I		
	5. Volsevolod. II.		
	6. Volsevol. III.		
	7. Volsevol. IV.		
	8. Volsevolod. V		
	9. Volsevol. VI.		
	10. Volsevol. VII		
	11. Volsevo. VIII		
	12. Volsevol. IX.		
	13. Georgius I.		
	14. Demetrius I.		
	15. Georgius II.		
	16. Jaroslaus II.		
	17. Alexander.		
	18. Daniel.		

	19. Joan. Caleta I.		Moſcoviæ ſedem figit, & Magni Ducis nomen aſſumit.
	20. Simon.		
	21. Joannes II.		
	22. Demetrius II.		
1400	23. Baſilius II.		
	24. Georgius III.		
	25. Baſilius III.		
	26 Joan. Baſilovicz.		
	27. Baſilius IV.		
1540	28. Jo. Baſilov. II.		
1584	29. Fedor Ivanovicz.		
1587.	30. Boris Gudenow.		
1605	31. Fedor Boriſſowicz.		
1605	32. Demetrius.		
1606	33. Zuſki Baſilowicz.		
1611	34. Ladislaus.		Sigiſmundi Polon: Regis filius.
1613	35. Mich Federowicz.	33	
1647	36. Alexi Michalowicz.	16	
1676	37. Fedor Alexiewicz.	6	
1682	38. Joan. & Petro Alexiewicii.	14	
1696	39. Petrus ſolus.	29	Imperatoris Ruſſici titulum aſſumit A. 1721.
1725	40. Catharina.	2	
1727	41. Petrus II.		

Orientis Imperatores Græci.

Imperatores Romano Græcos usque ad tempora Caroli M. vide Opusculo 3.

Cœptū Regnū	*Orientis Imperatores Græci.*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
802	1. Nicephorus.	9	
811	2. Michàél Curopalat.	2	
813	3. Leo Armenus.	7	
820	4. Michàél II. Balb.	9	
829	5. Theophilus.	12	
842	6. Michàél III.	25	Nero & Sardana
867	7. Basili Macedo.	18	palus sui Sæculi.
886	8. Leo Philosophus.	25	
911	9. Alexander.	1.	
912	10. Constantin. VIII.	47	Porphyrogeni-
959	11. Roman. Porphyr.	4	tus.
963	12. Nicephor. Phocas	6	
969	13. Joannes Zimisces.	6	B. V. Cultor sin-
975	14. Basil. & Const IX.	53	gularis.
1028.	15. Romanus.	5	
1034	16. Michàél Paphlago.	8	
1042	17. Michà. Calæphat.	M. 4	
1042	18. Constantinus X.	12.	Monomachus.
1054	19. Theodora.	1	
1055	20. Michàél Stratiota.	1	
1057	21. Isaacius Cōnenus.	2	

1059	22. Cõſta. XI. Ducas	7	Multùm graſſantur Turcæ.
1067	23. Roma. Diogenes.	3	Turcas ſæpius vicit.
1071	24. Michàél Ducas.	7	
1078	25. Nic. II. Botoniat.	3	Attonſus in Monachum.
1081.	26. Alexiꝰ Comnenꝰ	37	1099. capta Jeroſolima; ſtetit ibi
1118.	27. Joan. Comnenus	24	Regnum ſub Re-
1143	28. ManuelComnen	38	gibus novem an-
1180	29. Alex. II. Comne:	3	nos 88.
1183.	30. Andronicus.	2.	Crudeliſſimis ſuppliciis, affectus obiit.
1185.	31. IſaaciusAngelus	10	
1195.	32. Alexiꝰ Angelus.	8	*Capta 1204. Conſtantinopoli latini Imp.*
1203.	Iſaacꝰ reſtitutus.	M. 7	
1204	33. Alex. Mirtillus.	M. 2	1204. Baldvin. Comes Flādriæ 2.
1204	34. Theod. Laſcaris.	18	1206. Henricus Fr. 10.
1222	35. Joannes Ducas.	33	
1255	36. Theodor. junior.	4	1216. Petrus. M. - 216. Robertꝰ 11
1259	37. Joannes IV.	4	1227. Baldvinꝰ II
		22	- - - - 34.
1262.	38. Mich. Paleolog.	42	Imperatores
1282	39. Andronicus II.	13	Græci interea
1325	40. Andr. III. Paleol.		reſidebant Adrianopoli.

1338	41. Joa. Cātacuzenꝰ.	15	1204. Cœptū ab Alexio Commeno Imperium
1354	42. Joan. VI. Paleol.	28	
1384	43. Andronicus IV.	3	
1386	44. Manuel Paleol.	31	Trapezunutinū
1418	45. Joan. VII. Paleol	27	eversum 1462. à Machomete II
1445	46. Constatinus XII.	8	Capta Constantinopolis 1453.

Imperatores Turcici.

Cœptū Regnū	*Imperatores Turcici*	*Anni Regni*	*Eventus memorabiles.*
1300.	1. Ottomannus.	26	
1327	2. Orchanus.	32	
1357	3. Amurathes I	31	
1388.	4. Bajazethes.	14	Sedes Adrianopoli.
1402	5. Josue.	2	
1404	6. Solimannus I.	7	
1411	7. Moyses.	3	
1413	8. Machomet I.	8	
1421.	9. Amurathes II.	30	Antagonista Scanderbegus.
1451.	10. Machomet II	30	Sedes Constantinopoli 1453.
1481.	11. Bajazeth II.	31.	
1512	12. Selimus I.	8	
1520	13. Solimannꝰ II	46	Multas in Hungaria urbes expugnat: Rhodum capit.
1566	14. Selimus II.	8	

1574.	15. Amurath. III.	20	1571. Insula Cyprus capta.
1595.	16. Machom. III.	9	Eodem Anno celebris victoria ad Naupactum.
1604	17. Achmet.	13	
1617.	18. Osmannus.	4	
1621.	19. Mustapha.	1	
1623	20. Amurath. IV.	17.	
1640.	21. Ibrahim.	8	
1648	22. Machom. IV.	39	1669. Cretā occupat.
1687.	23. Solimānus III	3	1683. obsidio Viennensis.
1691.	24. Achmet II.	5	
1695.	25. Mustapha II.	7	
1703.	26. Achmet III.		

❀❀)(o)(❀❀

COROLLARIUM

Regni Poloniæ & M. D. Lithvaniæ Senatores & Ministros Status suo ordine exhibens.

Archiepiſcopus Gneſnenſis Primas, Primusq; Princeps.
Archiepiſcopus Leopolienſis.
Epiſcopus Cracovienſis Dux Severiæ.
Epiſcopus Vladislavienſis & Pomeraniæ
Epiſcopus Vilnenſis. | alternant.
Epiſcopus Poſnanienſis. |
Epiſcopus Plocenſis.
Epiſcopus Varmienſis & Sambienſis S.R.I. Princeps. | alternãt
Epiſcopus Luceorienſis & Breſtenſis. |
Epiſcopus Premislienſis.
Epiſcopus Samogitiæ ſeu Miednicenſis.
Epiſcopus Culmenſis & Pomeraniæ.
Epiſcopus Chełmenſis.
Epiſcopus Kijovienſis & Czerniechovienſis.
Epiſcopus Camenecenſis.

E-

Epiſcopus Smolenſcenſis.
Epiſcopus Livoniæ & Piltinenſis.

Senatores Sæculares.

Caſtellanus Cracovienſis,
Palatinus Cracovienſis.
Palatinus Poſnanienſis.
Palatinus Vilnenſis. } alternant.
Palatinus Sandomirienſis.
Caſtellanus Vilnenſis,
Palatinus Caliſſienſis.
Palatinus Trocenſis.
Palatinus Siradienſis.
Caſtellanus Trocenſis,
Palatinus Lancicienſis,
Capitaneus Generalis Samogitiæ.
Palatinus Breſtenſis, Cujavienſis.
Palatinus Generalis Kijovienſis.
Palatinus Inovladislavienſis.
Palatinus Generalis Ruſſiæ.
Palatinus Volhyniæ.
Palatinus Podoliæ.
Palatinus Smolenſcenſis,
Palatinus Lublinenſis.
Palatinus Polocenſis.
Palatinus Belzenſis.
Palatinus Novogrodenſis,

Palatinus Plocensis.
Palatinus Vitebscensis.
Palatinus Generalis Masoviæ.
Palatinus Podlachiæ.
Palatinus Ravensis.
Palatinus Brestianensis.
Palatinus Culmensis.
Palatinus Mscislaviensis.
Palatinus Mariæburgensis.
Palatinus Braclaviensis.
Palatinus Pomeraniæ.
Palatinus Minscensis.
Palatinus Livoniæ.
Palatinus Czerniechoviensis.

Notandum, quod tres Castellani, nimirum Cracoviensis, Vilnensis & Trocensis, & unus Capitaneus Samogitiæ inter Palatinos stalla sua in Senatu occupant.

Castellani Majores.

Castellanus Posnaniensis.
Castellanus Sandomiriensis.
Castellanus Calissiensis.
Castellanus Woynicensis.
Castellanus Gnesnensis.
Castellanus Siradiensis.

Caſtellanus Lanciciensis.
Caſtellanus Samogitiæ.
Caſtellanus Breſtenſis Cujavienſis.
Caſtellanus Kijovienſis.
Caſtellanus Inovladislavienſis.
Caſtellanus Leopolienſis.
Caſtellanus Volhyniæ.
Caſtellanus Camenecenſis.
Caſtellanus Smolenſcenſis,
Caſtellanus Lublinenſis.
Caſtellanus Polocenſis.
Caſtellanus Bełzenſis.
Caſtellanus Novogrodenſis.
Caſtellanus Plocenſis.
Caſtellanus Witebſcenſis.
Caſtellanus Czernenſis.
Caſtellanus Podlachiæ.
Caſtellanus Ravenſis.
Caſtellanus Breſtianenſis.
Caſtellanus Culmenſis.
Caſtellanus Mscislavienſis.
Caſtellanus Elbingenſis.
Caſtellanus Braclavienſis.
Caſtellanus Gedanenſis.
Caſtellanus Minſcenſis.
Caſtellanus *Livoniæ.*
Caſtellanus Czerniechovienſis.

Officiales Majores ſeu Miniſtri Statûs Senatores.

Supremus Mareſchalcus Regni.
Supremus Mareſchalcus M. D. L.
Cancellarius Regni Supremus.
Cancellarius M. D. L. Supremus.
Procancellarius Regni.
Procancellarius M. D. L.
Theſaurarius Supremus Regni.
Theſaurarius Supremus M. D. L.
Mareſchalcus Curiæ Regni.
Mareſchalcus Curiæ M. D. L.

Caſtellani Minores.

Caſtellanus Sandecenſis.
Caſtellanus Medereceṅſis.
Caſtellanus Viſlicenſis.
Caſtellanus Biecenſis.
Caſtellanus Rogozinenſis.
Caſtellanus Radomienſis.
Caſtellanus Zavichoſtenſis.
Caſtellanus Lendenſis.
Caſtellanus Sremenſis.
Caſtellanus Zarnovienſis.

Castellanus Małogostensis.
Castellanus Wielunensis.
Castellanus Premisliensis.
Castellanus Haliciensis.
Castellanus Sanocensis.
Castellanus Chełmensis.
Castellanus Dobrzynensis.
Castellanus Połaniecensis.
Castellanus Premetensis.
Castellanus Crivinensis.
Castellanus Czechoviensis.
Castellanus Naclensis.
Castellanus Rospiriensis.
Castellanus Biechoviensis.
Castellanus Bidgostiensis.
Castellanus Brezinensis.
Castellanus Krusvicensis.
Castellanus Oświecimensis.
Castellanus Camenensis.
Castellanus Spicimiriensis.
Castellanus Inovlodensis.
Castellanus Kovaliensis.
Castellanus Santocensis.
Castellanus Sochaczoviensis.
Castellanus Varsaviensis.
Castellanus Gostinensis.
Castellanus Visnensis.
Castellanus Racionscensis.

Castel-

Castellanus Sierpscensis.
Castellanus Wiszogrodensis.
Castellanus Rypinensis.
Castellanus Zakroczymensis.
Castellanus Ciechanoviensis.
Castellanus Livensis.
Castellanus Slonscensis.
Castellanus Lubaczoviensis.
Castellanus Konariensis Siradiensis.
Castellanus Konariensis Łenczycensis.
Castellanus Konariensis Kujaviensis.

Officiales Equestris Ordinis Regni & M. D. L.

Supremus Dux Exercituum Regni.
Supremus Dux Exercituum M. D. L.
Dux Campestris Exercituum Regni.
Dux Campestris Exercituum M. D. L.

Si non sunt Senatores, sunt Ministri Statûs Equestris Ordinis.

Secretarius Major Regni. | *Ecclesiastici.*
Secretarius Major M. D. L. |

Re-

Referendarius Regni Spiritualis.
Referendarius M. D. L. Spiritualis.
Referendarius Regni Sæcularis.
Referendarius M. D. L. Sæcularis.
Succamerarius Regni.
Succamerarius M. D. L.
Thesaurarius Curiæ Regni.
Thesaurarius Curiæ M. D. L,
Vexillifer Regni Supremus.
Vexillifer M. D. L. Supremus.
Ensifer Regni. | Ensifer M. D. L.
Præfectus Stabuli Regni.
Præfectus Stabuli M. D. L.
Præfectus Culinæ Regni.
Præfectus Culinæ M. D. L.
Pocillator Regni. | Pocillator M.D.L.
Incisor Regni. | Incisor M. D. L.
Dapifer Regni. | Dapifer M. D. L.
Subdapifer Regni. | Subdapifer M.D.L.
Pincerna Regni. | Pincerna M. D. L.
Venator Supremus Regni.
Venator Supremus M. D. L.
Notarius Campestris Regni.
Notarius Campestris M. D. L.
Castrorum Regni Metator.
Castrorum M. D. L. Metator.
Præfectus Vigiliarum Regni.
Præfectus Vigiliarum M. D. L.

Magister Artileriæ Regni.
Magister Artileriæ M. D. L.
Notarii quatuor M. D. L.
Regens Cancellariæ Majoris Regni.
Regens Cancellariæ Majoris M. D. L.
Regens Cancellariæ Minoris Regni.
Regens Cancellariæ Minoris M. D. L.
Vexillifer Curiæ Regni.
Vexillifer Curiæ M. D. L.
Instigator Regni.
Instigator M. D. L.
Vice Præfectus Stabuli Regni.
Vice Præfectus Stabuli M. D. L.
Notarius Decretorũ Cancellariæ Regni.
Notarius Decretorũ Cancellariæ M. D. L.
Vice-Instigator Regni.
Vice-Instigator M. D. L.
Notarius Thesauri Regni.
Custos Thesauri Regni.
Metator Castrorum Campestris Regni.
Metator Castrorum Campestris M. D. L.
Præfectus Vigiliarum Campestris Regni.
Præfectus Vigiliarũ Campestris M. D. L.
Venator Curiæ Regni.
Venator Curiæ M. D. L.
Notarius Major Regni.
Quæstor M. D. L. alias Skarbny.
Hi omnes Officialis ex Nobilissimis
ac-

accipiuntur Familiis; quidam de loco, non habendo certum lege præscriptum, inter se desputant.

Dignitarii Palatinatuum ac Terrarum Regni & Magni Ducatûs Lithvaniæ.

Succamerarius.

Capitaneus cum Jurisdictione, in Majori verò Polonia vocatur Generalis Majoris Poloniæ, Capitaneus Cracoviensis, Generalis Minoris Poloniæ, Capitaneus Camenecensis dicitur Generalis Podoliæ.

Vexillifer.
Judex Terrestris.
Dapifer.
Pocillator.
Sub-Judex Terrestris.
Subdapifer.
Pincerna.
Venator.
Tribunus.
Notarius Terrestris.

Enſifer.
Officiales Caſtrenſes.
Theſaurarii Minores.
Quæſtores ſive Cuſtodes Theſauri.
Capitanei ſine Jurisdictione.

In Magno Ducatu Lithvaniæ ſunt Mareſchalli Diſtrictuum, & Tivuni Palatinatuum & plures alii diverſi à Polonicis Officiales, quos longum eſſet enumerare. In Lithvania Capitaneus præcedit paſſim Succamerarium.

In Pruſſia quoque Enſifer, tum Theſaurarius ſeorſivus; peſterioris Officium ſæpius cum Senatoria ejuſdem Provinciæ dignitate conjungi ſolet. Ejuſdem Ducatûs publicorum congreſſuum perpetuus Præſes eſt Epiſcopus Varmienſis, Sacri Romani Imperii Princeps.

Hos ſequuntur Officiales Militares domeſtici & externi Authoramenti, veluti Colonelli, Regimentarii, Generales, locum tenentes, Majores &c. Sic libertas campi Domina, veluti collectis ex campeſtri amplitudine diverſis floribus, diverſorum Officialium faſcibus Polonam ornat Rempublicam:

ut

ut eam Orbi Reginam exhibeat in veſtitu ſplendido, ipſa varietate conſpicuo. Si verò ſidera ſunt flores Cœlorum; certè polares hortos æmulatur Polonia, ubi inter pulcherrimam Dignitatum ſubordinationem, alia eſt claritas Solis, alia Lunæ, alia Stellarum: imò Stella à Stella differt in claritate. Enimverò cede funeſta ſemper diſcordia! delectat equidem conſona Statuum varietas, ſed cruciatur mutua diſſenſio.

50.—

G

Libris Josephi [illegible]